

הישיבה הארבעים-ותשע של הכנסת השתים-עשרה

יום חמישי, ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 10:05

א. דברים לזכרו של חבר הכנסת לשעבר ברל רפטור, זיכרונו לברכה

העבודה, חבר מזכירות פועלי חיפה, חבר גדוד העבודה, מראשי "סולל-בונה", נציג האגף האקטיביסטי במפלגה. ב-1946 הושם במעצר בידי השלטונות הבריטיים. היה חבר מועצת המדינה ומחוזותי מגילת העצמאות. כיהן כחבר ועדת הכספים בכנסת הראשונה.

הלווייתו תתקיים מחר בשעה 14:00 בקיבוץ יגור.

יהיה זכרו ברוך.

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרו של המנוח.)

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח בזה את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, נא לקום.

חברי הכנסת, הלך לעולמו ברל רפטור, חבר הכנסת הראשונה. נולד ברוז'ין באוקראינה לפני 86 שנים. היה פעיל בתנועות הנוער "דרור" ו"החלוץ", ופעיל בארגון ההגנה היהודית בימי הפרעות באוקראינה. עלה לארץ-ישראל ב-1920, עבד כפועל בנמל חיפה ובמחצבות. היה חבר "אחדות

ב. שאילתות בעל-פה

פתוחה לקהל ותכלול את מגילת העצמאות המקורית, יימצאו הפריטים שכרושתך במקום של כבוד בתצוגה זו". תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה - רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז - שינוי):

אדוני השר, העניין בהקלטה של מר הלינגר איננו רק בעובדת היותה המקור אלא בכל שימוש שנוף כלשהו רוצה לעשות בה היום. שימוש כזה מחייב תשלום זכויות יוצרים למר הלינגר, ומבחינה משפטית ודאי שהוא יכול לתבוע זאת מבחינתו. הבעיה החשובה היא, שצריך לרכוש את זכויות היוצרים, לא את התקליטונים עצמם, לא את החומרה עצמה, אלא את זכויות היוצרים, על-מנת שכל מי שרוצה להשמיע את "מגילת העצמאות" באירועים כאלה או אחרים, או לשלב זאת בסרטים דוקומנטריים, או דברים מעין אלה, יוכל לעשות זאת. לכן אני מצפה שתיתנו את הדעת על נקודה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, כידוע לך, הקימה עיריית תל-אביב-יפו באולם ההכרזה על הקמת המדינה בשרות-רוטשילד בתל-אביב מוזיאון מיוחד, הנקרא "היכל העצמאות". רמת המקום איננה זהה לרמתם של מקומות שהקימו אומות אחרות לזכר אירוע היסטורי חשוב כל כך.

האם תהיה הממשלה מוכנה לבחון את הפיכת המקום למוזיאון לאומי, כמתבקש וכראוי למקום היסטורי זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ד' מילוא:

לשאלתו של חבר הכנסת פורז על רכישת זכויות היוצרים, זה ודאי חלק מאותה בעיה שדיברנו בה לגבי האמצעים

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא על סדר-היום: שאילתות בעל-פה. השר רוני מילוא ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 84 מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן בנושא: מכירת התקליטים המקוריים של "הכרזת העצמאות". חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

84. מכירת התקליטים המקוריים של "הכרזת העצמאות"

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, השר מילוא, חברי הכנסת, בעיתונות הופיעה ידיעה, שלפיה יימכרו התקליטים המקוריים של "הכרזת העצמאות", שהקליט רלף הלינגר, למרבה במחיר.

ברצוני לשאול:

1. האם אין זה מן הראוי שהתקליטים המקוריים של "הכרזת העצמאות" יישמרו, בתוקף היותם מסמך היסטורי יחיד במינו, באחד המוזיאונים במדינת ישראל ולא יועמדו לסחר-מכר?

2. מה עושה כבוד ראש הממשלה בעניין זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ד' מילוא:

חברי הכנסת, תשובה על שאילתא מס' 84 של חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

אכן, ראוי שהתקליטים יישמרו ברשות המדינה. בעקבות פנייה של מר הלינגר התקיימו מגעים בעל-פה ובכתב בינו לבין גנזך המדינה. אולם מר הלינגר דורש כעבור התקליטים סכום כסף גדול, שגנזך המדינה אינו יכול לעמוד בו.

ב-26 בפברואר 1989 הודיע גנזך המדינה בכתב למר הלינגר, כי אין ברשותו הסכום שהוא דורש. בכתב מטעם הגנזך נאמר עוד: "אם בסופו של דבר לא תצליח למצוא רוכש לתקליטים ותהיה מוכן להעבירם אלינו, נעריך מאוד מחווה זו. כבוא היום, כאשר יהיו לנו אמצעים להכין תצוגה שתהיה

המוזיאון מוחזק, לדעתי, בצורה נאה. אבל ייתכן שיש מקום לבדוק את הפיכת המקום למוזיאון גדול יותר ומכובד יותר, שיהיה מוזיאון לאומי לכל דבר. אני חושב שבנושא הזה יביא הזמן לכך שיערך דיון יסודי על כך. הנושא ייבדק כדי שאפשר יהיה לקבל החלטות לטווח ארוך. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לשר רוני מילוא.

התקציבים הדרושים לרכישת התקליטים האלה. אני אבקש מגנן המדינה לבדוק את האפשרות לטפל בנושא של זכויות היוצרים. ייתכן שיש מקום גם לשקול גיוס תרומה מיוחדת לרכישת התקליטים הזכויות היוצרים, כדי שניתן יהיה לעשות כזה שימוש לצרכים ציבוריים, כפי שהציע חבר הכנסת פורז.

מוזיאון לאומי באתר ההכרזה על הקמת המדינה — יש במקום מוזיאון, כפי שציינ חבר הכנסת רחבעם זאבי.

ג. שאלות ותשובות

תשובת השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. בקווי היסוד של הממשלה אכן נקבע שיוקמו יישובים, כפי שציינ השואל. הממשלה אכן פועלת לכיוון קביעה זו.

337. העברת מסרים ליאסר ערפאת

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

יאסר ערפאת טוען, שאנשי שלטון ישראלים שולחים אליו מסרים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לראש הממשלה על העברת מסרים כאלה?
2. אם כן — מה תוכנם, והאם הם על דעתך?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
השאלת נוגעת למסרים שנשלחים לערפאת, כפי שפורסם. הריני רוצה להפנות את חבר הכנסת זאבי לתשובה שכבר עניתי על שאלתא כמעט זהה של חבר הכנסת שלמה דיין, בתאריך 14 בפברואר 1989.

ולעצם העניין: ככל שידוע לנו, אין שום מסרים כאלה. כך מסרתי גם בשאלתא הקודמת, ואני חוזר על תשובתי גם עתה.

394. אייסימון "הקו הירוק" במפות של מדינת ישראל
חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את ראש הממשלה ביום ב' באדר ב' התשמ"ט (9 במרס 1989):

בימים אלה התפרסמה תשובתו של יועץ ראש הממשלה יששכר קציר לילדי בית-הספר "אשל הנשיא" על עצומת מחאה ששלחו לראש הממשלה על כך שבמפות מדינת ישראל שחולקו בכית-ספרם לא סומן "הקו הירוק".

ברצוני לשאול:

האם החליט מוסד מוסמך של המדינה למחוק את "הקו הירוק" ממפת ישראל, ומתי?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

על השאלתא של חברת הכנסת סולודר אני מתכבד להשיב, כי בהחלטת ועדת השרים לענייני ביטחון מיום 12 בנובמבר 1967 נקבע, כי מפת ישראל חסומן על-פי קווי הפסקת האש שלאחר מלחמת ששת-הימים, בלא שיודפסו בה קווי שכיתת הנשק וגבולות המגורט. נקבע כי לצרכים מיוחדים יוכלו קווים המסמנים את תחומי הממשל הצבאי או החלוקה המינהלית של הארץ. ההחלטה הזו בעינה, אף שיש כמובן לקוראה בכפיות לשינויים המחויבים, למשל, בעקבות חוזה השלום עם מצרים וקביעת הגבול החדש עם מצרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. השר רוני מילוא ישיב על שאלות, ותחילה — על שאלות שהופנו לראש הממשלה.

302. השתתפות הממשלה במימון פרויקט האינטרדיין בירושלים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את ראש הממשלה ביום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

בעיתון "הארץ" מיום א', ז' באדר א' התשמ"ט, 12 בפברואר 1989, נמסר כי ראש העיר ירושלים, מר טדי קולק, פנה לראש הממשלה וביקש את השתתפות הממשלה במימון 50% מעלות הפרויקט של הקמת אינטרדיין הכדורגל העירוני, הנבנה בשכונת מלחה, בדרום העיר. עלות הפרויקט נאמדת ב-52 מיליון ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. אם כן — האם ממשלת ישראל אומנם מתכוונת, בתקופה זו של קשים בכלכלת ישראל, קיצוצים בשירותים חיוניים וביטול סובסידיות, להקציב סכום כלשהו להקמת אינטרדיין?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
1. הידיעה אכן נכונה.

2. הפנייה של חבר הכנסת ורדיגר בנושא זה הועברה לשר האוצר.

336. תקצוב הקמתם של יישובים חדשים על-פי קווי-היסוד של הממשלה

חבר הכנסת ע' הנגבי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

בסעיף 15 לקווי-היסוד של הממשלה ובנספח הנלווה אליו בנושא "התיישבות ותשתית" נקבע, כי חמישה — שמונה יישובים יוקמו בשנה הראשונה לכינון הממשלה.

ממלא-מקום ראש הממשלה, מר שמעון פרס, הודיע בנואמו בכנסת ביום 6 בפברואר 1989 כי: "לי לא ידוע על תקציב להתנחלויות. אני בסך-הכול שר האוצר, ואני לא יודע על זה. אני חוזר ואומר, בתקציב אין הקצבה להתנחלויות".

ברצוני לשאול:

1. האם בדעת ראש הממשלה לפעול להקצאת המשאבים הדרושים להקמת היישובים החדשים ולפיתוח התשתית הנדרשת לקיומם?

2. אם כן — מה הם הסכומים המדויקים שיוקצו בתקציב המדינה לשם מימוש סעיף 15 בקווי-היסוד של הממשלה?

וחבל-עזה, הנכללים בתחום טיפולה של רשות הגנים הלאומיים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

1 — 3. ברצוני לציין, כי רשות הגנים הלאומיים עובדת על-פי תוכנית מתאר ארצית, שאושרה על-ידי הממשלה. מתוך יותר מ-20,000 אתרים בארץ, שהוגדרו כאחרי עתיקות, כוללת תוכנית המתאר הארצית לגנים לאומיים כ-60 אתרים ארכיאולוגיים, ומתוכם פותחו ומנוהלים על-ידי רשות הגנים כ-26 אתרים היסטוריים-ארכיאולוגיים. מן הנתונים הנ"ל ברור, כי אין ביכולתה של רשות הגנים לטפל בכל אתר ארכיאולוגי בארץ. זה תפקידו של אגף העתיקות. בין יתר עשרות אלפי האתרים הארכיאולוגיים שאין רשות הגנים מטפלת בהם נמצא גם תל-שילה.

אמנת-המידה להכללת אתר היסטורי-ארכיאולוגי כרשימת הגנים הלאומיים היא, בין היתר, איכות הממצאים הארכיאולוגיים והעניין שהציבור יוכל למצוא בו. הממצאים בתל-שילה אינם מצדיקים בשלב זה את הכללתו כרשימת הגנים הלאומיים.

בשטחי יהודה ושומרון מתחזקת ומפעילה רשות הגנים את האתרים האלה: הרודיון, ארמון הישאם, תל-יריחו, בית-כנסת "שלום על ישראל" ביריחו, קומראן וסבסטיה. נוסף על כך, נמצאים בבדיקה ובהליכי הכרזה כגנים לאומיים: אלונג-ממרא, סוסייה, ברכות שלמה וארמונות החשמונאים שליד יריחו.

262. איכות מיי-התהום

חבר הכנסת י' כיבי שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

ראש הרשות לשמירת איכות הסביבה, ד"ר מרינוב, יצא במסיבת עיתונאים באזהרה, שלפיה אנו עומדים בפני קטסטרופה בנישא איכות מי השתייה בגלל הונחה של שנים.

לדבריו, המצב מידרדר באזור החוף בגלל חדירת חומרים מסוכנים למי התהום, ובבדיקות שנעשו במי התהום נתגלו נתונים על הימצאות חומרים מסוכנים ומסרטנים בריכוזים גבוהים יחסית.

ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידיעות דלעיל?

2. הנכונות הידיעות, שלפיהן רשות איכות הסביבה התריעה על המצב המידרדר ודבר לא נעשה?

3. האם הכין משרדך תוכנית להתמודדות עם מצב זה?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התשובה על שאלתך זו נודמנה למליאה היום, לאחר שאחמול שמענו על ההרעה החמורה של דיזנטריה באזור הצפון, בגליל-המערבי.

השאלתך של חבר הכנסת כיבי עוסקת בעניין חומרים מסרטנים במי תהום, כפי שאנחנו, המשרד לאיכות הסביבה, הזהרנו והתרענו על כך לפני זמן לא רב.

1 — 3. ידיעות כי חומרים כימיים רעילים ומסרטנים, בריכוזים גבוהים יחסית, נמצאו במי התהום במישור החוף אכן נכונות.

השירות לשמירת איכות הסביבה התריע, עוד לפני הקמת המשרד לאיכות הסביבה, על הידרדרות ועל סיכוני הויהום של

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, אני שמחה לשמוע שהיתה החלטה, מפני שהנושא הזה כבר התעורר כמה פעמים, וזו הפעם הראשונה שאני שומעת שהיתה על כך החלטה. אם היתה החלטה, אני מבקשת לדעת אם היא פורסמה מאז בריכים, ואם לא — אנא פרסמו זאת על-מנת למנוע אי-הבנות.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

התשובה שלי כאן כמוה כפרסום הדברים, אבל נשתדל לתת להם גם פרסום רחב יותר.

416. דברי נשיא מצרים בעניין הסכם קמפ-דייוויד

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את ראש הממשלה ביום ב' באדר ב' התשמ"ט (9 במרס 1989):

בריאיון שנתן נשיא מצרים חוסני מובארק לעיתון הגרמני "דר שפיגל" והובא בתרגום בעיתונות הישראלית נאמר, בין השאר: "בכל הנוגע לשטחים הכבושים, אבר כלח על קמפ-דייוויד".

ברצוני לשאול:

האם הודעה-הודאה כזו מפי נשיא מצרים מאפשרת גם לישראל את ביטול מחויבותה להסכם קמפ-דייוויד כאשר לשטחים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

בתשובה על שאלת חבר הכנסת זאבי בעניין הריאיון שפורסם בעיתון "דר שפיגל" עם נשיא מצרים הריני מתכבד, אדוני היושב-ראש, להשיב: אין זו הפעם הראשונה שנשיא מצרים משמיע דברים כאלה.

אשר לעמדת ישראל — אנו רואים את עצמנו מחויבים להסכמי קמפ-דייוויד, ודבקות זו במחויבותנו משרתת, לדעתנו, את האינטרסים של מדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. השר לאיכות הסביבה רוני מילוא ישיב עתה על שאלתך שהופנו למשרד.

קריאה:

הוא מחליף כובע.

235. הכרזת תל-שילה כגן לאומי

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

בימים האחרונים קיבלנו דוח מיושב-ראש רשות הגנים הלאומיים ובו פירוט כל האתרים הכלולים בתחום פעילותה של רשות הגנים הלאומיים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לכך שתל-שילה, שנחפר ונתגלו בו ממצאים ארכיאולוגיים והיסטוריים חשובים ביותר, אינו מטופל על-ידי רשות הגנים הלאומיים ואינו מקבל מנה שום סיוע?

2. מה הן אמות-המידה הקובעות איזה אתר ייכלל כרשימת הגנים הלאומיים?

3. מה היא הסיבה לכך שלכד מיריחו, משומרון (סבסטיה) ומהרודיון אין אתרים נוספים באזורי יהודה, שומרון

בימים אלה קשורה גם לשביתתם של עובדי "מקורות", ואם כן, כיצד יטופל עניין זה, כדי שהוא לא יישנה?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אני חייב לומר, שבשלב זה עדיין אין לי תשובה מוסמכת בעניין. אני יכול רק לכת את הערכתי. להערכתי, אין קשר ישיר בין השביתה ב"מקורות" לבין הרעלת הדיונטריה. אילו ננקטו הצעדים הדרושים כדי לבדוק את איכות מי השתייה בטרם הגיעם לברזים, ניתן היה למנוע את הזיהום. הנושא של איכות המים איננו כסמכות חברת "מקורות". לכן נדמה לי שהניסיון להעביר את האחריות ממשרד הבדיאות למשרד החקלאות בעניין הזה הוא פשוט חלק מניסיון להשתחרר מאחריות של אותה מערכת בלתי-מסודרת שדאגה לאיכות המים.

איני בטוח שיש קשר בין השביתה ב"מקורות" לזיהום המים. להערכתי זה נובע מהעדר גורם מרכזי אחד המטפל באיכות המים. על-פי ההצעה שהמשרד לאיכות הסביבה הגיש, צריך להיות גורם מרכזי אחד שיהיה אחראי לבדיקת המים, לאיכות המים ולבארות המים, כדי שאפשר יהיה למנוע מקרים כאלה בעתיד וגם לדאוג לכך לטווח הארוך.

263. איכות מי השתייה

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את השר לאיכות הסביבה ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

פורסם כי ד"ר מרינוב, ראש הרשות לשמירת איכות הסביבה, אמר כי מי השתייה בארץ מכילים חומרים מסרטנים.

כרצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?
2. מה עושה משרדך כדי שלא יהיו במים חומרים מסרטנים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

בבדיקות ראשוניות של בארות מספר, שמהן מפיקים מי שתייה, נתגלו במים חומרים כימיים מסרטנים בריכוזים גבוהים יחסית. במשרד לאיכות הסביבה שוקרים על הכנת תוכנית לניטור, לבקרה ולטיפול במניעת זיהום המים בישראל. כאשר — ופה אני חוזר בעצם על עיקרי הדברים שאמרתי גם בתשובה — על השאלתה של חבר הכנסת ביבי — יועברו הסמכויות והתקציבים הדרושים לטיפול בנושא למשרד לאיכות הסביבה, ניתן יהיה לנקוט את האמצעים הדרושים כדי למנוע חדירת חומרים מסרטנים למי השתייה וכדי להבטיח לטווח הארוך את הכמויות הנדרשות של מי שתייה שמקורם במי תהום נקיים מזיהומים, גם אורגניים וגם כימיים, ולא כפי שקיים היום באקוויפר של מישור החוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני השר, אני מודה לך שהואלת להשיב על השאלתה הראשונה שלי כשלא הייתי באולם המליאה.

לגבי השאלתה הזאת: כפי שכבר ציינת, הבוקר נמסר על פריצת מחלת דיונטריה בצפון הארץ, וזה חמור מאוד. אני שואל שאלה פשוטות: אנחנו שומעים כאן ש"מקורות" אשמה, או אחרים אשמים. האם נבדקת האפשרות שגורמים עוינים הם אשר "מטפלים", מזיהום ומרעילים במידת את מקורות המים בישראל? האם נבדק הנושא הזה היטב?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

מי השתייה, אלא שהרשויות המוסמכות לא נקטו, לצערנו, את הצעדים הדרושים.

במשרד לאיכות הסביבה שוקרים על הכנת תוכנית לניטור, לבקרה, לטיפול ולמניעת זיהום בנושא המים.

בשלב זה, הבעיה העיקרית בטיפול בנושא המים היא העובדה, שאין ריכוז סמכויות לטיפול בעניין איכות המים בידי גורם מוסמך אחד במדינת ישראל. זה חלק מהתוכנית של המשרד לאיכות הסביבה, ליצור ריכוז סמכויות של נושא איכות המים תחת קורת גג אחת. המצב היום הוא, ששר הבריאות יכול להאשים את משרד החקלאות, שבגלל חברת "מקורות" היתה הרעלה שגרמה לתופעה של הזיהום ההמוני והדיונטריה. התופעה הזאת נובעת רק בגלל העובדה שאין גורם מוסמך אחד המטפל בעניין.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת במלוא האחריות, שאם אנחנו לא נטפל בנושא זיהום המים, זיהום מי התהום, שכבר היום, באקוויפר של מישור החוף, מצבם חמור מאוד, יחמיר המצב עוד יותר. המקרה של הדיונטריה מאתמול רק מחזק את הטענות שלנו, של השירות לאיכות הסביבה והמשרד לאיכות הסביבה, בנושא הסכנות שיהיו כתוצאה מהמצב הקיים.

אלי דין (המערך):

על זה הממשלה צריכה להחליט.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

נכון, ואכן זה יובא לממשלה ביום ראשון. אבל בינתיים חומרת העניין מבחינה עד כמה חשובה הדרושה שיהיה גורם אחד שיטפל בנושא איכות המים. אין ספק שכאשר יועברו הסמכויות והתקציבים הדרושים לטיפול בנושא המים למשרד לאיכות הסביבה, ניתן יהיה לנקוט אמצעים ולהפעיל את התוכניות הנדרשות בנושא זה.

אני רוצה להזהיר, שהבעיה הקיימת היום עלולה להביא אותנו למצב מסוכן מאוד. היום שמענו בתקשורת על "תוכנית בנולוקס" של שר האוצר בעניין השלום כמזון התיכון. אם ימצב מצב המים להיות כפי שהוא היום, בקרוב נצטרך להכריז על "תוכנית סיפולוקס" ולהביא למדינת ישראל מים מינרליים בקונטיינרים, כי מדינת ישראל לא תוכל להשתמש במקורות מי התהום שלה.

שר הבריאות נושא על כתפיו בנושא זה אחריות קשה מאוד, כי החוכמה הזאת — לאשפו עשרות חולים כבתי-חולים לאחר שפורצת מחלת הדיונטריה — היא דרך של בדיעבד. אם לאחר שפורצת מגפה נותנים טיפול רפואי — איננו זקוקים לבקרה ולשמירה על איכות המים בישראל. אנחנו חייבים למנוע דיונטריה, חייבים למנוע מחלות המוניות וחייבים לדאוג לאיכות המים לטווח המידי ולטווח הארוך, כדי שלא יחוסלו מקורות המים במדינת ישראל.

לכן אני פונה בהודמנות זו של שאלת השאלתה אל השרים הנוגעים בדבר, במיוחד אל שר הבריאות, להפסיק את ההתעקשות חסרת היסוד בנושא העברת הסמכויות למשרד לאיכות הסביבה ולאפשר את הקמת המשרד, על סמכויותיו המלאות, כדי שהוא יוכל לתפקד ולשמור על אינטרסים חיוניים, כמו איכות המים במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יגאל ביבי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד השר, האם יש כסיס להערכה שהופעת הדיונטריה

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ענף החירות אינו מחייב מערכת פיננסית נפרדת. התעשייה, שהיא ענף גדול יותר, אף היא איננה מרכות את פעילותה הפיננסית בכנק אחד.

סגירת החפ"ת לא תפגע בענף החירות אלא להיפך. המשקיעים יוכלו לעבוד עם כל בנק שיחפצו ולא יצטרכו עוד לרכוש את כל פעולותיהם בכנק אחד.

אם יועבר חיק ההלוואות לאחד הבנקים, ניתן יהיה להשתמש בעודף הביטחונות הגדול שבידי החפ"ת להגדלת האשראי לענף. כיום נמנע הדבר מאחר שלחפ"ת אין מקורות כספיים.

סגירת החפ"ת עולה בקנה אחד גם עם מדיניות הממשלה להקטנת הסקטור הממשלתי והקטנת המעורבות בשוק ההון.

2. ממכירת חיק ההלוואות של החפ"ת צפויה הכנסה למדינה, ולאור הנתונים שבידינו לא נראה כי יהיה צורך בערבויות מדינה לרוכשים. מן הראוי לציין, כי אלמנט הסיכון, במידה שהוא קיים, גלום, במילא, היום בחיק האשראי של החברה.

3. נושא פדיון מניות הבכורה הובא בחשבון, ויש דרכים להימנע מהצורך בתשלום לבעלי המניות. נושא זה יטופל על-ידי הוועדה שמונחת לנושא החפ"ת על-פי החלטת הממשלה.

להנפקות האמיסיה ניתנו ביטחונות מתאימים כך שרוכשי החפ"ת יוכלו להחליף את החברה מבחינה זו. לכן נראה שלא יהיה צורך בפירעון ההלוואות.

4. משרדי החירות והאוצר מטפלים בקביעת מערכת אחידה ומחייבת שתונהג בכל הבנקים שיבקשו לעסוק בנושא. לאור זאת, לא נראה כי יהיו חסרונות בהעברת הטיפול לגופים שונים.

338. המשבר במרכז למיכון משרדי

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר האוצר ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

בעיתון "כספים" מ' 31 בינואר 1989 פורסמה כתבה, העוסקת במשבר המתמשך במל"ם — מרכז למיכון משרדי. מל"ם מריך במחשבים את מערכת השכר הגדולה ביותר במדינה — 210,000 משכורות בכל חודש.

המערכת הזו היא בת כ-20 שנה ועברה תיקונים רבים. חילוקי דעות מתמשכים בין העובדים לבין המנהל הנוכחי, מר הלל דודאי, על דרכי ההבראה של המערכת והגורם שיבצע, עלולים לגרום לקריסתה של המערכת בלא שהוקמה מערכת חלופית.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים שהובאו בכתבה נכונים?
2. האם גובשה תוכנית הבראה למל"ם?
3. אם כן — מה היא, ואם לאו — מדוע?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. הדברים שהובאו בכתבה אינם נכונים.

2. לאור הנ"ל אין כל צורך בתוכנית הבראה כלשהי למערכת השכר המופעלת על-ידי החברה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חבר הכנסת ורדיגר, אינני נוטה לחשוב שיש יסוד לכיוון מחשבה כזה, מפני שעל-פי היכרות המצב — ואני אומר לך זאת מתוך ידיעה — מצב המים בישראל הוא גרוע דיו, במיוחד באזור הגליל-המערבי, ולא צריך שום גורם חיצוני שיוזם את המים כדי לגרום להרעלות המוניות. בנושא הזה, לדעתי, אנחנו נמצאים במצב של מחדל בטיפול באיכות המים.

היום שמעתי את טענותיהם של ראשי הערים בגליל-המערבי, של ראש העיר נהרייה מר סכא וראשי ערים נוספים, שבאו בטענות קשות על כך שהנושא איננו מטופל, אף שכבר פרצה שם מגפה לפני זמן לא רב.

אני חוזר ואומר: אנחנו חייבים לקחת לידיים את הטיפול בנושא המים, חייבים לרכוש אותו תחת קורת גג אחת, בידי המשרד לאיכות הסביבה, כדי שמקרים כאלה לא יישנו. הטווח הקצר הוא בעיה אחת, חמורה מאוד — ואנו עדים לדיונטריה — והטווח הארוך הוא בעיה חמורה לא פחות, מפני שצריך לדאוג לכך שיהיו לנו מי תהום מספיקים במדינת ישראל ולא נצטרך לייבא מים מארצות חוץ כדי לספק מי שתייה נקיים במדינת ישראל. זה מחייב שגורם אחד ירכוש את הטיפול כזה. העלינו זאת בהצעתנו, ואני מקווה שההצעה אכן תתקבל. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר רוני מילוא. אבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאלות.

261. הפסקת פעילותה של החברה לפיתוח מפעלי תירות בע"מ

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר האוצר ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

במסגרת החלטות הממשלה בקשר למדיניות הכלכלית והצעת התקציב לשנת 1989 הוחלט על הפסקת פעילותה של החברה לפיתוח מפעלי תירות בע"מ (חפ"ת) והעברת חלק מפעילותה למשרד החירות ולחשב הכללי וחלק לבנקים המסחריים. זאת כדי לאחד פונקציות ולצמצם הוצאות.

ברצוני לשאול:

1. האם היקף ענף החירות כענף המצטיין בהכנסות במטבע-חוץ ובערך מוסף מן הגבוהים במשק ואופיו כענף עתיר השקעות במבנים מחייבים מערכת פיננסית מיוחדת לחירות, בדומה לבנק החקלאות והבנק לפיתוח התעשייה בענפים אלה?

2. האם נבדקה עלות מכירת חיק ההלוואות של חפ"ת, המגיע היום להיקף של למעלה מרבע מיליארד ש"ח לבנקים. ומה הוא סכום הערכות שהמדינה תצטרך לתת לבנקים כביטחון תמורת הסכמתם לקבל חיקי לווים פרוכלמטיים לאחריותם?

3. האם הובאה בחשבון בעיית הצורך בפדיון מניות בכורה שגייסה חפ"ת כחוץ-לארץ עם הקמתה, מניות המסתכמות בכ-8 מיליוני דולר, ובפירעון מידי של הלוואות אמיסיה שקיבלה חפ"ת מבנקים מסחריים, המסתכמות בסכום של כ-24 מיליון ש"ח?

4. האם שקלה הממשלה את החסרונות בהעברת הפעילות לחפ"ת לגופים שונים ואובדן היתרון של אחידות הטיפול במשקיעים?

ברצוני לשאול:

כמה פעמים כונסה ועדת השרים לערי הפיתוח, שהוקמה לפי חוק ערי ואזורי פיתוח, ומה היא החלטת הוועדה בעניין רשימת ערי הפיתוח?

תשובת סגן שר האוצר י" ביילין:
(לא נקראה נמסרה לפרוטוקול)

הוועדה כונסה ביום 5 בפברואר 1989, והוחלט בה, כי היישובים שאושרו בהחלטות הממשלה בעבר כיישובי קו העימות ונהנים מהנחה במס הכנסה יהיו זכאים ליהנות מחוק ערי ואזורי פיתוח.

342. תלונה על עבודה בשבת ביחידה לניהול ספרים
במס הכנסה

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר האוצר ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

ביום כ"ו בטבת התשמ"ט, 3 בינואר 1989, פנה מר א"ש (שמו המלא מופיע במקור), עובד וחיק של מס הכנסה באזור חיפה, אל נציב מס הכנסה בתלונה על עבודה בשבת של עובדי היחידה לניהול ספרים במס הכנסה. בתשובה על כך נתקבל מכתב מאת סגן נציב מס הכנסה, המבהיר שיחידה זו אכן עובדת בשבת, תוך הצדקת עובדה זו. לא עברו אלא שבועיים ומר א"ש קיבל מכתב נוסף מסגן נציב מס הכנסה, ובו הוא התכשר כי שר האוצר החליט על סיום שירותו בשל אי-התאמתו לתפקיד (רצ"ב העתקי המכתבים בנדון). נמסר לי, כי מר א"ש עובד זה יותר מ-20 שנה במס הכנסה לשביעות רצון הממונים עליו, ואין ספק בלבו כי העילה האמיתית לפיטוריו הפתאומיים מקורה בתלונה שהפנה בגין העבודה בשבת.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הטענה שביחידה לניהול ספרים במס הכנסה עובדים בשבת?
2. האם פיטוריו של מר א"ש באו בעקבות תלונתו, והאם יש בכך כדי להצדיק את פיטוריו?
3. אם אכן נכונה ההערכה המצוינת לשאלה 2, מה בכוחות השר לעשות?

סגן שר האוצר י" ביילין:

1. התשובה חיובית. כאגף מס הכנסה מועסקים בשבתות ובחגים עובדים שעבודתם חיונית במועדים אלה. העובדים מועסקים על-פי היתר מטעם השרות המוסמכת בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א — 1951.

הצורך בהעסקת עובדים נובע מכך שעסקים רבים פתוחים בשבתות ובחגים. כדי להתגבר על הנגע של העלמות מס בהיקף נרחב וכדי למנוע תחושה של פטור ממס לגבי פעולות עסקיות במועדים מסוימים, אין מנוס מעריכת ביקורות בעסקים אלה בשעות פעילותם.

2 — 3. פיטוריו של מר אברהם שור משירות המדינה לא באו בעקבות תלונתו. עניין פיטוריו של הנ"ל מהשירות עמד על הפרק זה שנים מספר. שר האוצר, בתוקף הסמכויות המוענקות לו על-פי החוק, החליט על סיום שירותו מסיבות הקשורות להתאמתו לתפקיד.

הי"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת.

3. מאחר שחלף זמן רב מאז פיתוחה של מערכת השכר, מפתחת עתה החברה מערכת שכר חדשה באמצעות עובדיה, ואין כל חילוקי דעות על דרכי הפיתוח או על המבצעים.

הי"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

אני מודה לכבוד סגן שר האוצר על תשובתו. נוכח דבריו שהדברים בכתבה אינם נכונים, אני מבקשת לשאול אם נפגשת עם מנהל המוסד, עם עובדיו, או עם משהו מהם. בידי חיק עב-כרס המוכיח שבכתבה יש רק חלק מהעובדות, והוא אכן נכון.

סגן שר האוצר י" ביילין:

אני נפגשתי עם ראשי החברה, עם יושב-ראש החברה, עם מנכ"ל החברה, עם העובדים הבכירים של החברה, ואת ההתרשמות שהבעתי בתשובה שלי למדתי גם מתוך השיחה אתם.

339. קרנות הפנסיה

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר האוצר ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

בקרנות הפנסיה הצטברו כמשך השנים כספי פנסיה ופיצויים של מאות אלפי עובדים, כשיעור של מיליארדי שקלים. משרד האוצר מחייב את הקרנות להפקיד כ-98% מכספיהם אלו באוצר כנגד איגרות-חוב הנושאות ריבית של כ-6% בחוספת הצמדה. משרד האוצר מתיר לקרנות, במגבלות רבות, להלוות כ-2% מסך הגבייה לחברי הקרנות למטרות שונות, בכלל זה הלוואות לרכישת דירה.

לדוגמה: בקרן "מבטחים" מלווים לחברים עד 3,500 ש"ח בריבית של 21% בלא הצמדה. בקרן הגמלאות המרכזית מלווים לחברים עד 10,000 ש"ח. לפי ותק החבר, למטרות רכישת דירה בריבית גבוהה של 8.5% בחוספת הצמדה.

בימים אלה התיר משרד האוצר לקופות הגמל של הבנקים להשקיע אחוז גדול יותר מהכספים שהצטברו אצלן בסקטור העסקי ובאיגרות-חוב לא-ממשלתיות.

ברצוני לשאול:

האם שקל משרד האוצר להתיר לקרנות הפנסיה להלוות לחבריהן סכומים גבוהים יותר למטרות סיוע בדירור וזאת בריבית העולה במקצת על הריבית שהוא נותן לקרנות, ובכך יסייע לחברי הקרן בקבלת הלוואות וזלות יותר ולקרן ברווחים גדולים יותר על כספיה?

תשובת סגן שר האוצר י" ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אינני רואה מקום לשינוי התקנות לעניין מתן הלוואות, שכן הקרנות לא ניצלו עד כה את מלוא השיעור המותר להן לעניין זה. שיעור זה הוא, כידוע, 2%, ושיעור הניצול בקרנות הפנסיה נמוך מ-1%. נשוב ונשקול את הנושא בעתיד.

אגב, על-פי התקנות הקיימות מחויבות קרנות הפנסיה להשקיע באיגרות-חוב ממשלתיות 93% מהצבירה ולא 98%, כפי שצוין חבר הכנסת שטרית.

341. מימוש חוק ערי ואזורי פיתוח

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר האוצר ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

של חבריה הם 1% מכלל חברי "מבטחים". ידוע לי, כי קיים משא ומתן כשלב מתקדם בין "מבטחים" להתאחדות התעשייתנים על האפשרות שתקנות הפנסיה ישונו, אך עובדי המפעלים החברים בהתאחדות התעשייתנים ימשיכו ליהנות משיטת חישוב המשכורת הקובעת כפי שהיא בתקנות כיום.

נודע לי, כי אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר מצוי בסדר העניין ונתן את ברכתו לשינוי התקנות ולהוצאה מן הכלל של עובדי המפעלים החברים בהתאחדות התעשייתנים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים האלה נכונים?

2. אם כן — האם אכן יאשר אגף שוק ההון את שינוי תקנות "מבטחים" תוך ידיעה כי חלקם הקטן של עובדי התעשייה החברים ב"מבטחים" ייהנה מהשיטה הקיימת לחישוב המשכורת הקובעת ואילו מרבית עובדי התעשייה החברים ב"מבטחים" וחבריה האחרים של הקרן יסבלו מהשינוי?

3. האם יאשר אגף שוק ההון את שינוי תקנות "מבטחים" חרף העובדה שתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד — 1964, אוסרות אפליה בין עמיתים באותה קופת גמל?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. הדברים שמציג השואל, מלבד הסיפא של הפסקה השנייה, נכונים וידועים לאגף שוק ההון — ובניגוד למוצג בשאלתא, הוא לא נתן את ברכתו לשינוי התקנות.

2 — 3. אגף שוק ההון בודק כל שינוי בתקנות קרנות הפנסיה לגופו ואינו מאשר שינויים העומדים בסתירה לחוק.

423. תוספת גמלה למשתתפים במלחמת העצמאות

חבר הכנסת א' בורג שאל את שר האוצר ביום ט' באדר ב' התשמ"ט (16 במרס 1989):

בעקבות פניית אורח אלי בנושא החלטת נציבות שירות המדינה שלא להעניק תוספת גמלה של 3% למי שלא מלאו לו י"ח שנים בעת השתתפותו בקרבות השחרור של טרם מדינה, ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לך על הנחיה זו?

2. מה הוא הבסיס להפליית הצעירים שבלוחמי דור התש"ח?

3. איזו פעולה, אם בכלל, כדעתך לנקוט בנושא זה?

סגן שר האוצר י' ביילין:

1. חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970, שאושר עלי ידי הכנסת, אינו מאפשר תשלום קצבה או הגדלת קצבה בגין תקופה שבה היה העובד מתחת לגיל 18. אין מדובר אפוא ב"הנחיה" אלא בגזירת המחוקק.

2 — 3. ועדה שמינה כומונו שר האוצר לבדיקת חוק הגמלאות עומדת להגיש את המלצותיה בימים הקרובים, ובין היתר היא עומדת להמליץ על תיקון החוק גם בסוגיה זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לסגן שר האוצר.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

ברשותך, אדוני סגן השר, אני רוצה לציין, שהקביעה כי יחידה מיוחדת לבדיקת העלמות מס של עסקים הפתוחים בשבת וכחגים, כאשר עצם היותם פתוחים אינו כדיון, היא כשלעצמה בכחינת שעוררייה גם אם עדיין לא מצא עניין זה את ביטויו בחוק.

אני רוצה לשאול: האם אין זה מן הראוי לחקן חקנה, שלפיה לא יחויבו העובדים לעבוד בשבת בדבר שאינו נוגע לפיקוח נפש?

אולי יורשה לי להוסיף משפט אחד: סמיכות הפרשיות בין חלונות של אותו עובד, שלפי המידע שנמסר לי על אודותיו עבד במסירות במשך 20 שנה, לבין מועד פיטוריו, בתוך פרק זמן של שבועיים בלבד, אומרת דורשני. האם אינך רואה את סמיכות הפרשיות הזאת. כחשודה במקצת?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אין מדובר ביחידה מסוימת אלא בעובדים העובדים בשבתות וכחגים כדי לבדוק את העסקים הפתוחים בשבתות וכחגים. שאלת מניעת פתיחתם של עסקים אלה אינה עניין ששלטונות מס ההכנסה והאוצר מטפלים בו. במצב הקיים, כשהעסקים האלה פתוחים, אני חושב שגם לשיטתך, חבר הכנסת פורת, לא תהיה מעוניין שעסקים אלה יהיו פתוחים בשבת וגם לא ישלמו מס הכנסה. אין בכך שום היגיון. אדרבא, אם הם פתוחים בשבת ובכך עברו עבירה אחת, שלא יעברו עבירה שנייה.

אין חובה על עובד מעובדי משרד האוצר לעבוד בשבת. זו כקשה המופנית אל העובדים, ואנשים דתיים לא עובדים בדברים מהסוג הזה. זה גם חלק שולי מאוד בעיסוקים של רשויות מס ההכנסה. אנשים המוכנים לכך הם שעושים זאת.

אברהם רביץ (רגל התורה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, עליפי התקנות אין אפשרות לשאלה נוספת במקרה כזה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

אשר לשאלה האחרונה, אני אישית רגיש מאוד לנושא הזה. לכאורה, על-פי השאלתא, חששתי שמא יש פה כאמת מצב שאדם דתי צריך היה להתפטר כתוצאה מכך שלא היה מוכן לעבוד בשבת. אילו היה הדבר כך, הייתי מרעיש עולמות.

בדקתי את התיק בדוק היטב. זה תיק עבה מאוד. עברתי על כל ההתכתבויות שהיו קשורות באדם הזה. אני אישית השתכנעתי, שאין כל קשר בין שני הדברים: אין כל קשר.

395. קרן הפנסיה "מבטחים"

חבר הכנסת י' שפרינצק שאל את שר האוצר ביום ב' באדר ב' התשמ"ט (9 במרס 1989):

נודע לי, כי קרן הפנסיה "מבטחים" החליטה לשנות בתקנותיה את שיטת חישוב המשכורת הקובעת באופן שיגרסו — בממוצע — להקטנת הפנסיות של חברי קרן הפנסיה המקיפה שיפרשו בעתיד. לצורך שינוי התקנות דרושה ל"מבטחים" הסכמת התאחדות התעשייתנים, שעובדי המפעלים

ד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

חודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה. מי בעד חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3). התשמ"ט — 1989, סעיפים 1 — 10, כפי שהובא כאן — ירים את ידו. מי נגד — ירים את ידו.

ה צ ב ע

סעיפים 1 — 10 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989, כפי שהובא עליידי הוועדה.

ה צ ב ע

חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3).

התשמ"ט — 1989, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע, שחוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989, כפי שהובא עליידי הוועדה, התקבל בקריאה שלישית.

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק להארכת חוקפן של חקנות שעת-חירות (תשלומי חובה), התשמ"ט — 1989, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק יושב-ראש ועדת הכספים. הוא אינו כולל. אני מבין ששום חבר מחברי הוועדה לא הוסמך עליידי יושב-ראש ועדת הכספים להביא את החוק. כיוון שכך, נעבור לסעיף הבא.

ה. הצעות לסדר-היום

עשר שנים להסכם השלום עם מצרים — השלכות ומסקנות

שתהליך השלום היה תהליך שצריך להוביל לשלום והוא הוביל רק לשביתות נשק, אבל משמעותו היתה נסיגות ערביות, כמו בוואדי-ערה ובשרון המזרחי.

גם ראינו השבוע את גמר נושא טאבה ושמענו את הקריאות הנלהבות, ששודרו גם בטלוויזיה הישראלית, של הציבור שנטל חלק בחגיגות טאבה: היום טאבה, מחר פלשתי.

אדוני שר החוץ. אין מדובר רק בציבור שהיה שם. הנשיא מובאק אומר לנו אותו דבר, רק בלשון פחות בוטה. הוא אומר, למשל, "לדר שפגיל" בכל הנוגע לשטחים הכבושים "אבר כלל על קמפ-דיוויד", אבל הוא גם אומר לישראלים: הנה פתרו את בעיית טאבה ועכשיו אפשר לפתור באותה דרך את בעיית פלשתי, אל תפתרו מן המשא-ומתן, ופתרון משמעותו שוב — נסיגתם.

אנחנו גם יודעים, שיש תהליך שלא נפסק — ההסתה האנטישמית. יש חוברת של שמעון ויזנטל, זהו בעצם ספר שקיבלנו אותו כאן בכנסת בשנה שעברה ובו היה סקר על העיתונות המצרית בשלוש השנים האחרונות. הסתבר שזו

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק, בשם ועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת אברהם שריר.

אברהם שריר (בשם ועדת החוץ והביטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989.

הצעת חוק זו היא אוסף של תיקונים ונושאים הקשורים בחוק שירות ביטחון. התיקונים באים להסדיר בבחינת ביצוע חובות אחדות שהחוק מטיל, וכן לעגן בחוק עצמו הוראות המצויות כיום בחקנות שעת-חירות (יציאה לחוץ-לארץ).

השינויים שהוועדה החליטה להכניס בהצעה המובאת לפנינו לקראת הקריאה השנייה והשלישית הם כדלקמן:

בסעיף 2 — כאשר מדובר בגיוס קטין לצה"ל חייבים שני ההורים להסכים לכך, גם אם ההורים נפרדו ולא חיים יחד. הסכמתו של ההורה המחזיק בקטין בלבד אינה מספקת. רק במקרה שיש קושי של ממש לקיים קשר עם ההורה השני, שאינו מחזיק בילד, יסתפקו בחתימתו של ההורה המחזיק בילד.

בסעיף 9 — כאשר צו אישי ייחתם בידי חייל המורשה לכך, יצוינו בצו הן שמו של החותם והן שמו של המפקד שהוסמך להרשות את הוצאת הצו בידי החייל החותם.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תאשר את הצעת החוק שלפניה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום והצעות חוק. מאחר שעל שתי הצעות לסדר-היום, אחת בנושא: התוכנית האמריקנית החדשה, ואחת בנושא: ארצות-הברית, ישראל ואש"ף — לקראת ביקור ראש הממשלה בווינגטון, ישיב שר החוץ תשובה אחת, אני מקדים את ההצעה לסדר-היום מס' 699, בנושא: עשר שנים להסכם השלום עם מצרים — השלכות ומסקנות, מאת חבר הכנסת יובל נאמן, שהתשובה עליה תהיה נפרדת. בבקשה, חבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, השבוע מלאו עשר שנים לסיום אותו שלב של מה שהיה קרוי אז "תהליך השלום". היום המונח הזה, "תהליך השלום", הוא שם נרדף לנסיגות ישראליות. באותו שלב זה היה תהליך שהחל עם עליית הליכוד לשלטון, בסוף 1977, והסתיים בהצבעה של הכנסת שאישרה את הסכם השלום עם מצרים לפני עשר שנים.

היו ימים — מי שזוכר את שנת 1949 יודע זאת —

* "דברי הכנסת", חוב' ט"ז, עמ' 1219; נספחות.

כיום מן הימים לא תמורת שטחים, אלא אתם תיתנו לסחף הזה לפעול ואז תמצאו את עצמכם נאלצים לעבור גם לשלבים הבאים ואז נפסיד את השליטה בשטחים הללו ובפעול תצטרכו, בסופו של דבר, למסור את השטחים לאש"ף.

שאלה שנייה — האם מבחינת רציפות החשיבה עדיין שומרת ממשלת ישראל על העמדה, שלפיה בכוונתה לחבוע ריבונות על יהודה, שומרון ועזה בסיום שלב האוטונומיה, כפי שנכתב בקווי היסוד של הממשלות בשנים 1981 ו-1983? או דובר על קמפ-דייוויד ונאמר במפורש, שממשלת ישראל תתבע ריבונות בגמר שלב האוטונומיה. האם אתם מוכנים לומר זאת גם הפעם, או שמא כבר חל הסחף וכבר אין זכר גם לשאיפה לריבונות ישראלית ביהודה, בשומרון ובעזה? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעוד שלושה ימים, ב-26 במרס, אנחנו נציין עשר שנים לחתימת הסכם השלום בין ישראל לבין מצרים. נוטים לשכוח, אולי פה ושם גם להשכיח, אבל את המחיר הגדול ששילמה מדינת ישראל בעד הסכם זה, נדמה לי שזה מחיר בלא תקדים בתולדות העמים ובתולדות סכסוכים שנפתרו בעקבות הסכמים.

המחיר הוא במישורים שונים. אולי הקשה ביותר, הבלתינסבל ביותר, היה קשור בטרנספר של אוכלוסייה. היום כולם מאוחדים לכאורה נגד טרנספר ולא רואים בהעברת אוכלוסייה מרכיב לגיטימי בעשיית שלום ובהסכם שלום. אבל, לפני עשר שנים מדינת ישראל הסכימה להעביר תושבים, תושבים יהודים-ישראלים, מהיישובים בפתחת-רפיח, מימית, מהיישובים לאורך מפרץ-אילת. הורדנו חקלאים מאדמותיהם, הוצאנו משפחות מדרוניהן. זה היה חלק מההסכם, זו היתה הדרישה, ובסופו של דבר קיבלנו את הדרשה הזאת.

גם המחיר הכלכלי הוא גדול מאוד. הנפט, התשתית, הצורך לבנות מחדש מתקנים של צה"ל — אני הייתי מעריך את המחיר הזה ב-20 מיליארד דולר, תל"ג שנתי אחד של מדינת ישראל. אנחנו אומנם מדינה חזקה, אבל לא בעלת עוצמה כלכלית כה גדולה שאנחנו מסוגלים לעכל בקלות תשלום כזה.

את כל זה עשינו ולכל זה היה רוב מתוך כמיהה להשיג שלום. אם יש בעולם מי שמטילים היום ספק ברצונה של מדינת ישראל להגיע לשלום, אני מפנה אותם שוב לאותו הסכם שנחתם לפני עשר שנים, לאותו מחיר כבד, כמעט כבד מנשוא, שישראל הסכימה לשלם בעד ההסכם.

לפני כשבוע, ב-15 במרס, אולי פרענו את התשלום האחרון, כאשר העברנו את הריבונות על אזור טאבה. בסך-הכול קילומטר רבוע אחד, שטח שהיה מדבר לפני שהוקם המלון עלידנו, שטח שנהפך כמעט לחלק אינטגרלי מהעיר אילת, למתקן תיירותי יפה.

עבד-אלוהם דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בזכות מה? הרי היה ידוע שהשטח הזה מצרי. כולם ידעו, הממשלה ידעה שזה שטח מצרי.

שר החוץ מ' ארנס:
רכים מאתנו התקשו להבין, מדוע לאחד שהעברנו למצרים את כל חצי-האי סיני, על מתקניו ועל אוצרותיו, כמסגרת הסכם השלום, מדוע היתה ההתעקשות על שכריר של

מלאה בחומר שראוי היה להופיע ב"שטירמר" בשעתו. אומנם אנחנו יודעים שכאשר השלטון במצרים מדבר אנגלית מצטייר תהליך השלום כההליך שלום במשמעות המקובלת בעולם, אבל כאשר הוא מדבר בערבית וכאשר הוא נבחן בשאלה האם הוא מנסה לחנך את הציבור שלו לכך שצריך לחיות עם ישראל וכי ישראל איננה מפלצת — מסתבר שהוא אינו מנסה כלל לעשות זאת; להיפך, הוא מופיע כמי שמבטא, רק בצורה מנומסת יותר, את הלכי הרוח של אותו ציבור מצרי, או של אותה עיתונות מצרית הממשיכה להפיץ את המסר של "הפרוטוקולים של קני ציון", שהיו כל כך פופולריים במצרים של נאצר.

בתהליך בסיני דאינו שבר מסוים בעמדות הישראליות בגלל חוסר רצף בחשיבה הלאומית. המערך, לפני שירד מהשלטון, דגל בקו מסוים שנקרא אז "התורה שבעל-פה של המערך" וכלל, בסופו של דבר, כוונה כרוזה — כך גם נאמר, אלא שזה נאמר בעל-פה ונקרא "תורה שבעל-פה" — לספח את החלק המזרחי של סיני בקו ישר מימית לאופירה, כל אותו חלק שהיה נתון לשליטתנו במצרי טיראן והיה קשור לצרכים הצבאיים בהקמת מחסום לפני חבל-עזה. המערך דגל בכך שהחלק הזה צריך להיות, בסופו של דבר, חלק מן הטריטוריה הישראלית.

כאשר עלה הליכוד לשלטון הוא נקט קו אחר. נאמר לנו אז, שמוותרים על סיני כדי להציל את יהודה, שומרון ועזה. בפועל, אולי היתה פה גם הראייה של הגדרת גבולות ארץ-ישראל בימי המנדט, הראייה של חבר הלאומים, ולאור זה היתה פחות התחשבות בתחומים שהיו מעבר לתחומי המנדט. בהצעת השלום הראשונית למצרים היה ניסיון לשמור בכל זאת על היישובים, על בסיסי האוויר ועל כל אותה תשתית ששלטון המערך הקים כחלק שאמור היה להישאר כחלק ממדינת ישראל, וראינו כיצד במשאומתן עצמו הכול נשבר, לא נוותר דבר מכל אותן הצעות. בפועל, חזרנו בדיוק לגבול המנדטורי.

היום אנחנו שוב עומדים בפני תהליך הקרוי "המשך של תהליך השלום" — תהליך השלום, דהיינו הנסיגות, כך מבין זאת העולם — וכאשר יגיש ראש הממשלה את הצעותיו, תצטרך אתה, אדוני שר החוץ, לפעול בהתאם לאותן הצעות.

יש לי שתי שאלות אליך: שאלה ראשונה — היה פה לקח רציני של כל שלבי המשאומתן בין מצרים לבינינו, החל מגמר מלחמת יום-הכיפורים, שלבים שבסיומם נתנו הרבה יותר מכפי שהוולנו בתחילה. אני יכול להזכיר, למשל, את המשאומתן שהתקיים ב-1975 באמצעות הנרי קסינג'ר, שכתבתי לו את ראש הממשלה דאז, יצחק רבין, שאנחנו לא נוותר על אבו-רודס ועל המעברים של הגיד והמתלה, אלא אם יוחלט על אילוחמה, ובסופו של דבר לא הוחלט על אילוחמה, וייתרנו. מנחם בגין דיבר במשאומתן עם מצרים על היישובים ואף כתב מכתב לילדי ימית ואמר להם, שאם יציע משהו לוותר על ימית הוא יגיש את התפטרותו לנשיא. בסופו של דבר נותרנו בלי ימית, בלי אופירה ובלי כל היישובים. האם ברור לך ולראש הממשלה, שההצעות שאתם מכינים הן ההתחלה? אם אתם קובעים את קו ההתחלה במקום שבו מדובר על איזו ישות שתקבל מאתנו שטחים, הרי גם אם אתם מתכננים בעלה תאנה שהישות הזאת לא תהיה אש"ף אלא איזה גורם פלשתיני מקומי — אולי קשור באש"ף, אבל לא בדיוק אש"ף הפורמלי — תגמרו בכל זאת, כפי שאמר שר החוץ בייקר, במשאומתן עם אש"ף עצמו; כי כאשר תיווצר דינמיקה, לא תוכלו לשכנע את העם שכדאי דווקא לחכות ולהדק את אחיזה של מדינת ישראל בשטח והשלום יבוא

הפלשתינית הגדולה הנמצאת בשטחים אלה. אני חושב שאלה דברים שנאמרו גם עליי בעת הוויכוח הגדול שהתנהל על הסכמי קמפ-דייוויד. שבהרבה מובנים היה החלק הקל של יצירת מעגל שלום סביבנו.

יאר שפרינצק (מולדת):
האם אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:
האם אדוני השר מסכים לשאלת ביניים?

שר החוץ מ' ארנס:
כן, בבקשה. הוא הרי ישאל בין שאסכים לכך ובין שלא.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת שפרינצק, קיבלת הסכמה לשאלת ביניים. שאל, בבקשה.

יאר שפרינצק (מולדת):
מובן מדוע מסירת סיני היתה קלה יותר, כי אין שם בעיה דמוגרפית.

שר החוץ מ' ארנס:
בדיוק לזה אני מתכוון. שעשיית שלום ככיוון מזרח —

יאר שפרינצק (מולדת):

שר החוץ מ' ארנס:
אנחנו מתכוונים לאותו דבר בדיוק. הנושא בעייתי יותר כאשר מדובר באוכלוסייה ערבית גדולה שנמצאת בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה. דרך אגב, יש לנו ויכוח גדול בנושא הטרנספר. אבל בנושא שהעלית כרגע אין לנו ויכוח.

מיכאל איתן (הליכוד):
חבר הכנסת שפרינצק רצה לומר, שאם לליכוד היה קל יותר להחזיר את סיני, על אחת כמה וכמה הוא חשוד על מסירת יהודה ושומרון במסגרת הסדר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה מפרש של חבר הכנסת שפרינצק בכך שאתה מסביר מה הוא טוען?

שר החוץ מ' ארנס:
אני מציע, ברשותך, אדוני היושב-ראש, שיאפשרו לי להמשיך.

היו"ר ד' שילנסקי:
היו הרבה קריאות ביניים, כולן נשמעו בנחת, עכשיו חנו לשר להשיב גם על קריאות הביניים.

שר החוץ מ' ארנס:
היו לעם ישראל ציפיות גדולות כאשר נחתם ההסכם, במיוחד נוכח המחיר הגדול ששילמנו. אני חושב שאקלע לדעת הכול אם אומר, שהמציאות כפי שהיא כיום ביחסי ישראל-מצרים איננה עולה בקנה אחד עם הציפיות שהיו אז. אז דיברו על יחסי ידידות קרובים בין שתי המדינות. ראש הממשלה דאז, מנחם בגין, אמר מעל הדוכן הזה, שברגע שבו נחתם על ההסכם הזה, כמעט באופן אוטומטי נגיע להסכם גם עם כל יתר המדינות, זה רק עניין של זמן, זמן קצר מאוד.

יש היום מציאות שהיא פחותה, אולי פחותה בהרבה מהציפיות של רוב אזרחי מדינת ישראל, אבל היא מציאות של שלום, וזה אינו דבר קל ערך. עברו עשר שנים בלי שהיינו

אחוזו של שטח סיני. אבל ההתעקשות הזאת היתה. רובר על אדמה ערבית קדושה שלא ניתן להתפשר לגביה, גם לא לגבי שבריר של אחוז.

ואז עמדה ממשלת ישראל בפני שתי החלטות שנחלקו. זו החלטה הראשונה התקבלה כאשר עמדה מצרים על כך שהנושא יועבר לבוררות בין-לאומית. מול העמדה הישראלית שהנושא צריך לזכות לטיפול של פישור. ניתן היה למצוא פשרה שתהיה מקובלת על שני הצדדים. ממשלת ישראל החליטה שיש להסכים לדרישה המצרית ויש להעביר את הסכסוך לבוררות בין-לאומית.

היום ידוע לכול, גם בעקבות פסק הבוררות, גם לחבר הכנסת דראושה, שטאבה היתה בצד שלנו של הגבול, כאשר הוא נקבע ב-1906. מצדנו ישבו אז הטורקים. מצד המצרים ישבו האנגלים. אבל כאשר נקבע גבול מנדטורי חלה תווזה. עדיין יש חילוקי דעות מדוע ואיך בגבול המנדטורי נמצאה טאבה בצד המצרי ולא בצד שלנו.

השלב השני הגיע, כאשר היינו צריכים להחליט על השאלה המרכזית שתישאל לפני הבוררים. כאשר מסכימים לבוררות צריך גם להסכים על השאלה שתישאל. מצרים עמדה על כך שהשאלה לא תהיה היכן הגבול, אלא היכן עמודי הגבול. ברגע שבו הסכימה ממשלת ישראל לקבל את הניסוח המצרי של השאלה, צריך היה להיות ברור לכול, שאנחנו לא נוכה בבוררות הזאת. ואומנם, בבוררות הזאת לא זכינו. ומאותו רגע שהסכמנו ללכת לבוררות והסכמנו לשאלה שתישאל שם, יסכימו הכול שגם היינו צריכים לבצע את פסק הבוררות, וכך עשינו. ב-15 במרס הועבר השטח לריבונות המצרית.

יובל נאמן (התחיה):
מדוע הסכמנו? זו היתה עמדת המערך?

שר החוץ מ' ארנס:
אני מסכים עם חבר הכנסת יובל נאמן. שיש להפיק לקחים. אפשר לשאול את השאלה: האם יכולנו להשיג הסכם שלום עם מצרים כתנאים טובים יותר? האם יכולנו לנהל אתם את המשא-ומתן בצורה נכונה יותר? אלה שאלות טובות. מעמיקות, חודרות. נדמה לי שאיש מאתנו איננו יודע את התשובות על השאלות האלה.

גאולה כהן (התחיה):
והשגאות — — —

שר החוץ מ' ארנס:
אין זה אומר שלא צריך לשאול את השאלות, ולא צריך לחשוב על הנושא הזה, גם בכוונה להפקת לקחים לקראת העתיד.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
להפיק לקחים גם לקראת הסכם שלום בגדה המערבית וברצועת-עזה. אני חושב שלהגיע להסכם שלום זה הדבר החשוב ביותר.

שר החוץ מ' ארנס:
יש לי הרושם שאינך מקשיב לי אלא רק לדברך. בדיוק אמרתי שאת השאלות האלה צריך לשאול בניסיון להפיק לקחים לקראת המשך הניסיון להרחיב את מעגל השלום, גם לכיוון מזרח וגם לכיוון צפון.

חבר הכנסת נאמן יסכים אתי בוודאי, שהרחבת מעגל השלום לכיוון מזרח קשה הרבה יותר, פרובלמטית הרבה יותר מכיוון הסכם השלום ככיוון דרום, דווקא בגלל האוכלוסייה

מקורות חסוקה. הוא זוכה לתשומת לבו של נשיא מצרים. אמרתי לעסמת עבד אל-כגיד, שר החוץ המצרי: לקחתם מאתנו את המונופול של הפרחת השממה, חשבונו שאנחנו היחידים העושים זאת. אני שמח שאתם עושים זאת עכשיו בעזרת מומחים ישראליים ובעזרת ידע ישראלי. שמחתי לראות שעקב ביקורי בקמקום זכה הפרויקט הזה לפרסום גם במצרים.

המטרה שלנו בהמשך היחסים בין ישראל לבין מצרים היא ליצור מרקם של יחסים, של קשרים, במישורים רבים: בין חקלאים, בין תיירים, בין פרופסורים, בין אנשי אמנות ובין פוליטיקאים — מרקם של יחסים שיהפוך את הקשר הקיים היום בין ישראל למצרים, את השלום הקיים, לדרך שלא תהיה ממנה חזרה.

איני יכול לומר שכבר השגנו את המטרה הזאת. שמרקם היחסים הזה כבר קיים.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): תשיגו את זה עם פתרון הכעיה הפלשתינית. ללא זה לא תשיגו את המטרה.

שר החוץ מ' ארנס:

זה היעד שלנו. אנחנו מקדישים מאמץ רב להשגת היעד הזה. אנחנו דומים לאדם ששילם את מחיר הכרטיס, אולי מחיר מופרז, אבל את המחיר כבר שילמנו, ועכשיו צריך לנסות להגיע לתחנה הסופית, שהיא יחסי שלום שלא ניתן יהיה לערער אותם בינינו לבין מצרים.

כתקופה האחרונה, אדוני היושב-ראש, היינו עדים לחידוש היחסים בין מצרים לבין רוב מדינות ערב. מצרים שבה ותפסה את מקומה הטבעי בהנהגת העולם הערבי. אנו מקווים שהעובדה הזאת תקל עתה על מצרים להשפיע על שאר מדינות ערב לבוא למשא-ומתן ישיר עם ישראל ולחתום אחת על הסכמי שלום.

בפגישתי האחרונה עם נשיא מצרים שוחחנו על הרצון העז של שני העמים לפעול להרחבת מעגל השלום. הבעתי פנימי נשיא מצרים את דעתי, שלמנהיגותו שלו ולמעמדה של מצרים בעולם הערבי יכולים להיות השפעה מכרעת בכיוון זה. עם זאת, חזרתי והדגשתי, כי מה שיכול לתרום יותר מכול לכניין השלום באזור הוא חיזוקה וביסוסה של אכן הפינה לכניין כולו, כלומר, יחסי השלום בין ישראל לבין מצרים.

אני מקווה, שבמאמץ משותף של הממשלות נשכיל להעמיק את השלום בין שתי המדינות ולהפוך את היחסים המיוחדים שבין ישראל למצרים לחוליה המקשרת לשלום בין ישראל לבין שאר מדינות ערב.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה לדיון באחת מוועדות הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נאמן מעל סדר-יומה של הכנסת.

הפגם בהסכם השלום עם מצרים אינו בנסיגת ישראל משטחה הכבוש של מצרים, ולאחרונה גם מטאבה, כטענתו של חבר הכנסת נאמן. כל זה היה מחייב המציאות. לא היה מנוס מכך. זה גם מה שחייב להיעשות לגבי כל השטחים שנכבשו ביוני 1967. אם פניה של ישראל לשלום כולל עם העולם

צריכים להילחם בחזית הדרום, בלי שהיינו צריכים להיות מוכנים למלחמה בחזית הדרום, כל אחד מאזרחי המדינה יודע שאלה דברים גדולים, העונים על התקוות שהיו בלבנו כמשך אותן 30 שנה שבהן ציפינו לנכונות מצרים לבוא ולדבר איתנו, כמשך אותן 30 שנה שבהן היינו צריכים להילחם חמש פעמים נגד מצרים, מלחמות שבהן נפלו טובי בנינו.

קריאה:

אש"ף מוכן לדבר על שלום.

שר החוץ מ' ארנס:

אני לא מבין את הרלבנטיות של ההצעה שלך לדברים שכרגע אמרתי. הרי אינך מן המציעים של ההצעה לסדר-היום. יכולת להצטרף ולהציג את עמדתך, לא אני אמנע זאת ממך.

השלום בין ישראל למצרים אופיין דווקא על-ידי המצרים כשלום קרי יחסי. אנחנו גם מסוגלים להבין את השיקולים של מצרים — של ממשלת מצרים, של נשיא מצרים — המנסה לפלס דרך חזרה, במידה ניכרת של הצלחה, לעולם הערבי.

ביקרתי במצרים רק לאחרונה. העליתי, חבר הכנסת נאמן, בפני הנשיא מובארק את הסוגיה של המאמרים המופיעים בעיתונות המצרית, מאמרים וקריקטורות שאינם נופלים בהרכה, אם בכלל, מסוג הדברים שנראו בעיתונות הגרמנית בשנות ה-30, בעיתונות של שטרייכר. התשובה היא, שיש פונדמנטליסטים מוסלמים במצרים: שגם לממשלה הנוכחית יש אפוזיציה: שאלה גורמים שמתנגדים גם לשלום עם מדינת ישראל: שזו המציאות שנגדה ממשלת מצרים צריכה להיאבק וגם נאבקת והדברים האלה אינם משקפים את הדעה של רוב האוכלוסייה במצרים.

גאולה כהן (התחיה):

מה הוא ענה?

שר החוץ מ' ארנס:

כרגע ציטטתי את מה שהוא אמר.

אני רוצה להדגיש נקודת אור ביחסי ישראל-מצרים. שנחשפה בפני בביקורי. לא הייתי מודע לה. אני חושב שגם רבים במצרים לא היו מודעים לה. זוהי החווה הניסיונית בנובריה, על כביש קהיר-אלכסנדריה, כביש הנקרא "כביש המדבר" ואורכו 280 ק"מ. 80 ק"מ מאלכסנדריה, לצדו המזרחי של הכביש, מצויה חווה חקלאית ניסיונית ובה אלפי דונמים ובה מפריחים את השממה עם טכנולוגיה ישראלית, עם ציוד ישראלי ובהנחה של מדריכים ישראלים. היום, לאורך הכביש, אנחנו מוצאים חוות נוספות שהן בבעלות יזמים פרטיים המעתיקים את השיטות של החווה בנובריה. חלק מהם מביאים למצרים מומחים ישראלים. אנחנו רואים לאורך הכביש הזה הפרחת שממה בקנה-מידה גדול מאוד.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה אומר שאנחנו המדינה הכי לא-נורמלית בעולם?

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, אני לא אניע לסיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, היו מספיק קריאת ביניים ושאלות ביניים. נא לאפשר לשר לסיים את דבריו בלי קריאות ביניים נוספות.

שר החוץ מ' ארנס:

הפרויקט הזה זוכה לתשומת לב של ממשלת מצרים. תולים בו תקוות לשיפור המצב הכלכלי במצרים וליצירת

העמים ושל שתי המדינות, זו בצד זו. זה הלקח של עשר השנים להסכם השלום עם מצרים.

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת נאמן מסדר-היום כי הוא מאיץ. מכון ודוחף לכיוון הפוך מזה — למלחמה ולשפיכות דמים אין-סופית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נאמן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדיון בוועדה?

יובל נאמן (התחיה):
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, נצביע קודם כול על הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי להסיר את ההצעה מסדר-היום, ואחר-כך נצביע בדבר העברת ההצעה לדיון בוועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ברוב קולות הוחלט להעביר את הצעתו של חבר הכנסת נאמן. בנושא: עשר שנים להסכם השלום עם מצרים — השלכות ומסקנות. לוועדת הכנסת, שתחליט איזו ועדה תרן בה.

ו. הצעות לסדרהיום

התוכנית האמריקנית החדשה

מצרים פותחת במתקפת שלום; ומדינת ישראל — בשלה;
מדינת ישראל על מקומה דורכת — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

היום הציע מר שמעון פרס להקים מדינה — — —

אברהם בורג (המערך):

זהו, גמרת?

חיים רמון (המערך):

הוא הציע לפני הרבה זמן. מה אתה אומר היום?

היו"ר ד' שילנסקי:

נא לאפשר לחבר הכנסת אברהם בורג לשאת את דברו.

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, זמן קריאות הביניים ייתוסף לי ב"זמן פציעות".

ובתוך כל המצב הגדול הזה מתגבשים שני ממשלים חדשים — ממשל חדש בישראל וממשל חדש בארצות-הברית, ושר החוץ יוצא לסלול את הדרך. טקטיקה שעבדה בשבועות הראשונים לכניסתך לתפקיד לא עבדה. להוריד את רמת הציפיות בצרפת, במצרים, בכל מיני מקומות. ועל רקע רמת ציפיות כל כך נמוכה, שנמצאת למטה מן

הערבי. זה הלקח שיש להפיק כשמציינים היום עשר שנים לשלום עם מצרים.

אם בכל זאת אין שלום כולל, אם בכל זאת לא נדם קול היריות, כפי שטוענים המגזחים על ההסכם או המתנגדים להסכם כולל עם העולם הערבי, הסכם המבוסס על נסיגה מכל השטחים הכבושים, ואם לא עברה סכנה של מלחמה קשה מקודמתה — זה מפני שהשלום עם מצרים לא היה כולל; זה מפני שהבעיה הפלשתינית, שהיא לב הסכסוך הישראלי-הערבי, לא באה על פתרונה הצודק באמצעות הסכם כולל עם מצרים, עם הפלשתינים, עם ירדן ועם סוריה. אם יש לקח חשוב ומועיל מתקופת עשר השנים שחלפו מאז הסכם קמפ-דייוויד, הלקח הוא שבלי פתרון הבעיה הפלשתינית, בלי הסדר ישראלי-פלשתיני, המבוסס על כיבוד זכויותיהם של שני העמים לקיום עצמאי במסגרת שתי מדינות עצמאיות בארץ על-פי קווי יוני 1967 — בלי זה לא ישכון השלום ולא יתקיים הביטחון לשני העמים גם יחד.

חברי הכנסת, האירועים שהיו בתקופה האחרונה, במשך שנה וחצי, האינתיפאדה וההתקוממות הנמשכת של העם הפלשתיני בחביעה צודקת למימוש זכותו להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו, מוכיחים שאין דרך. אחרת, שוב מוכיחים, שאין דרך אחרת לשלום ולביטחון ישראלי-ערבי כולל אלא בהכרה בזכות העם הפלשתיני לחיות במסגרת מדינתו העצמאית בצדה של ישראל. אין דרך אחרת, ולא חשוב כמה תתפתל הממשלה; אין דרך אחרת לשלום ולביטחון לשני העמים אלא דרך המשא-ומתן עם נציג העם הפלשתיני, עם אש"ף, כי אין נציג וולחן. זו העצה שכל הגורמים הרציניים בישראל, הרואים את עתידה של המדינה רק בדרך השלום, מציעים היום לממשלה: לפתוח במשא-ומתן עם אש"ף כדי להגיע לשלום ישראלי-פלשתיני, שיכבד את זכויותיהם של שני

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון, שיהיה משולב, בהצעות לסדרהיום מס' 697 ו-700. בנושא: התוכנית האמריקנית החדשה, ובהצעה לסדרהיום מס' 711 בנושא: ארצות-הברית, ישראל ואש"ף — לקראת ביקור ראש הממשלה בווינגטון. ראשון המשתתפים בדיון הוא חבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא יהיה זה סוד אם נגיד, שמדינת ישראל נמצאת במצוקה מדינית: המחמירים יגידו: מצוקה מדינית גדולה, המוקלים יגידו: מצוקה מדינית מסוימת. מכל מקום, מדינת ישראל נקלעה למבוך, למבוך לא נעים עד מאוד.

הערפילים שהסתובבו פה באזור מתחילים להתבהר, ופתאום מסתבר, שכל מיני בעלות-ברית הן בעלות-ברית וכל מיני שותפות הן שותפות — אבל לא לאותן בריתות ולא לאותן שותפויות.

ארצות-הברית, בעלת-ברית נאמנה, משנה אסטרטגיה; ברית-המועצות, עוינת נאמנה, משנה אסטרטגיה; האויב המר והנמנה, הארגון לשחרור פלשתינ, מתיימר לשנות אסטרטגיה;

של ארבע-עניים — ואינני רוצה לתאר לעצמי שאדם כמוך, שאמון עלי עובדות וממצאים דמיין לעצמו דברים שלא היו ולא נבראו — או שחלילה, וזה הרבה יותר גרוע, שבייקר, שר המדינה האמריקני, פועל מאחורי גבה של מדינת ישראל. והיה כאשר ינוס האיש מפני הארי ופגעו הדב ובא הביתה וסמך ידו אל הקיר והכישו הנחש. זה המצב, אין לאן לברוח. ובסופו של דבר אין ברירה אלא להגיע למסקנות, שאותה פצצה מדינית מתקתקת שהשאיר שולץ בימים האחרונים של הממשל הקודם —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אברהם בורג (המערך):

קח סיכון, חבר הכנסת רובי ריבלין.

אותה פצצה מדינית מתקתקת שהשאיר שולץ מתחילה היום לגבות את חובות נזקה. אין היום הרבה אופציות. התוכנית האמריקנית עדיין אינה תוכנית ברורה, היא עדיין אינה מוגדרת כמו תוכניתו של רייגן, או תוכניתו של שולץ, אבל אין ספק שמתחילים לצייר מטרות בחזית ולציין יעדים, ועל היעדים האלה ארצות-הברית הולכת.

בפני ישראל פתוחות היום בעצם שתי אופציות: להגיע למסגרת, ומן הסתם זו הוצעה לך, למסגרת של תיאום תהליך השלום עם ארצות-הברית, כלומר לצאת לדרך המדינית, או לסרב, לשלול, להתעלם ולהכות שהכול ייהרס מאלי ונשקע לאותה נבואה של ראש הממשלה על "תשע שנות אינתיפאדה" — כך הוא הבטיח לנו.

ויש לנו אפשרות נוספת. אם היום לא נסתכל על האויב הפלשתיני עין בעין ונגיד לו: אלה הדברים שלהם אנו מצפים מכם, אלה התנאים שבעבורם ובמילויים —

חבר הכנסת חיים רמון, לאות ידידות, אנא —

חיים רמון (המערך):

אני מנסה לברר עם שר החוץ מה יהיה גורל הצעתך.

אברהם בורג (המערך):

אתה ודאי רוצה להציע הצעה אחרת.

חיים רמון (המערך):

לא —

אברהם בורג (המערך):

— — — להציב לאש"ף יעדים מדיניים מוגדרים, להגיד להם: בואו תשתתפו בתהליך הפוליטי, בבחירות. בואו תשתתפו בהורדת האלימות, בואו תפעילו סמכות על הארגונים הקיצוניים שלכם. עמדתם כתנאים האלה —

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה "בואו", לאן?

אברהם בורג (המערך):

עמדתם כתנאים האלה — ממשלת ישראל תקיים אתכם אותם מגעים שהיא קיימה אתכם ב-1981, אותם מגעים עקיפים, על-מנת להגיע להפסקת אש כזאת או אחרת, כפי שהגענו אתכם בגבול הצפון. ולא — תשאיר את המצב כמות שהוא, תסתום את השסתום מעל סיר הלחץ, ייקוו האדום בפנים, יוקדח התבשיל, יתפוצץ הסיר. אין דרך אחרת. אין אופציה אחרת. או שתפתח את האופציה המדינית בווינגטון, או שתסגור אותה ותישאר תקוע לעד ולעולמי עולמים במעמקי

הקרקעית המדינית, כל דבר בהשוואה לרמת ציפיות כזאת יכול להיות רק יותר גבוה, יכול להיות רק הישג.

נסעת עכשיו לווינגטון לסלול את הדרך לפני ביקורו של ראש הממשלה — ביקור אולי מן הקשים, מן המסובכים, מן העדינים של ראש הממשלה במצבה המדינית של מדינת ישראל. אדוני שר החוץ, אתה גם שר החוץ שלי, שהרי אתה שר החוץ של מדינת ישראל, ולא נעים לי להודות: שר החוץ של מדינת ישראל נכשל בנסיעתו לווינגטון. לא כישלון אחד ולא שני כישלונות — שמונה כישלונות. כך מנית. יכול להיות שאלה שירצו למנות יותר כישלונות ימצאו יותר כישלונות. אבל לא הכנת את הביקור, ציפית למצוא ממשל ישנוני, רדום, כך יצא כל הזמן לעיתונות, ולא עלינו, נקלעת למארב מדיני.

נמשך הלאה — רמזו לך רמזים עבים ולא הקשבת לרמזים, ויצאת החוצה לחקשורת ואמרת משהו אחר, ואז לא היתה ברירה אלא להגיד את הדברים כהדיא, בפומבי, בפרהסיה — כך חושבת ארצות-הברית. ובסוף נזקקו לשיחת טלפון של 20 דקות על-מנת שיתברר, שארצות-הברית אינה משנה את דעתה.

אולי — וזו הנקודה השלישית — אולי מדובר כאן על הבדל מהותי ממדרגה ראשונה בתפיסות המדיניות של ישראל וארצות-הברית. ישראל ניצבת עיקשת במדיניות ה-Make-love-not-peace. זאת אומרת: אמור לאו ואל תעשה שלום. וארצות-הברית זוהי קדימה, עם ההתפתחויות, עם מה שקורה באזור. ואז לא היתה לך ברירה וחזרת, לפחות כך כתוב בעיתונים — חזרת לאופציה הירדנית: צריך להחזיר את המלך, המלך הוא שותף טבעי.

מהי האופציה הירדנית? הרי זו האופציה שאתה כמו ידיך חנקת בארצות-הברית, כאשר נסעת לבקר את שולץ ולדבר איתו באותה תקופה מפורסמת.

בעקבות הביקור שלך הוצאת מהאמריקנים הצהרות מדיניות מפורשות על מדיניות פרו-אש"ףית, דבר שלא היה קודם לכן.

והשגרירות שאתה ממונה עליה ואתה אחראי לה לא ידעה על כוונת בייקר, או שידעה ולא דיווחה, או שהיא דיווחה ולא השתמשת בנתונים. מה קורה בכל מארג היחסים בין השר לבין השגרירות, שאמונה להיות הסיירת שלך כששח, לאסוף נתונים, ללקט, לעבד, להסביר, לפרש ולסלול בפניך את הדרך?

יצרת מצב, שבו ראש הממשלה ייסע בעוד שבועיים או שבועיים וחצי לווינגטון, ולא תהיה לו ברירה אלא להגיד שוב את המלה שאותה הוא יודע להגיד באופן מדיני יותר טוב מכל אדם אחר: לא, ולא, כי בעצם הגדרת את המשוכות ואת המכשולים שיושמו בפניו של ראש הממשלה.

והדבר האחרון, אולי החמור מכל הדברים: כל תוכנית שתעלו היום כתוכנית מדינית של מדינת ישראל תיתפס ותצטייר ככניעה מבישה של מדינת ישראל ללחץ הבין-לאומי. אותם פתרונות שהיום חזרו פתאום לזירה — אופציה ירדנית, דברים שעלו במסמך-לונדון, תוכנית-שולץ, שאתה היית כאמור שותף לטרפדה — אותם פתרונות היינו יכולים להשיגם בלי מחירי ההפסד, שאתה וחזית הסירוב הישראלית אחראים להם. אבל סירבת-סירבתם, התעקשת-התעקשתם — ואחרי כל המעקשים האלה הגענו למצב הנמוך ביותר מבחינה מדינית שהיינו יכולים לצפות לו.

את הביקור שלך, אדוני שר החוץ, אפשר להבין באחת משתי דרכים: או שאתה דמיית לעצמך את האווירה הטובה

עוזי לנדאו (הליכוד):

אבל בייקר מוסיף ומציג, שאש"ף יהיה פרטנר להסדר הקבע, כאשר יהיה. וזה עוד לא הסוף.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה לא יודע — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

כל עוד יימשכו המהומות, חבר הכנסת דראושה, תוסיף ארצות-הברית ותתקרב לאש"ף ותגביר בהדרגה את לחצה על מדינת ישראל עד שתדרוש, חלילה, הקמת מדינה פלשתינית.

לכן הכרחי משאומתן רציני ופתרון מדיני. תנאי מוקדם לאלה הוא חיסולה המוקדם של מה שקרוי "האינתיפאדה". אם לא נחסל את האינתיפאדה — תחסל האינתיפאדה אותנו.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה צריך לדבר אתם.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, האם האופציה הירדנית מקובלת עליך?

עוזי לנדאו (הליכוד):

האופציה הירדנית אינה מקובלת עלי. מי שמציג את האופציה הירדנית כאילו היא קיימת רואה חלומות באספמיה. אין אופציה ירדנית כפי שהציג אותה מר פרס.

חבר הכנסת בורג, אחר כך אגיע למונח שהשתמשת בו. לא שולץ הוא שהניח את פצצת הזמן המתקתקת — השר שמעון פרס הוא שהניח אותה, אבל לכך נגיע עוד מעט.

על ממשלת האחדות הלאומית — — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה מאוד פעיל היום.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא מתכוון ל"יום האדמה" בשבוע הבא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ארדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת האחדות קמה כדי לפתור בעיות, אבל היא אינה מתמודדת ברצינות עם האינתיפאדה אלא היא ממשיכה את המחדל: שר הביטחון רבין — במדיניותו, ולצערי, הממשלה — בשתיקתה. רוב שרי הממשלה, לא כולם, וראשי מערכת הביטחון לא הפגינו עד עתה את הכוח הדרוש לקבלת החלטות שכל עם נורמלי היה מקבלן כבר מזמן במצבים שבהם הוא נלחם על חייו.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
צריך להפיל את הממשלה הזאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדיניות הביטחון נכשלה ביהודה, בשומרון וכעזה, אבל את ההרגים אנחנו רואים גם בלב תל-אביב ברחוב יהושע בן-נון. את ההצתות ואת המחסומים אנחנו רואים השבוע גם בגליל — בלוטם, בהררית וגם בכפר-קסם, באום-אל-פחם.

אנחנו רואים את הפונדמנטליזם האסלאמי, האנטי-ישראלי, האנטי-יהודי, המסוכן למדינה, עולה בתוכנו — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הסטטוס-קוו. ואת זה אתה יודע. כי חזרת עכשיו מארצות-הברית ושמעת את הידידה הנאמנה שלנו אומרת את הדברים כך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

כל מה שארצות-הברית אומרת אנחנו צריכים לקבל?

אברהם בורג (המערך):

לא, כשם שלא צריך לדחות את כל מה שהיא אומרת. והדבר הפתוח ביותר, חבר הכנסת גולדשטיין, הדבר הטוב ביותר לעשות הוא בראש ובראשונה להקשיב. וכשמקשיבים, לא מקשיבים דרך פה פתוח שאומר "לא". מקשיבים דרך אוזן כרויה המתחשבת במצב.

אתמול, כנעילת ועידת ראש הממשלה, אמרו חברים וידידים מן התפוצות: באנו הנה כדי להבהיר כי נלך אחר הממשלה הנבחרת באש ובמים. כך אמרו אנשים שם.

ארדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ארדוני שר החוץ, כדאי שדבר אחד יהיה ברור: בארצות-הברית ובתפוצות האחרות אולי מוכנים ללכת באש ובמים אחרי המדיניות הנוכחית של ראש ממשלת ישראל ושר החוץ שלה. מדיניות שהיא עדיין לא מוגדרת ולא ברורה. יבוא יום פקודה, יום שבו חילצו לשם על השולחן את הפתרון המדיני שלכם. וביום הזה, אם יהיה פתרון — תהיה שותפות של אש ומים: אם לא יהיה פתרון — יהיו כאלה שיסרכו למדיניות האש שלכם, ולא יהיו מוכנים להיטבל במים שלכם, לא הצוננים ולא הרוחחים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם בורג. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ארדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני קורא לממשלה לשחרר את העצורים היהודים מגוש-קטיף. מעצום אינו דרוש לצורכי חקירה, אבל הוא מעורר את הרושם, כי משנכשלו כוחות הביטחון מול הערבים, הם שופכים את זעמם על המתושבים היהודים.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הלילה היו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

גישה זו מציגה את שלטונות הביטחון כעיני הערבים במלוא חולשתה, והיא תדרבן אותם לפגיעות נוספות ביהודים לא רק כחבל-עזה אלא גם ברחובות תל-אביב.

הקשר בין ההתנכלויות ליהודים בגוש-קטיף, בין הרצח שהיה בתל-אביב לבין שינוי המדיניות האמריקנית מתמצה בשתי מלים: אוולת-היד.

עמיר פרץ (המערך):

אוולת-היד של מי?

עוזי לנדאו (הליכוד):

ארצות-הברית שינתה את מדיניותה בגלל אוולת-היד המתמשכת של מערכת הביטחון מול מחוללי המהומות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

שולץ, היידר, סולל, לצערי, את הדרך, וארצות-הברית מכירה באש"ף. בייקר ממשיך — הוא פונה לישראל כדי שגם ישראל תכיר באש"ף.

חיים רמון (המערך):

— — —

תעריף — 1,000.35 ? ההצעה של בני שליטא היתה לחסל 50 ערכים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, אינני גורס כך. אני חושב שאילו קיבלו את הדברים שאמרתי כאן לפני שנה, או לפני שנה וחצי, לא היו מגיעים כלל ל-350 הרוגים.

בלי לדבר כרגע על עצם הפתרון צריך להבין מה הוא ההיגיון שצריך להדריך את המדיניות שלנו. הרי, סוף כל סוף, גם הערכים, האנשים בתוכם, המנהיגים, מנהיגי הציבור, בוחרים בין אלטרנטיבות. אם יהיה ברור לחושבים כי האינתיפאדה תכאיב להם, תכביר עליהם פי כמה מהפתרון המדיני שאנחנו מציעים — הם ילכו לפתרון מדיני. אבל אם מה שאנחנו מציעים להם — — —

חיים רמון (המערך):

תציע מה לעשות עם האינתיפאדה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, מה לעשות עם האינתיפאדה? — לחסל את האינתיפאדה.

חיים רמון (המערך):

איך?

עמיר פרץ (המערך):

איך?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איך?

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת רמון, אגיד לך איך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

תקרא את ירוב הנאומים שנשאתי מעל הבמה הזאת — חבר הכנסת רמון, לא רק שאינך שומע, גם אינך לומד.

היו"ר ד' שלנסקי:

חברי הכנסת, אחס צועקים במקהלה והנואם לא שומע אתכם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הם אינם יכולים לשמוע אותי.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו דרכך, דם ואש — היא לא תהיה. לא יקום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת תופיק טובי, אתך אין לי ויכוח. אתה מנציגי אש"ף ככנסת. ויכוח יש לי עם הציונים. אתך יש לי מאבק, וכדאי שהדברים יהיו ברורים.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אמרתי גם על יהודים שהם נציגי אש"ף, לא רק על ערכים.

היו"ר ד' שלנסקי:

חבר הכנסת דראושה, ציינתי את פעילותך היום כבר כמה פעמים. עכשיו תאפשר לחבר הכנסת לנדאו להמשיך בדבריו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שאומרים, לצערי גם שר הביטחון בכללם, שיש רק פתרון מדיני — מזמינים לא רק מהומות אלא גם לחץ

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ואת הפונדמנטליזם היהודי אתה לא רואה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

— כפורח בחסות שלטון — לכאורה החוק הישראלי — ואין פוצה פה.

אני רוצה להביא לידיעת חברי הכנסת, כי מדינת ישראל מצטיירת ומתנהגת כמי שאיכדה את רצון המאבק.

חסידי המדיניות הנוכחית אומרים לנו — היכן חבר הכנסת בורג? — כי אין פתרון צבאי, יש רק פתרון מדיני. זאת אומר גם שר הביטחון מר רבין. אני אומר לשניים: אם אין פתרון צבאי, אין גם פתרון מדיני. מי שאומרים שיש רק פתרון מדיני, כי בפתרון צבאי אי-אפשר להשיג דבר, מה הם אומרים בעצם לערכים? — שאיננו יכולים להם.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

עוזי לנדאו (הליכוד):

לשיטתכם, גם לשיטתך, חבר הכנסת פורז, הרי אם נשב לשולחן המשא-ומתן, כאשר יעלה המשא-ומתן הזה על שרטון — תתחדש האינתיפאדה. אם נגיע אתם למשא-ומתן על קביעת הגבול והם לא יקבלו את גבולות 1967 — הם יצאו לרחובות; אם אנחנו נתעקש על פירוז והם יתנגדו — שוב ייזרקו בקבוקים ושוב יבערו צמיגים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חיים רמון (המערך):

למה זה לא קיים עם המצרים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, נגיע גם למצרים. מייד אומר לך מדוע זה לא קרה עם מצרים. כאשר כן תתחדש האינתיפאדה, בתנאים כאלה, מדוע שהיא תיעצר ב"קו הירוק", מדוע שהיא לא תתפשט לגליל, לצומת-הודיה, לרחוב בן-נחמן בתל-אביב?

חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת פורז, מי שאומרים שאין פתרון צבאי, שיש רק פתרון מדיני, מוכרחים על-פי אותו היגיון לומר, שיש רק פתרון מדיני שמקובל עליהם, על אש"ף. לא יהיה פתרון כזה — אנחנו שוב נכתש עמם ברחובות. לפי דרככם, אין לרחובות האלה פתרון צבאי שלנו, ועל כן יש רק פתרון מדיני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא היו פתרונות מדיניים בעולם?

עוזי לנדאו (הליכוד):

ועל כן, הסיכוי היחיד לפתרון מדיני אמיתי הוא —

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הוא ידבר עם אש"ף.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— במדיניות שתגבה מחיר גבוה עד מאוד, מחיר אישי, מחיר כלכלי, מחיר כלכלי אינו הרוגים ומחיר לאומי אינו הרוגים. אבל יצטרכו לשלם את המחיר, חבר הכנסת רמון, כל מי ששותפים למהומות.

חיים רמון (המערך):

מה זה מחיר גבוה? 200 — 300 הרוגים ביום? חיסול? מחיר כלכלי הם משלמים. תקוב מחיר כפי שנקב בני שליטא.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לכן, את הפצצה המתקתקת הזאת הטמין מר פרס, והוא שיצר בפני שולץ מצב בלתי אפשרי. לא היתה לשולץ ברירה אלא ללכת אל הפתרון הזה.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

עד עכשיו דיברתי על התנאי ההכרחי שחייב להתמלא כדי שתצליח כל מדיניות ישראלית בארצות-הברית, והוא השקטת המהומות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זמנך חם. אני מוסיף לך שתי דקות משום שהפסקו אותך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היתה לי הרגשה במהלך הנואם הזה, שבעצם מי שנואם זה האולם כולו, ואני מפעם לפעם קורא קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לכן קיבלת שתי דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש החזית האחרת, והיא העולם המערבי, במיוחד בארצות-הברית, ושם צריך להתחיל לדבר ברורות. לא דיברנו ברורות במהלך שנתיים-שלוש השנים האחרונות, לא אמרנו שום דבר. לא אמרנו מהי מדיניותנו ומהי תשובתנו על המתרחש.

בארצות-הברית צריך לדבר אל שני ציבורים ולהשתמש בשני טיעונים עיקריים. טיעון אחד מופנה אל ממשלת ארצות-הברית, אל הציבור האמריקני, ולהם יש לומר, שמדיניות ארצות-הברית פוגעת באינטרסים שלה עצמה, על-פי שיטתה. יש פער בין המטרות המדיניות של ארצות-הברית ומדיניותה בשטח ובין התוצאות של המדיניות הזאת בשטח. אי-אפשר לתת מצד אחד ציאנס לשלום ובו בזמן להידבר עם אש"ף. אי-אפשר לאותת למשא-ומתן עם מחזונים ובו בזמן לפרוס שטיח אדום בפני הקיצונים. אי-אפשר לדבר על תשובות להרגעת המצב ובו בזמן לתת פרס למי שמחוללים את המהומות, ועל כך, אגב, רק על חלק מזה ועוד הרבה מעבר לזה, דיבר השבוע קיסנינג'ר במאמר שכתב ב"לוס-אנג'לס טיימס".

אני רוצה, כבוד שר החוץ, לחדד נימוק שיש להשתמש בו ביתר שאת. כל מדינות ערב זורעות יסודות מרקסיטיים-רדיקליים מצד אחד ויסודות פונדמנטליסטיים-אסלאמיים מצד שני. אבל המדיניות האירופית והאמריקנית, הלווחצת על ישראל ומקדמת את אש"ף בברכה, נתפסת על-ידם כניצחון גדול, כניצחון היסטורי, וצריך לשאול את האמריקנים: האם חרגיע המדיניות הזאת את החתרנים בירדן? האם היא תשקוט את "האחים המוסלמים" במצרים? האם היא תמתן את אסאד או את קדאפי או את חזאם חוסיין? ומשיראו כל אלה שאלומות וטרור הם כלי נשק יעילים, הם יגיבירו את החתרנות ביתר שאת ויערערו את המשטרים הערכיים הנחשבים בעלי-ברית למערב.

על כן, המדיניות האמריקנית הנוכחית, כך צריך להסביר להם, נותנת פרס לקנאי חומייני, למי ששורפים את הספרים של רושדי, ומי שפוגע בכל ידידיו שבמזרח התיכון, ישראלים וטורקים וערכים כאחד, פוגע באינטרסים שלו עצמו. מה שצריך הוא לא לבקר את ישראל, לא למתוח עליה ביקורת,

הם מציגים בפני הפורעים ביהודה ובשומרון ובפני האמריקנים צמרת ביטחונית שנואשה ממאבק, שאין לה תשובות, שמפקירה את משתפי הפעולה עמה, ומשנכשלו כל המעשים מנסים לחפש מפלט במלים: פתרון מדיני.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת שריד לא אמר מה שאמר חבר הכנסת בורג.

חגי מירום (המערך):

שהשר יציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

איזו הסתה? למה הסתה?

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אפשר לשאול שאלה תרבותית?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. היו יותר מדי שאלות היום, כולן תרבותיות. חבר הכנסת לנדאו, בבקשה להמשיך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברי הכנסת, אני מציע גם לשר הביטחון, גם לרמטכ"ל וגם לחבר הכנסת רמון לאמץ, כדי להיאבק כראוי כמה שקרוי אינתיפאדה, את הצעות השר שרון. מי שיאמץ את הצעדים האלה יראו כיצד ניתן להתקדם יפה בחיסולה של האינתיפאדה.

עמנואל זיסמן (המערך):

ראש הממשלה שלך לא מאמץ.

קריאות:

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מציע, כבוד היושב-ראש, שיהיה בפני כל חבר כנסת מין שעון שיאמר: עוד שתי דקות קריאות ביניים, עוד דקה קריאות ביניים. אי-אפשר שכל הזמן יהיו קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני מקפח אותך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אינני מתלונן על קיפוח.

אברהם בורג (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בורג, היה לך זמן להביע את דעתך מעל הבמה הזאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בורג, אדוני דיבר על הפצצה המדינית המתקתקת שטמן שולץ לפני עוזבו את הזירה. את הפצצה הזאת טמן השר פרס, להזכירך, כאשר פרס בא והיה לראש ממשלת אחדות היה בפועל שלום לא-חתום עם ירדן, שהיה חם יותר מהשלום עם מצרים, והיה שקט יחסי ביהודה ובשומרון. הטרור אז היה בלבנון, לא כאן. מה שהיה ברור הוא, שמדיניות ישראל היא קמפ-דייוויד. אבל כאשר אימץ השר פרס את מדיניות הוועידה הבין-לאומית וכאשר איתותיו אמרו שהנה ישראל יוצאת ומי שעומד להיכנס הוא אש"ף, ברור שזה היה הניצוץ המזמין את אש"ף ואת תומכיו, משחזקו על-ידי המדיניות הזאת, אל הרחובות.

אברהם בורג (המערך):

האינתיפאדה החלה כאשר שמיר היה ראש הממשלה.

זה ההסכם הקואליציוני. צריך לדבר ברורות על כך שאין חזרה לגבולות 1967. שאין מקום למדינה פלשתינית, שירושלים תישאר כריבונות יהודית —

אברהם בורג (המערך):
אני מסכים אתך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— שאין משא-ומתן עם אש"ף; ואדוני שר החוץ, אני מבקש להדגיש: אסור להסכים לבחירות ביהודה, בשומרון ובעזה. הן רק ייתנו לגיטימציה למי שהוא אנטי-דמוקרטי.

אני קורא לגייס כסיור הזה את העם היהודי בכל פינה בעולם, להחדיר בלבו את התחושה שהנה אנחנו נלחמים מחדש את המלחמה על עצמאותנו, על מדינתנו האחת, זוהי מלחמת העני על פת לחמו האחרונה. למאבק הזה העם היהודי יתגייס בהמוניו. תודה רבה.

ז. הצעה לסדר-היום

ארצות-הברית, ישראל ואש"ף — לקראת ביקור ראש הממשלה בווינגטון

לה, ועת ההכרעה הגיעה. ראש הממשלה רצה לברוח. כל הזמן הוא רצה לברוח. הוא רצה לברוח לפתח-תקווה. נכון, הליכוד ניצח בפתח-תקווה. הוא רצה לברוח אל האולם הסגור והמוגן — נכון, הוועידה בוימה היטב, זה נכון. הוא רצה אפילו לברוח אל השקף. הוא אמר: איזה דוח, לכל הרוחות, באיזה דוח מדובר? מכיוון שהיה גם חג הפורים, חששתי שדינם של אנשי המודיעין יהיה, חלילה, כרינם של עשרת בני המן. אבל, גם ראש הממשלה איננו יכול לברוח מן העובדות ומן המציאות, וכל הדברים האלה, שהתרחשו בימים האחרונים, לא שינו את העובדות ואת המציאות כזוהי זה; לא הבחירות בפתח-תקווה ולא מופע הקונסנסוס היהודי המופרך.

אגב, ראש הממשלה, בהתנהגותו בימים האחרונים, ובעיקר בהתייחסותו לדוח-אמ"ן, הוכיח בפעם המיידע-כמה שעניינים לו ולא יראה, אוננים לו ולא ישמע, או יותר גרוע וחמור מזה: הוא רואה ושומע, אבל מתכחש ומכחיש. וכבר לוועד-כיהן היה מה לומר כעניין זה, והיא אמרה דברים ברורים בקשר לעירונות ולדריכותו של ראש הממשלה ולמצב עשתונותיו.

ומה אומרות העובדות, רבותי חברי הכנסת? העובדות הן אלה, ואותן מן הסתם אי-אפשר לשנות: אש"ף השתנה והתמתן — זו עובדה אחת. אפשר להתייחס בחשדנות להתמתנות הזאת, אפשר לומר: אנחנו רוצים לבחון אותם — זה בסדר גמור, ואין בחינה יותר קפדנית, יותר נכונה ויותר מעולה מן הבחינה ליד שולחן המשא-ומתן, אין פשוט בחינה אחרת.

העובדה השנייה היא, שאש"ף מוכן למשא-ומתן עם ישראל, וזה בדיוק מה שמכביד על ממשלת ישראל. אפשר להתחיל ולקיים משא-ומתן, אם לא מחר בבוקר — בעוד שבוע, בעוד שבועיים, חודש או חודשיים. זו עובדה.

עובדה שלישית: אש"ף שולט שליטה מלאה בגדה. היו חלומות, היו אשליות, חשבו שאפשר אולי לפתח, לטפח, לגדל, להצמיח משהו במקום אש"ף, אך כל הניסיונות האלה לא עלו יפה.

העובדה הרביעית: האיתניפאדה נמשכת זה כבר 16 חודשים, ואי-אפשר לרכא אותה בכוח. מי שאומר: תאמצו את

אלא לתמוך בה כהיותה אחת העמדות הקדמיות של המערב במלחמתו כקנאות האסלאמית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, זמן תם, אינני יכול לאפשר לך להמשיך. נחת לך ארכה של שתי דקות על חשבון ההפרעות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עוד שתי דקות והוא ישכנע את המליאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא את כל הבקשות של חבר הכנסת דראושה אני חייב לקבל. חלק מהן כן.

חבר הכנסת לנדאו, אודה לך אם תסיים במשפט אחד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני שר החוץ, יש כל הצורך לדבר בכירור בארצות-הברית, וחבר הכנסת בורג, זה לא מיעוט בעם היהודי,

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד להעלות את הצעתו מס' 711.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפתח דברי אני רוצה לומר משהו באוזניו של שר האוצר. אגב, אני מתכוון לשר האוצר.

לגיטימי הוא, אם שר האוצר חושב זאת לנכון, לצאת בתוכנית מדינית לפני נסיעתו של ראש הממשלה לווינגטון. לא זו בלבד שהדבר לגיטימי, אלא בעיני הוא אפילו רצוי. לגיטימי גם לצאת בתוכנית מדינית לאחר ביקורו של ראש הממשלה בווינגטון. זה אולי מעט מאוחר מדי, אבל זה לגיטימי.

מה שאינו לגיטימי הוא לומר: אני אינני יוצא בתוכנית מדינית עד לאחר שובו של ראש הממשלה מווינגטון, ואז להדליף את התוכנית המדינית, להתכחש להדלפה, וביתנים, בין לבין, להשתתף גם בפסטיבל הזה, במופע הזה, של עמק-השווה היהודי. אומנם עמק שווה, אך אינני יודע בדיוק עד כמה שווה העמק הזה. כל הדברים האלה בעת ובעונה אחת, בנשימה אחת, אינם מתקבלים על הדעת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מעולם לא אמרת דברים נכוחים כמו הפעם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תקשיב, מייד אומר עוד כמה דברים נכוחים גם באוזני ראש הממשלה.

אחר כך שמעון פרס מתפלא מדוע מתייחסים בחשדנות כזאת אל מהלכיו, כאילו הוא היה טריק-דיק או טריק-שמעון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

כן ולא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עכשיו אני רוצה לומר משהו באוזני ראש הממשלה. הבחירות המוניציפליות עברו, ועידת הסולידריות חלפה הלכה

לאותה מסקנה. יש מי שכבר מגלים לפיהם מה שלכם חושב. אני יודע שבישיבות "שרינו" של המערך, רוכז-רוכס של השק"ם מדברים בגלוי על כך שהדברים מתגלגלים למשאומתן עם אש"ף. שהם מתגלגלים, מרצונם או בעל-כורחם. מי אמר שזה מרצוני ככלל? האם אני אומר מה שאני אומר משום שאני רוצה בכך, או משום שזו ההערכה הפוליטית המובהקת, השקולה והמפוכחת?

ובכן, כאשר אחת עושה את הרשימה של מי שכבר הגיע למסקנה הזאת, אחת מגיע למסקנה נוספת, והיא, שבצעם רק שמיר — כשאני אומר "רק שמיר" אני מתכוון לשמיר ולאורנס — אך ורק הם לא הגיעו למסקנה הזאת. ועכשיו אני רוצה לשאול: אם כך, איך מתקדמים? מה עושים? הייתי רוצה מאוד, אם אני יכול, לגייס את אוהנו של שר החוץ, דברים דומים אמרתי לפני שבוע-דו. איך מתקדמים עכשיו?

ובכן, אולי בפעם הראשונה מתקדמת תוכנית שיכולה להוביל אותנו לשלום בקרוב, תוכנית ההופכת את השלום לדבר המצוי באופן ממש בהישג-יד, אולי בפעם הראשונה בהיסטוריה של המזרח התיכון. זו התוכנית שהצגנו אותה כאן בעיקריה לפני שבועיים-שלושה שבועות — תוכנית שני השלבים. לא צריך לעסוק עכשיו בשום עניין אחר, כי השאלה כעת איננה על מה מדברים, אלא עם מי מדברים.

תוכנית שני השלבים אומרת דבר פשוט: בשלב הראשון מדברים עם נציגות פלשתינית מקומית, שתוסמך על-ידי אש"ף. בשלב השני, כאשר מדברים על מעמד הקבע ולא על הסכם ביניים, מדברים עם אש"ף עצמו. הקשר בין שני השלבים — הרי צריך להיות קשר כלשהו, צריך להיות איזה לינקג' — הוא, שארצות-הברית, עוד לפני פתיחת השלב הראשון של המשאומתן עם הנציגות הפלשתינית המקומית, תודיע ותבטיח לאש"ף, שבשלב השני הוא יהיה השותף, הפרטנר, ליד שולחן המשאומתן.

ואני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת, באופן המוסמך והוודאי ביותר — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

באותו רגע כבר לא חשוב — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — התוכנית הזאת מקובלת גם על אש"ף. ארצות-הברית תעז על התוכנית הזאת כמוצאת שלל רב. ברית-המועצות — כך הדברים נראים עכשיו — תסמוך על התוכנית הזאת את ידה. לכן אני קורא מכאן לראש הממשלה: קח את התוכנית הזאת אתך, היא כולה שלך, היא אפשרית, היא מעשית, היא התוכנית המעשית היחידה.

גאולה כהן (התחיה):

אין תוכנית אינפנטילית יותר מזו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לך אחת לווישינגטון, תציג אותה שם ותביא אתך שלום.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, זאת לא קריאה ביניים, זה נאום מקביל.

גאולה כהן (התחיה):

היא מבוכללת מבחינה גיגית.

ההמלצות — ואיני יודע, אגב, מה הן — של השר שרון, צריך לרענן את זיכרוננו וצריך להיזכר איך הצליח השר שרון לדכא את מה שהוא חשב שהוא רוצה לרכא בלבנון.

והעובדה החמישית היא, שארצות-הברית פתחה בדיאלוג עם אש"ף, ולא יועיל אם נצווה ככרוכיה השכם והערכ. ארצות-הברית לא פתחה במשאומתן עם אש"ף כדי להפסיק אותו, אלא להיפך — כדי להרחיב אותו, לפתח אותו ולהעמיק אותו.

אלה הן העובדות, ומהי המסקנה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

שכחת לציין עוד עובדה, שתוך כדי כך אש"ף מקבל לגיטימציה לשלוח מרצחים לישראל.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ומהי המסקנה? המסקנה היא, רבותי, שאי-אפשר — ואני

רוצה לומר זאת באופן הפשוט והברור ביותר — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אחת מעוות את העובדות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, זה לא מקום לדרישה כיניכם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובכן, מהי המסקנה מהעובדות האלה? המסקנה היא, וצריך לומר אותה בפשטות ובכירות, שאי-אפשר להתקדם בתהליך המשאומתן ובתהליך השלום בלי השתתפותו של אש"ף. ומי כבר הגיע למסקנה הזאת? מעניין מאוד. יש לי פה רשימה, אינכנס של מי שכבר הגיע למסקנה הזאת. ובכן, כל העולם הגיע למסקנה הזאת. אירופה — מיותר לומר: ברית-המועצות — מיותר לומר: העולם השלישי — גם כן מיותר לומר: העולם הערבי המתון — מובן מאליו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אסאד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ארצות-הברית — גם הממשל, גם הקונגרס, גם דעת הקהל וגם דעת הקהל היהודית, לכל הדברים האלה יש כמובן ממצאים, נתונים, הוכחות, ראיות. איני רוצה להיכנס לזה, כי איני רוצה שזמני יאול.

מי עוד הגיע למסקנה הזאת? — דעת הקהל בישראל. גם על כך יש ממצאים ברורים. הפלשתינים בשטחים — גם הם גורם. האקדמיה ומכוני המחקר — רבותי, כאשר ראיתי את מסקנות המרכז ללימודים אסטרטגיים, וכשראיתי ומי חתום עליהן, הייתי צריך לשפשף את עיני כדי להאמין: אנשים משלומי אמוני ישראל, מי שהיו בעבר חברים ב"גוש-אמונים", או מי שטיפחו את "גוש-אמונים". גם האקדמיה כבר הגיעה למסקנה הזאת. אמ"ן הגיע למסקנה הזאת, ולא יועילו כל ההכחות.

נכון, אין מדובר בהמלצות — שמעתי גם את דבריו של שר החוץ, והיתה בהם מידה בלתי מבוטלת ויותר משמינית של היחממות — משום שמי שבקיא בסוגיות מהסוג הזה יודע, שאמ"ן בדרך-כלל איננו עוסק בהמלצות. הוא נותן הערכה, ואתה יכול לנהוג בה כרצונך. אבל, אין שום ספק שגם המודיעין שלנו הגיע לאותה מסקנה. שרים בממשלה הגיעו

לדעתי, את הסיכוח לכישלונה של מפלגת העבודה. יש לי הרושם, שחבר הכנסת בורג שייך לקבוצה שהביאה לכישלונות של מפלגת העבודה.

אברהם בורג (המערך):
אתה תומך בי?

שר החוץ מ' ארנס:

מצדי — כן, אני מאחל לך המשך פעילות פורייה. תמשיך לשבת כחבר האופוזיציה בתוך הקואליציה, תמשיך למתוח ביקורת על הממשלה שלכאורה אתה תומך בה, תמשיך למתוח ביקורת על מנהיגי המפלגה שלך. זה מצביע על יושר רב, על כנות רבה ועל רצינות רבה. התוצאות מבחינתי הן תוצאות מצוינות. אני מאחל לך הצלחה בהמשך הדרך.

חיים רמון (המערך):

כנציג תנועה שנשלה חשע פעמים ואמרה: אנחנו ניצמד לדרך, עמדנו — — —

שר החוץ מ' ארנס:

אתם נכשלתם עד כה ארבע פעמים, ונותרו לכם עוד חמישה כישלונות. אחר-כך נשב ונדבר.

חיים רמון (המערך):

הוכחתם שאתם צודקים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חיים רמון וחבר הכנסת ריבלין, אני חושב שהפרק הזה, גם בתשובתו של השר, נגמר. זה היה פרולוג. אני מבקש מכם מאוד שלא להפריע.

שר החוץ מ' ארנס:

חבר הכנסת בורג שייך, כנראה, לאותה קבוצה של אנשים המשוכנעים שהם מומחים גדולים ליחסי ישראל-ארצות-הברית וסבורים שהם מכירים היטב את נשיא ארצות-הברית, את מזכיר המדינה של ארצות-הברית ואת חברי הקונגרס של ארצות-הברית. בסמכותיות רבה — הייתי מעז אולי לומר: רבה מדי — הם מוכנים להרצות לנו על המצב בארצות-הברית ולומר למה יש לצפות ביחסי ישראל עם ארצות-הברית.

אני מקווה שחבר הכנסת בורג יקבל זאת ברוח טובה אם אומר לו, שאני חושב שיש לו עוד מה ללמוד בשטח זה — — —

אברהם בורג (המערך):
המון.

שר החוץ מ' ארנס:

בהתחשב בסגולותיו הרבות של אביו, אולי כגנים יש לו יכולת הלמידה הזאת. אבל כדאי שישקוד וילמד קצת, ואחר-כך אולי יהיה אפשר לנהל אתו דיון רציני על יחסי ישראל-ארצות-הברית.

אברהם בורג (המערך):

— — —

שר החוץ מ' ארנס:

כאשר הוא מדבר על כך שהגענו לשפל המדרגה ביחסים אלה — איך הוא אמר? המצב הנמוך ביותר שהיה אי-פעם — יש לי הרושם, שהוא מדבר לא על-סמך עובדות ולא על-סמך ידיעה אלא אולי על-סמך הרהורי לבו, כי כך הוא היה רוצה

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם את אומרת שהיא מכוללת מבחינה הגיונית, סימן שהיא הגיונית לחלוטין.

מכיוון שאנחנו מציבים בימים אלה עשר שנים לשלום עם מצרים, אני רוצה לומר, שהשלום עם מצרים הוכיח, שלעמדותיהם המוצהרות של פוליטיקאים צריך להתייחס בעירובן מוגבל מאוד. פוליטיקאים מצהירים, מבטיחים, מתחייבים, אבל המציאות חזקה אפילו מהאנשים החזקים ביותר בפוליטיקה הישראלית. מי היתה לנו חזקה וחקיפה כגולדה מאיר? היא התנגדה בתוקף אפילו להסדר ביניים בסיני. שהיה כרוך בנסיגה מוגבלת למדי. גולדה התנגדה, נו, אז מה? בא השלום עם מצרים והביא לנסיגה מוחלטת. מי היה לנו חזק וסמכותי כמשה דיין? משה דיין אמר, שמוטב שארם-א-שיח' כלי שלום משלום כלי שארם-א-שיח'. אז הוא אמר. בא השלום עם מצרים ולאמירה הזאת לא נשאר זכר. מי היה לנו חזק ומשפיע כישראל גלילי? — ישראל גלילי, שב"מסמך גלילי" המפורסם התחייב לבנות נמל עמוק מים בימית. עוד גלילי מתחייב וכא השלום, וכל מעשי דינו כסיני טבעו כים עוד לפני שהנמל הזה נבנה. ומי לנו נגיד ומצווה כמנחם בגין, שהבטיח לחזור מקמפ-דייוויד ולעבור לגור בעצמו, כחושב קבע, בנאות-סיני? הוא באמת חזר והורה לפנות את כל היישובים בעבור השלום עם מצרים.

גולדה, גלילי, דיין ובגין, הנדרים והשבעות שלהם — את כולם נשא הרוח, את כולם שטף הזמן, החולות הנודדים של מדבר סיני כיסו ומחקו את הרברים. זה מה שעשה השלום עם מצרים למלים גדולות, שהיו, כנראה, גדולות אפילו מאומריהן.

ומה יעשה השלום עם הפלשתינים? הלוואי שהייתי בטוח שהוא ישטוף רק את יצחק שמיר וימחק רק את נאומיו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי שריד. אני מזמין את שר החוץ להתייחס לשלוש ההצעות לסדר-היום.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי כעניין רב לדברי שלוש חברי הכנסת שהעלו הצעות לסדר-היום באותו נושא בערך — חברי חבר הכנסת עוזי לנדאו וחברי הכנסת אברהם בורג ויוסי שריד. שניים מחברי הכנסת הם מן הקואליציה ואחד הוא מן האופוזיציה, אבל משום מה היה לי הרושם, שחבר הכנסת שריד מהאופוזיציה היה מסכים לכל מלה שנאמרה על-ידי חבר הכנסת בורג מהקואליציה, ושחבר הכנסת בורג מהקואליציה היה מסכים לכל מלה שנאמרה על-ידי חבר הכנסת שריד מהאופוזיציה. יש לי הרושם, שהוא היה מסכים גם לדברים — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני לא בטוח שהוא היה מסכים לדברים שאמר חבר הכנסת בורג.

שר החוץ מ' ארנס:

יש לי הרושם, שהוא היה מסכים אפילו לדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת יוסי שריד בקשר לממלא-מקום ראש הממשלה שמעון פרס. יש לי הרושם, שהוא לא היה מסתייג כלל מהמלים האלה.

הייתי רוצה להפנות את תשומת לבו של חבר הכנסת בורג, המשתוקק, כנראה, לשבת באופוזיציה אבל איננו מעז לעשות את המעבר הזה, לדברים שנאמרו לא מזמן על-ידי אחד ממנהיגיו, שר הביטחון רבין, שהסביר בצורה משכנעת למדי,

משהיתה במשך שנים רבות, ואין כאן חבר כנסת אחר שאינו יודע מה היתה, חס וחלילה, התוצאה לולא הצליח צה"ל לבלום את החדיירות האלה ולו הגיעו לזרעית או ליישוב אחר בצפון הארץ. אש"ף, ערפאת, מתחילים לעודד את האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה לבצע פעולות רצח נגד יהודים, נגד ישראלים, בכלל זה אותה פעולה נפשעת שבוצעה אתמול ברחובות תל-אביב.

וגרוע מכול, לדעתי — אש"ף ממשיך בפעולות טרור נגד פלשתינים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. לא עובר שבוע שלא נעשה ניסיון לרצוח מישהו או שלא נרצח מישהו. לפני כחודש נרצחה אחות בבית-חולים בעזה, אשה בת 34. כמה היא חטאה? היה כנראה חשש שהיא אינה מוכנה לקבל במאת האחוזים את כל ההוראות שמביאים אנשי אש"ף לשטחים. המקרה של ראש וררית בית-לחם ידוע לכול, ידוע כיוון שהאיש הוא ידוע, אבל לא מוכרים המקרים של מאות אחרים שנמצאים תחת אותם איומים, שחיים בחשש לחייהם ולחיי משפחותיהם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, זה מוכיח את חוסר היכולת שלנו לנהל את העניינים. אנחנו אחראים שם. הטענות מופנות אלינו. אנחנו השלטון שם.

שר החוץ מ' ארנס:

תודה על העזרה שלך, אני מודה לך.

אם זה איננו טרור, אינני יודע טרור מהו.

בביקורי בארצות-הברית הצעתי לנשיא ארצות-הברית ולמוכיר המדינה, שבמטרה להתניע ולהניע את תהליך השלום, אשר מתקדם בקצב כה אטי, ולא כאשמתנו, נרכז את מאמצינו בשלושה מסלולים.

המסלול הראשון הוא יצירת הידברות בין ישראל לבין האוכלוסייה הפלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. ממשלת ישראל מעוניינת להידבר עם אותם אישים החיים עמו, זוכים לאמון אחיהם, ולא עם מי ששמו עצמו למנהיגי עמם, מתגוררים בחנויות וזורעים אלימות ופשיות דמים. בהקשר זה הבאתי לפני בני שיחי את דעתנו, שכל מתן לגיטימציה לאש"ף או הכרה בו מסייע בידי אותו ארגון טרור להגביר את איזמיו ולכפות את עצמו על השותפים הלגיטימיים לתהליך השלום.

המסלול השני הוא מציאת הדרך לשכנוע ירדן להצטרף לתהליך השלום. בהקשר זה אני רוצה לומר רק, שמי שמדבר על האופציה הירדנית כפי שדיבר חבר הכנסת בורג, אני מניח שהוא מדבר על רצונו להעביר את שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה לריבונות ירדנית. לא על כך מדברים כאן. אנחנו מודעים לעובדה, שכלא שיתופה של ירדן בתהליך השלום ובהסכמי השלום לא יהיה אותו שלום מקיף שאנחנו מדברים עליו באזור. יכול להיות שכרגע חבר הכנסת בורג סבור, שלא צריך לשחק את ירדן במשא-ומתן. לדעתי, זו טעות חמורה מאוד. לא ניתן להגיע להתקדמות ניכרת בלי שיתופה של ירדן. אני חושב שהדבר ברור. גם האמריקנים שותפים לדעתנו.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, זה מה שאמרת בארצות-הברית לפני שנה וחצי?

שר החוץ מ' ארנס:

בריוק את זה אמרתי. אמרתי: לא ועידה בין-לאומית — וזו גם העמדה של ממשלת ארצות-הברית כיום; לא ועידה בין-לאומית. משא-ומתן עם ירדן.

לראות זאת. אני מתפלל על כך שאנחנו מגלים פה ושם ישראלים טובים, חברי כנסת, שרצונם הוא, כנראה, שהיחסים בינינו לבין ארצות-הברית יתדרדרו וילכו במקום שיתחזקו וילכו. הם אינם יכולים להבין, הם אינם רוצים להאמין, שיחסים אלה הגיעו לשיא דווקא בתקופת שלטון הליכוד. הם לא הבינו זאת.

אני זוכר, שבמערכת הבחירות של שנת 1977 היו אנשי מערך שאמרו: אם גיע הליכוד לשלטון, לא יימצא סנטור אחד שיהיה מוכן לדבר עם אנשי הליכוד. ואני משמש הוכחה חיה בעניין זה, היות שהייתי שגריר בארצות-הברית ודיברתי לא רק עם סנטור אחד — נדמה לי שדיברתי עם מאה, והיה לי רושם שכל אחד מהם שמח מאוד לשבת ולדבר אתי — וחזרתי על הניסיון הזה בביקורי האחרון. ישבתי שוב עם סנטורים, ראיתי שהם שמחו לשבת ולדבר אתי והיתה בינינו מידה גדולה מאוד — אולי זה יצער את חבר הכנסת בורג — של הבנה.

אני מניח שיצער אותו גם לשמוע, אבל כדאי בכל זאת להקשיב, שבביקורי בארצות-הברית הגענו למכנה משותף רחב עם מזכיר המדינה בייקר, והוא מושתת על שלוש נקודות: א. כדי לקדם את תהליך השלום במזרח התיכון ארצות-הברית וישראל חייבות לעבוד במתואם וחייבות לפעול ביחד; ואם לא נצליח להגיע להסכמה בינינו, אין להניח שיהיה קידום כלשהו בתהליך השלום; ב. צריך להתרכז במשא-ומתן ישיר — לא בתוכניתו של מנהיג, חבר הכנסת בורג, כדבר ועידה בין-לאומית, אלא במשא-ומתן ישיר בין הצדדים. זו איננה רק הדעה של ממשלת ישראל, זו גם העמדה של ממשלת ארצות-הברית; ג. צריך לרכז את המאמץ להידברות עם האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובעזה ולא עם אש"ף.

חבר הכנסת בורג לא קרא, כנראה, את דברי מזכיר המדינה בייקר כאשר הוא הופיע בבית-הנכבדים ובסנט, והוא אמר שם שצריך לרכז את המאמץ — תקשיב, חבר הכנסת בורג — להידברות עם האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, עם הפלשתינים שם.

קריאה:

מה ההמשך?

שר החוץ מ' ארנס:

רגע, לא חשבת ששכחתי, שזה נשמט מזיכרוני.

ובחשוכה על השאלה מה יקרה אם זה לא יצליח, בחשוכה על השאלה מה יקרה אם לא תהיה אפשרות להגיע להידברות הזאת שעליה הוא דיבר, שעליה הוא ממליץ, הוא אמר שיתכן שאז לא יהיה מנוס מדבר עם אש"ף.

יש בינינו מי שחושבים אולי, שהם יודעים מה הוא חושב ואיננו מבטא, ויש אצלנו מי שרוצים אולי לזרוע במוחו מחשבות שהוא טרם חשב אותן. אני מציע שהם יתרכזו בדברים שהוא אומר. עד כמה שהספקתי להכיר אותו, הוא אומר מה שהוא חושב.

חבר הכנסת שריד דיבר על הצורך להעמיד את אש"ף במבחן. אפשר לחשוב על מבחנים שונים. יש לשאול, לצורך מה המבחן, אבל לגבי אותם חנאים שעליהם דובר מצד ממשלת ארצות-הברית כאשר החליטו ליצור קשר עם אש"ף אני רוצה רק להזכיר לחברי הכנסת ועובדות שאני בטוח שהן ידועות לכל אחד מכם: הטרור כגבולות נמשך לא רק מצד אחמד ג'בריל ואברנידאל, אלא גם, ואולי כראש ובראשונה, מצד ארגונים שהם חלק מאש"ף ולכאורה מקבלים את הסמכות של ערפאת והיו נוכחים באלג'יר כאשר התקבלו ההחלטות. החדיירות של ניסיונות חדירה בגבול הצפון גבוהה יותר

חיים רמון (המעריך):

מה אמרו בארצות-הברית, כשאתה העלית את האופציה הירדנית? הפכתם ללעג ולקלס את האופציה הירדנית —

ראובן ריבלין (הליכוד):

גם עכשיו, אנחנו מסכימים לכך.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, עד כמה שידוע לי, אתה עומד להתייחס לאחת ההצעות. תהיה לך הזדמנות לדבר.

שר החוץ מ' ארנס:

אתה עושה שירות טוב למדינת ישראל, כיוון שהעמדה של כל ממשלות ישראל, גם של ממשלת בגין, עוד לפני פרס, הייתה, שאנחנו מוכנים ומעוניינים במשא-ומתן ישיר עם כל אחת מהשכנות שלנו, בכלל זה ירדן, ואפילו בראש ובראשונה עם ירדן. זו העמדה המסורתית של כל ממשלות ישראל.

חיים רמון (המעריך):

אז יש גם אופציה סורית, אופציה עירקית. למה אתה מרגיש: אופציה ירדנית? האופציה הירדנית הייתה בהמשך של יהודה ושומרון.

שר החוץ מ' ארנס:

חבר הכנסת רמון, תקשיב ותשמע.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, אתה מציית את המינון של קריאות הביניים לשר החוץ.

שר החוץ מ' ארנס:

גם האמריקנים שותפים לדעתנו, כי לשם התקרבות אמיתית לעבר שלום במזרח התיכון חשובה ביותר השתתפות ירדן, בהיותה שכנתה של ישראל ממזרח ולה הגבול הארוך ביותר עמנו.

המסלול השלישי הוא הרחבת מעגל השלום והכללת מדינות ערביות נוספות בו. חבר הכנסת רמון, אל תצא, אני מתכוון להשיב על השאלה שלך.

חיים רמון (המעריך):

אני רק קם, כי קשה לי לשבת לאחר שאני שומע דברים אלה.

שר החוץ מ' ארנס:

כידוע לכל חברי הבית הזה, במשך 40 שנה לא נענו רוב מדינות ערב לקריאתנו לשלום. יש לעשות מאמץ נוסף כדי לשכנע אחדות ממדינות אלה לבוא לשולחן המשא-ומתן, לנהל שיחות ישירות עם ישראל ולהגיע להסכם שלום. למאמץ כזה, אם יישא פרי, תהיה תרומה חיובית לאווירה באזור כולו.

לסיום, זה היה ביקור-עבודה חשוב בשרשרת ביקורים המאפיינים את יחסינו המיוחדים עם ארצות-הברית. על בסיס הדברים ששמעתי, אני מאמין שנוכל להמשיך בחיזוק היחסים בין שתי המדינות ולפעול ביחד להנעת התהליך המדיני במזרח התיכון ולקידום ההידברות, שתביא להבנה, להסכמה ולשלום.

עכשיו אדוני היושב-ראש, יש לפני בעיה מסוימת בקשר להמלצתי, מה לעשות עם ההצעות לסדר-היום.

היור"ר ש' וייס:

אם תבקש את הסיוע שלי, אני אתגבר. מה הבעיה?

שר החוץ מ' ארנס:

ובכן, ההצעה של חבר הכנסת בורג היא הצעת-אופוזיציה לכל דבר, לפי דעתי, אם נבחר את תוכנה. עם זאת, הוא איננו רוצה לנהוג על-פי הכללים המקובלים, ועומד על זכותו לשבת בקואליציה.

היור"ר ש' וייס:

יש עוד מונח, שבמקרה הוא תרומה שלי למדע המדינה. יש "קופחציה".

שר החוץ מ' ארנס:

קופחציה, יכול להיות.

אומרים לי, שעל-פי הכללים המקובלים עלי להמליץ להעביר לדיון בוועדה הצעה שכאה מחבר כנסת שהוא חבר בקואליציה גם כאשר מדובר, כמו במקרה זה, באיש שרוצה, כפי הנראה, להיות באופוזיציה, אבל איננו מעז.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני ממליץ שההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת לנדאו ושל חבר הכנסת בורג יועברו לדיון בוועדת החוץ והביטחון. כמובן אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת שריד.

היור"ר ש' וייס:

אני מבין שלא הייתה לך כל בעיה.

שר החוץ מ' ארנס:

פתרתי אותה.

היור"ר ש' וייס:

למרות הלבטים שלו הציע שר החוץ להעביר את הצעתו של חבר הכנסת בורג לוועדת החוץ והביטחון. בעניין זה יש הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל איתן. בכקשה, חבר הכנסת איתן, במסגרת שלוש דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתי היא להסיר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת בורג מסדר-היום של הכנסת.

לא מזמן נשאל שר האוצר שמעון פרס בקשר למפגשים שקיימו חברי כנסת עם אנשי אש"ף, והוא אמר בתגובה על השאלה, שהוא אינו רואה כל חשיבות במפגשים הללו עם אש"ף, מאחר שהם אינם מלווים בעצם בשום תוכנית מדינית. היום קראנו בעיתון "הארץ", שלמר פרס כבר יש תוכנית מדינית — —

עמנואל יוסמן (המעריך):

אתה מאמין לכל מה שכתוב בעיתון?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — ולכן אני מסיק מכלל ה"לאו" שיש גם "כן". עכשיו יהיו גם מפגשים. למר פרס לא הפריע בזמנו, כששאלו אותו על חברי הכנסת הנפגשים עם אש"ף, שהממשלה שלו, שעל קווי היסוד שלה הוא חתום, שוללת מפגשים עם אש"ף. לא הפריע לו שזו עבירה על החוק. הוא אמר: אין טעם להיפגש, כי אין תוכנית. אבל היום יש לו כבר תוכנית, ולכן הוא גם יזרז כנראה את עניין המפגשים. אבל, יש לו בעיה. השר פרס הוא רק שר האוצר, ועם שר אוצר איש אינו רוצה להיפגש. זה לא מעניין כל כך.

אז מה עושה שר האוצר הזה בממשלת האחדות, כביכול? ערב צאתו של ראש הממשלה לארצות-הברית הוא כבר מדליף. פעם אחת הוא מדליף את דוח-אמ"ן. פעם אחרת הוא שולח את

צבאי לאינתיפאדה שהיתה אצלה. בחאמה חיסל אסאד 35,000 סורים ונגמר העניין. אם אתה מציע לנו את הדבר הזה, תקום ותאמר זאת.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אתה מסלף.

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת לנדאו, אני מסכים אחר שיש פתרון צבאי, אז תקשיב לי.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אולי תקרא את "חשיבותה של רצינות" של אוסקר ויילד — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם את זה הוא לא יצליח לעשות. זה שונה לגמרי ממה שהיה בסוריה ובכוריה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת טובי, חבר הכנסת לנדאו, חברי הכנסת. יש לנו היום תקדים של הוספת עשר דקות לנאומי של חבר הכנסת לנדאו בגלל קריאות ביניים. האם אתם רוצים שלשלוש הדקות העומדות לרשות חבר הכנסת רמון אעשה אותו דבר? הרי לא נסיים את סדר-היום שלנו.

חיים רמון (המערך):
לעומת זאת, יש גורמים שאימצו מדיניות והצעות מרחיקות לכת יותר מאלו של השר שרון במאבק נגד אוכלוסייה אזרחית, והם לא הצליחו; הצעות מרחיקות לכת ביותר. אלג'יריה היא דוגמה ידועה: שרפו כפרים, הרגו אנשים חפים מפשע, גירשו; עשו הכול, ולא הצליחו. לכן אני מציע לך, חבר הכנסת לנדאו: אם אתה רוצה לשמור על שארית הערכים שלנו ועל מה שאנחנו רוצים לייצג, ואם אתה רוצה ששר החוץ, ולא חשוב מאיזו מפלגה הוא, עוד ידבר עם איזה סנטור — היזהר בהצעות הללו, כי הן לא נשארות בתחומה של הכנסת הזאת, הן יוצאות החוצה.

אתה העללת על שר החוץ לשעבר, כי ברגע ששמעו בגדה ובכרצועה על הוועידה הבין-לאומית פרצו שם המהומות, כביכול. כנראה אינך זוכר היטב, חבר הכנסת לנדאו. המהומות פרצו לאחר שהשר ארנס וראש הממשלה שמיר סתמו את הגולל על האופציה היראליית היחידה שהיתה בזמנה, והיא הוועידה הבין-לאומית. הוא נשלח כקומנדרו לחסל אותה בווינגטון. האינתיפאדה פרצה אחרי חודשים מספר, מתוך ייאוש, מתוך חוסר תוחלת, מתוך זה שהצעתם להם להיות חוטבי עצים ושואבי מים לנצח נצחים.

יהושע מצא (הליכוד):
זאת מצטטים בכל מקום.

חיים רמון (המערך):
אדוני שר החוץ, היה מאבק בינינו לכינכם על האופציה הירדנית ועל תפקידה של ירדן במשא-ומתן. לא על משא-ומתן עם מדינת ירדן אלא על מעורבותה של ירדן בתהליך כיהודה ובשומרון. אתם עשיתם מכך צחוק, תקפתם אותנו ואמרתם: איפה ירדן? איפה חסיין? זה היה רק לפני ארבעה חודשים, במערכת הבחירות.

כאשר הודיע חוסיין שהוא איננו מעורב בכל האירועים בגדה, פרצה צהלה מהספסלים האלה.

העצה האחרונה שאני רוצה להשיא: אתה היית שגריר של ממשלה שניהלה ב־1981 משא-ומתן עקף עם אש"ף על

יוסי ביילין לדבר על כך שצריך להיפגש עם אש"ף, בניגוד לקווי היסוד של הממשלה. עכשיו הוא מדליף שיש תוכנית. וכך יקבלו את ראש הממשלה בארצות-הברית.

אברהם בורג (המערך):
— — — אתה נמנה עם מחנה פרס?

מיכאל איתן (הליכוד):
לא, אני לא במחנה פרס. אני במחנה ארץ-ישראל, ובהיותי במחנה ארץ-ישראל אני רוצה שתהיה ממשלה תקינה. אם יש קווי יסוד, עליו לפעול לפי קווי היסוד של הממשלה. אם זה לא מוצא חן בעיניי, ויש לו תוכניות אחרות — שיחפטר מהממשלה, שיעזוב אותה. ודאי שאין זה תקין להיות בממשלה, להדליף ממנה, לחתור ללא ליאות לפגוע בביקור חשוב של ראש הממשלה בארצות-הברית — והוא עושה זאת במכוון ובמזיד ובצורה שכולנו, אולי, מכירים אותה, אבל בעולם היא גורמת נזק רב.

הצעתו לשר החוץ היא, שיעל בממשלה על-מנת שאותם מעשי חתרנות יוצגו כאורם הנכון. ואם אין כרירה ואי-אפשר לסלק כרגע מהממשלה את סרח העורף הזה, הפועל בניגוד לקווי היסוד שלה, צריך לפחות להבהיר, שהממשלה עומדת על אותם קווי יסוד שאתם היא ניצבה כאן בכנסת, שהיא שוללת מכול וכול כל תוכנית המתעתדת להקים מדינה פלשתינית או לנהל משא-ומתן עם אש"ף. ויפה שעת אחת קודם.

לפיכך, אני מציע שלא לכלול את הצעתו של חבר הכנסת אברהם בורג בסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת חיים רמון מבקש להתייחס להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מבין שגם בעניין זה נשמרים כללי המשחק והאיזון של הקואליציה.

חיים רמון (המערך):
בוודאי, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בוודאי, חברת הכנסת שרה דורון.

שרה דורון (הליכוד):
חשמור קצת מהמרץ שלך כשביל ישיבת הלשכה היום אחר-הצהריים. שם יש עוד — — —

חיים רמון (המערך):
חברת הכנסת שרה דורון דואגת כל הזמן למפלגה שלי. השר ארנס דואג למפלגת העבודה שלא תיכשל חס וחלילה בבחירות. את דואגת מה אגיד כלשכה. זה באמת נוגע ללב, אני מוכרח להגיד.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת חיים רמון בשנות ה-30 לחייו, עדיין יש לו מרץ לכל דבר.

חיים קורפו (הליכוד):
— — —

חיים רמון (המערך):
אני לא מופיע נגד הצעותיו. חבר הכנסת קורפו, ה"נגד" בא לידי ביטוי בהצבעה. כך זה נקבע. יושבת-ראש הנהלת הקואליציה המליצה, ואני אהיה האחרון שלא אצייט.

לפני שאני אומר מלה או שתיים לשר, אני רוצה לומר לחבר הכנסת לנדאו: אמרתי לך ואני אומר לך שוב, שיש פתרון צבאי לאינתיפאדה. אין שום בעיה. לסוריה, למשל, היה פתרון

להסיר את ההצעה מעל סדר-היום. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת בורג לוועדה? מי בעד הסרתה מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת א' בורג

לוועדה — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת א' בורג לדיון בוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו. מי בעד העברת ההצעה לוועדה, כהצעת שר החוץ? מי בעד הסרתה מסדר-היום, כהצעת חבר הכנסת רמון?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת ע' לנדאו

לוועדה — 22

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 11

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' לנדאו לדיון בוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצעה השלישית, של חבר הכנסת יוסי שריד. האם אתם מסכים להצעתו של חבר הכנסת דראושה להעביר את הצעתן לוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אותי לא מעניין אם מעלים או מורידים הצעה שלי. אני רוצה לשאול את שר החוץ: כל כך הרבה פעמים צדקנו בהערכה שלנו עד שלא מוכנים אפילו לשמוע אותנו?

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת יוסי שריד, כן או לא?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שריד, השאלה האחת שאני יכול לשאול: האם אתם מסכים להצעתו של חבר הכנסת דראושה להעביר את הצעתן לוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מסכים.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת שריד לוועדה, כהצעת חבר הכנסת דראושה? מי בעד הסרתה מסדר-היום, כהצעת שר החוץ?

השגת הפסקת אש בלבנון. ראש הממשלה דהיום היה אז שר החוץ. מה הציעו לך האמריקנים? — משאומתן עקיף עם אש"ף על הפסקת אש בלבנון, הורדת רמת האלימות ותיאום בחירות בגדה. קבל את ההצעה הזאת. אתם אומרים שאתם התמתנתם? אתם הקצנתם, אם אינכם מקבלים אפילו הצעה שעלתה כאשר אתה ושמיר הייתם חלק מהמהלך של ראש הממשלה דאז, מר בגין.

לפיכך, אני נאלץ להציע הסרת הצעתו של חבר הכנסת לנדאו, במצוות הקואליציה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, הבא בחשבון שהוא לא רצה זאת, פשוט על-פי ההיגיון — הוא נאלץ.

יש לנו הצעה אחרת, במקרה זה העברה לוועדה, של חבר הכנסת דראושה. בכך.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני הישב-ראש, אני חושב שהצעתו של השר ארנס להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יוסי שריד היא הצעה משונה. היא נובעת מחוסר הביטחון שהממשלה ושר החוץ מגלים נוכח הכישלון של מדיניות החוץ שאתה, אדוני שר החוץ, והממשלה מנהלים. בעקבות המסע הכושל שלך לארצות-הברית והחששות של ראש הממשלה מכישלון נוסף במסעו הקרוב, אתם אינכם מעזים אפילו להעביר הצעה כזאת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. זו עמדה משונה ביותר.

לדעתי, העמדה האמריקנית השתנתה. אתם יודעים שהיא השתנתה. קיוויתם שהם יפסיקו את הדיאלוג עם אש"ף. הם לא הפסיקו אותו אלא העמיקו אותו. אתם יודעים שיש הסכם אמריקני-רוסי להביא לפתרון הסכסוך כאן ולהביא לקידום תהליך השלום, כאשר אש"ף יהיה חלק בכל משאומתן. אתם יודעים זאת היטב. אתם יודעים גם שארצות-הברית וברית-המועצות הסכימו ללכת בכיוון הזה ויקדמו את התהליך, מפני שאין פתרון צבאי למצב אלא פתרון מדיני, כאשר אש"ף הוא חלק מכל פתרון כזה.

אני אומר לך, אדוני שר החוץ, שהכתובת היא חונס והאופציה היחידה היא האופציה הישראלית-הפלשתינית. מעולם לא האמנתי באופציה הירדנית. אני חושב שגם היום אין לה סיכוי, ולא היה לה סיכוי בעבר. האופציה היחידה היא אופציה של משאומתן בין נציגי ממשלת ישראל לבין נציגי העם הפלשתיני. זאת הדרך היחידה להביא לפתרון צודק של הסכסוך באזורנו.

שתי מדינות לשני העמים — אני חושב שזה הפתרון שמדינת ישראל זקוקה לו, שהעם הפלשתיני זקוק לו.

לפיכך, אני מציע להעביר את ההצעה של חבר הכנסת יוסי שריד לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים בנפרד על כל הצעה, מטעמים כרויים. חבר הכנסת אברהם בורג, האם אתה מוכן להעביר את הצעתך לוועדה?

אברהם בורג (המערך):

כן.

היו"ר ש' וייס:

יש לפנינו שתי הצעות: יש הצעה של שר החוץ להעביר את ההצעה לוועדה, יש הצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' שריר בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ההצעה הוסרה מסדר-היום, כהצעת שר החוץ.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' שריר לוועדה

— מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ח. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989* (הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

היו"ר ש' וייס:

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
במדינה נורמלית ורגילה קבוצת השליטה החזקה ביותר היא קבוצת השליטה שיש לה לא הרוב, אבל נחץ גדול, הגדול ביותר.

היו"ר ש' וייס:

אבל לא הרוב.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אכן, אדוני היושב-ראש, רק להזכיר לך, שקבוצת חברי כנסת ניסתה, בחוק שאני יזמתי, מאז הכנסת התשיעית למנוע את המצב הזה. ביקשנו להעביר כאן חוקים שתכליתם למנוע שעוררייה זאת, שהיא בעיני עושה בלבד משפט.

כיוון שאנחנו עוסקים בעולם לא-מאוזן במקצת, הפרדוקס הוא, שהבנק הפרטי היחיד מכל הבנקים הגדולים, מצבו שונה. שם הבעלים השקיעו 10%, וזה סכום ניכר, ואין להם שליטה. השליטה היום היא בידי הממשלה. ומי שטוען שהצעת החוק שלי מלאימה את הבנקים, בעצם זורה חול בעיני הציבור. היום בנק דיסקונט הוא בידי הממשלה כרשות פוליטית, ואני מציע למנוע את המפלגתיות הזאת עליידי הקמת ועדת מינויים לדיקטורים המורכבת מאנשים בלתי-תלויים ולא מפלגתיים.

במילים אחרות, למעט בנק דיסקונט, היום לאחר כל אותו הסדר מניות מפוקפק שאני התנגדתי לו ונלחמתי נגדו, והממשלה העבירה אותו כפזיזות וברשלנות — הממשלה באמצעות חברת הנכסים שלה נותרה עם מניות שאינן מקנות שליטה ועם חוב עצום שחייבות לה חברות הבטוחות. מצב כזה, גם בנסיבות רגילות, הוא בלתי אפשרי מבחינה עסקית.

ועדת-בייסקי אומרת בדוח שלה, ואני מצטט מעמ' 367: "עמרנו על המשמעות של העדר שוויון בזכויות ההצבעה של המניות הנסחרות בבורסה ועל הקשר בין נושא זה לוויסות מניות הבנקים. נציין עוד, כי אנו רואים בהענקת שוויון זכויות ההצבעה אמצעי העשוי לתרום לשיפור הניהול בתאגידים שמניותיהם נסחרות בבורסה. בהעדר יכולת זאת אין להנהלה תמריץ מספיק כדי לפעול לטובת בעלי המניות הללו. היא עשויה לגלות אדישות לאינטרס של משקיעים אלה, שהם חסרי כוח הצבעה או בעלי כוח הצבעה מוגבל".

המטרה השנייה של הצעת החוק היא לא רק להחזיר לציבור רכוש שנגזל ממנו, אלא בדיוק ההיפך ממה שטוענים נגד הצעת החוק הזאת — אלא גם למנוע פוליטיזציה ומפלגתיות של הבנקים הגדולים. אני מציע ועדה בהרכב של שופט בית-משפט עליון, נגיד בנק ישראל ומבקר המדינה, שאלה ימנו את הדיקטורים. מה האלטרנטיבה להצעה שלי?

אנחנו עוברים להצעת חוק פרטית של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, הצעת חוק קצ"ה: הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מגיש היום לאחר דחיות רבות מאוד, חלקן בהסכמתי, חלקן לפי החלטות של הנהיאות, מטרתה היא פשוטה — להחזיר לציבור את רכושו ולמנוע מצב של העשקת וגם ירשת, הלקחת וגם נהנית, ההפסדת וגם הרווחת.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מה המצב היום? המצב היום הוא, שיש פיצול מוחלט בין הבעלים של הבנקים לבין השליטים בבנקים. המלה פיצול איננה המלה הנכונה, כיוון שיש כאן פער אדיר ממש בין השניים.

בבנק הפועלים בעלי השליטה הם בעלים ב-0.1% של ההון. 0.1% — אפילו לא טרחו לעגל זאת כלפי מעלה, שיהיה להם 1% של ההון. לעומת זאת, בשליטה יש להם 50.1%.

כעת באים ואומרים לנו: זה צודק, זה ישר, זה חוקי. אלה שהשקיעו 0.1% הם צריכים לשלוט שליטה מלאה, חסרת מעצורים, כלי מגבלות, בכל הבנק האדיר הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אחוז החסימה בהסתדרות הוא 2%, וגם אותו רוצים להעלות. בבנק הפועלים הם לא עברו את אחוז החסימה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בבנק לאומי הבעלים הם אותו גוף מוזר שנקרא "אוצר התיישבות היהודים". מה פירוש "אוצר התיישבות היהודים"? — מלים יפות. מאחורי זה מסתתר גוף פוליטי מפלגתי, שנציגיו ממונים על-פי הסכם בין המערך לליכוד. הגוף הזה השקיע בבנק לאומי סכום אדיר, הרכה יותר גבוה מאשר הושקע בבנק הפועלים — 1.96%, והוא שליט ב-75%. 75% שליטה. כעת אומרים לנו: אם ניקח את השליטה מ"אוצר התיישבות היהודים", מהמוסד האמין הזה, ונפקיד את זה בידי ועדה בלתי תלויה, נלאים את בנק לאומי.

בנק המזרחי שואף להגיע לשיא כ"ספר השיאים" של גינס: שם השליטה מקנה 51% בהצבעה, אבל 0.03% בהון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רובינשטיין, פשוט להשכלתנו, מה היה למשל המצב לפני המשבר ומה הוא המצב בדרך כלל — האם הבנקים הם במקרים כאלה הבעלים של רוב המניות?

פיסקלית אתה לא נמנע מחקיקה רטרואקטיבית. גם אתה עובר על הכלל הזה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני נמנע, בדרך כלל, מלחמוך בחקיקה רטרואקטיבית, אלא אם היא לפי הכללים שנקבעו על-ידי בית-המשפט העליון, דהיינו, שחקיקה במהלך שנת הכספים היא לא-רטרואקטיבית. רבותי, זה מקרה יוצא דופן וחריג בכל מובן אפשרי. אינני רוצה להטיל אשם, אבל אני אומר שבמשך שנים נעשה עושק ציבורי. אינני יכול גם לומר עם יד על הלב, שמבחינה מהותית מי שמחזיק 0.1% הוא בעל זכות שאני שולל אותה.

מה טוענים אחרים, ובראשם אנשים שאני מכבד אותם — שיש כאן פגיעה בהסכם שעשו עם הממשלה בקשר לשמירת המניות — — —

חיים רמון (המערך):
זה לא היה הסכם, זה היה אונס. אני נכחתי באותו לילה. זה היה אונס שאיש לא נהנה ממנו לבד מאלה שאנסו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זה היה אונס קבוצתי, אני מבין.

חיים רמון (המערך):
זה היה אונס קבוצתי מאוד.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

תראו איזו התלהבות יוצר כאן באולם תיאור האונס.

חיים רמון (המערך):

אני אספר לך על בעלי השליטה שדאגו לקחת — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מהאונס הזה נולד ממזר מבחינה משפטית. אבל יש הסכם.

אני רוצה להסביר מדוע — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

זהו חבר הכנסת חיים רמון, תהיה לך אפשרות להשלים את התיאור הפלסטי מייד כשתעלה על הדוכן.

חיים רמון (המערך):

יש חברים שרוצים שארחיב בסוגיית האונס.

היו"ר ש' וייס:

יהיו לך עשר דקות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מוכרח להשאיר לחבר הכנסת רמון את הזכות לתאר אותו ערב-לילה דרמטי. אני רוצה לומר דבר אחד, שבמשך תקופה ארוכה מאוד הילכו הבנקים אימים על חברי ועדת הכספים ועל חברי הממשלה בטענה שכל דבר שיעשה ימוטט את מערכת הבנקאות ואת המפקדים מחוץ-לארץ.

חיים רמון (המערך):

בעיקר אם יפת ידע, זה היה הדבר הכי נורא.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מסייגי הלילה הוא אנחנו שבים לסדר-היום הפרלמנטרי שלנו. זהו.

— שהממשלה או עסקני המפלגות בסוכנות או בהסתדרות ימנו את הדירקטורים.

אומרים שההצעה שלי היא הלאמה. לא, היא בדיוק להיפך. היא נועדה להפקיד באורח זמני את ניהול הבנקים בידי רשות עצמאית ולהוציא את השיקול המפלגתי מהניהול העסקי של הבנקים.

המטרה השלישית של הצעת החוק שלי היא לאפשר את מכירת המניות במהירות סבירה ובמחיר סביר ומתוך דאגה למשק. יש האומרים: מה, דאגה למשק? רק אלה שהפקירו את המערכת הבנקאית, רק הם יכולים לנהל את הבנק. אחרים לא יכולים. אם חסר-שלוש זה יימכר לציבור או לקבוצות משקיעים מהארץ ומחוץ-לארץ, זה יהיה אסון כלכלי.

אני רוצה לומר, שאינני מתנגד כלל לכך שגם בעלי השליטה יתחרו על רכישת הבנקים. אינני מציע לשלול מהם את האפשרות הזאת. אני חושב, שיש לאפשר התמודדות חופשית שווה לכולם. אבל, אינני חושב שמגיע להם פיצוי על מה שקרה כאן. רבותי חברי הכנסת, חלק מהם קיבל פיצוי. הרי "חברת העובדים" קיבלה פיצוי בסכום של 120 מיליון דולר על מניותיה שנרכשו במסגרת ההסדר, דבר שאנחנו התנגדנו לו בכל תוקף. זאת במסגרת ההסדר המופקר שחל לא רק על היתומים והאלמנות כביכול, אלא על היתומים והאלמנות רבי-הנכות שמניות הנוסטרו שלהם נכללו בהסדר.

רבותי, אני אומר: אדרבא, נפקיד בידי חברת הנכסים את האפשרות למכור את המניות האלה. אני קורא מאמרים בעיתון שאין להם כל קשר להצעה שלי, שכביכול אנחנו, קבוצת חברי הכנסת שמציעה את ההצעות שלה, כל אחד ברוחו ובסגנונו, דורשת שהשליטה תימכר בבת אחת למי שיקנה 51%, או לחלופין שניתן למי שיש לו 10% את כל השליטה בבנק. אלה דברי הבל. הרי ההצעה, בפרט בניסוח שאני הצעתי כאן, מאפשרת למכור קבוצות חבילות של מניות ולתת ייצוג בדירקטוריון.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת שכיהנו בכנסת הקודמת — חבר הכנסת רמון ודאי יזכור זאת — שאני העליתי זאת כמושב מיוחד של הכנסת בעת הפגרה. עלה לכאן סגן שר האוצר ואמר, שהוא מקבל את הרעיון של מכירה לפי חבילות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מי זה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
עדי אמורי, אני מדבר על הכנסת הקודמת.

חיים רמון (המערך):
כאילו שכחת, חבר הכנסת צבן.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

רבותי, לבסוף אני שומע את הטענה שאינני יכול להתעלם ממנה. שיש כאן חוק רטרואקטיבי. נכון, יש פה חוק רטרואקטיבי, אם כי אני רוצה להזכיר שאיסור החקיקה הרטרואקטיבית חל, בחוקות שבהן יש איסור כזה, על חקיקה פלילית. אני כשלעצמי נמנע מחקיקה רטרואקטיבית בכל נושא.

היו"ר ש' וייס:

אגב, גם בחוק מס שבח מקרקעין היו לנו תקדימים — — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת רובינשטיין, אני אוכיח לך, שבחקיקה

— הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים; הצעת חוק הבנקים (השוואת זכויות הצבעה) —

אם יתקבל החוק הזה ואם יצלח בידי המדינה, כפי שאני בטוח בכך, למכור את מניות הבנקים בצורה סבירה, תוגנת ויעילה, צריך גם לדאוג בהודמנות זו לכך שיהיו בנקים נוספים בישראל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
איך?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
איך? למשל: חברות הבנקים שהן חברות-בנות של הבנקים הגדולים — אפשר למכור אותן בנפרד. למשל, את בנק איגוד אפשר למכור בנפרד. את הבנק לסחר חוץ אפשר למכור בנפרד. את בנק אמריקאי-ישראלי אפשר למכור בנפרד. אני יודע שהם כבר מכינים שורה של נימוקים נגד, שאי-אפשר להפריד את המאזנים. אלה הם דברי הבל. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת צבן, שבאמצעות-הברית הפרידו כתי"מ-משפט חברות ענק שהיו קשורות ביניהן בצורה כל כך הדוקה עד שלא אפשר היה לתאר שיפירדו ביניהן; ואילו כאן, מערכת נפרדת עם בעלי מניות נפרדים, כמו בנק איגוד ובנק אמריקאי-ישראלי — אי-אפשר למכור בנפרד? הלא אינני דורש אפילו לפצל אותם. אני אומר: אל תמכור הכול בתכילה אחת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, אדוני היושב-ראש, מי עונה לו?

היו"ר ש' וייס:
על כל ההצעות יענה סגן שר האוצר. הוא יצא לרגע. הוא נמצא כאן כל העת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני מקווה שהכנסת תקבל את הצעת החוק וזאת הכספים תביא לנו במהירות את הצעת החוק לקריאה ראשונה.

ט. הצעת חוק הבנקים (השוואת זכויות הצבעה), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

שאלמלא אירעה — היה מצבה הכלכלי של מדינת ישראל היום שונה לחלוטין.

אני הנחתי על שולחן חברי הכנסת דף מידע. אני אביא רק שתי דוגמאות מדף המידע הזה, ודווקא על שני הבנקים הגדולים: בנק לאומי לישראל ובנק הפועלים. בבנק לאומי לישראל מחזיקה המדינה — ובכך אענה על שאלות היושב-ראש לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין — 98.04% מההון; בעלי השליטה מחזיקים ב-1.96%. היקף השליטה של המדינה הוא 25% והיקף השליטה של בעלי השליטה — 75%.

אומרים: יש הסכם, כך החליטו, מה פתאום מפקיעים רכוש מידי בעלי? אני רוצה לומר, שמדינת ישראל שילמה 2.1 מיליארדי דולר בקירוב בעד הבנק. היום הוא שווה, במקרה הטוב — זה מופיע בטבלה שהגשתי — 900 מיליון דולר. שילמו בעד הבנק הזה כאילו הוא "צייס מנהטן בנק". האם שילמו את הסכום הזה מרצון? שילמו כי באו בעלי הבנק באותו לילה נורא לכלכלה הישראלית. ליל המחול הכלכלי — גם הוא, באופן סמלי, אירע באוקטובר, נדמה לי אפילו שב-6 באוקטובר — ואמרו: אם לא תעשו את זה, תתמוטט כל המערכת. יתמוטט כל המשק. ברור שעל הממשלה מוטלת

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת חיים רמון, כמשפטן אני רוצה לומר דבר אחד. רבותי, בואו נצא מתוך הנחה, שההסכם הזה מחייב. האם יש בנק אחד שטוען שבשנת 1993 הוא יחזיר את החוב? זאת הנקודה. אם יבוא אחד מבעלי השליטה לכאן או לוועדת הכספים, לאחר שנקבל את הצעת החוק בקריאה טרומית, יאמר: רבותי, אני מתכוון לקיים את ההסכם הזה. בשנת 1993 אני אשלם בחזרה את החלק היחסי של 7 מיליארדי דולר שמדינת ישראל השקיעה כדי להציל אותי מפשיטת רגל — במקרה כזה, אני אומר: מבחינה משפטית יש לו "קייז", נשמע אותו. אבל כולנו יודעים את האמת, שאין כל סיכוי ואין כל כוונה, והם גם הצהירו על כך, אומנם לא בכתב בתוך ההסכם אלא בכל נסיכה אפשרית, שגם בנסיכות הכי טובות וגם בלי מחיקת החובות הסיסטוניים הנעשית היום, אין להעלות על הדעת שהם יוכלו להחזיר את החובות למדינה.

אומרים לי, אתה צריך להמתין עד 1993 כדי לראות שיש הפרה או שאין מילוי ההסכם. רבותי, אלה דברי הבל גם מבחינת הדוקטרינה המשפטית הצרופה. כשמישהו אומר לי: אני לא מתכוון לקיים את ההסכם הזה, ואני לא מתכוון לפדות את המניות האלה עליידי תשלום החוב — אני לא צריך להמתין עד 1993 כדי שימשיך להיגרם הנזק למערכת המשקית והבנקאית.

אם כן, נדמה לי שגם הרגש של הצדק הציבורי, גם השיקול הכלכלי, גם השיקול הניהולי וגם כל שיקול אפשרי דורשים את קבלת החוק הזה. אם יתקבל החוק הזה אני מקווה שהוא יתקבל בדרך שתאפשר דבר נוסף: פיצול המערכת הבנקאית. לא צריך להיות חכם גדול כדי להבין, שכאשר יש שלושה בנקים המכסים 80% מהפעילות הבנקאית למדינה — אין תחרות חופשית, גם אם אין קרטל רשמי. המבחן הפורמלי לא מעניין אותי.

היו"ר ש' וייס:
אנחנו עוברים להצעת חוק רמ"ה: הצעת חוק הבנקים (השוואת זכויות הצבעה), התשמ"ט — 1989, מאת חבר הכנסת חיים רמון. בבקשה.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר כמה דברים לפני שאנמק את הצעת החוק.

כל היוזמות לטיפול כמה שקרה לאחר משבר המניות — לצערי, כולן באו מהכנסת. הממשלה נמנעה מחובתה. חקירה — הכנסת כפתה עליה; הקמת ועדת חקירה — הכנסת כפתה עליה; יישום החלטות ועדת החקירה — נכפה עליידי חברי כנסת. גם עכשיו נמנעת הממשלה מלמלא את חובתה ולהתייחס לסוגיה הזאת באופן רציני. מדי שבוע בשבוע אנחנו שומעים שכשכוע הבא, כחודש הבא, בעוד חודשיים, בעוד שלושה חודשים, תוגש הצעת חוק.

האמת היא, שבמשך שנים נכנעת הממשלה לאינטרסנטים אשר היו האשמים המרכזיים, גם לפי דוח-בייסקי, במפולת הכלכלית הקשה ביותר, החמורה ביותר, ובעלת ההשלכות הכלכליות והחברתיות הקשות ביותר בתולדות מדינת ישראל,

*נספחות.

אם מחר יהיה חבר הכנסת שמאי, חס וחלילה, מזכ"ל ההסתדרות, האם יישארו איתן ברגלם ועמרים סיוון יום אחד בחפקידיהם? אומרים: זה לא יכול לקרות. רבותי, קרו דברים גרועים מאלה. ראו מי בשלטון ומי ראש הממשלה. מבחינתי זה אולי יותר גרוע.

קריאה:

יותר גרוע?

חיים רמון (המערך):

יותר גרוע, תאמין לי, פה נקבעים עניינים של חיים ומוות.

מה- קרה בבנק המזרחי? היתה שמועה שיושבראש מועצת המנהלים, מר יצר, עלול לעבור ל"מימר". אמרו לו: גור לך, כי אתה לא תהיה עוד יושבראש מועצת המנהלים של בנק המזרחי.

ואלה מעזים לומר, שאם יעברו הבנקים לידי המדינה תהיה פוליטיזציה? המוח אינו סובל זאת.

מה אני מציע? האמן לי, אלה הצעות נדיבות לב, ולו הם היו מאמינים שהם ייכשלו במאבק שלהם למען המשכת הסטטוס קוו הם היו חוטפים את הצעותי בשתי ידיים. מה אני מציע? אני מציע להעביר בנאמנות את הבנקים לידי ביה"המשפט העליון של מדינת ישראל, שופט ימנה ועדה, והיא תמנה את הדירקטורים. זה פוליטי? זה פחות יציב מכך ששמאי או קיסר או דיניץ או מתי דרובלס ימנו את הדירקטורים? אני רוצה להביא את זה, ככל הכבוד.

אומרים לי עוד: הבעלות תתמוסס. מה אני מציע? אני מציע שלבעלים הנוכחיים תינתן אופציה למשך 10 שנים לקנות מדי שנה בשנה 2% קנו — יופי, לא קנו — זה יעבור לידי הבעלים האמיתיים, יש המגנים אותי על הצעה זו, אבל אני חושב שבכך ניתן צ'נס גם ליציבות ונענה על הבעיה הזאת.

אני פונה גם אל חברי הכנסת המתנגדים: צריך ללמוד מן הניסיון. שיקולים סקטוריאליים מעוררים גם עניי חכמים, ומי שעושה את השיקול הסקטוריאלי פוגע בסופו של דבר בסקטור. אני אביא דוגמה אחת, המונחת על שולחנה של ועדת הכספים — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ד"ר יוחנן כדר קרא לזה "אנגינה סקטורית".

חיים רמון (המערך):

אני אביא דוגמה אחת לירידי הדואגים — ואני אומר זאת במלוא הכנות, וחברי ההתנועה הקיבוצית הסכימו אתי בעניין זה. כאשר התווכחתי אתם על כך אמרתם להם: אילו היה בנק הפועלים בנק עסקי לכל דבר, האם הייתם מגיעים למצב שאליו הגעתם? הפיצוץ היה קורה כבר לפני שנתיים, שלוש או ארבע שנים, אבל ברור היה שהמדינה צריכה לעזור. כבר לפני שנתיים זה היה ברור, כבר לפני שלוש שנים. אבל מכיוון שזה היה אולי בנק של חברות, וזה נכון גם לגבי בנק לאומי לישראל — מה שקרוי "צריך לעזור לא רק על-פי שיקולים בנקאיים" — ההתדרדרות נמשכה ונמשכה, והיום או מחר או מחרתיים אנחנו בוועדת הכספים נצטרך לטפל במיליארדים. כשביל מה זה טוב? למי זה עוזר? לסקטור? זה מכניס את הסקטור עמוק באדמה, זה קובר אותו, כי השיקולים הם כאלה. אם המדינה צריכה לעזור, היא צריכה לעזור בזמן ולא למשוך את הדברים עוד חודש, עוד חודשיים, עוד שלושה חודשים. המשבר היה צריך להיות לפני שנה, שנתיים, שלוש שנים, ואז הוא היה עולה רבע, אם לא שמינית, ממה שהוא עולה היום. כשביל מה זה טוב?

האשמה על שהתנהגה כפי שהתנהגה, והכול כתוב וידוע. כולם אשמים, אבל עיקר האשמה — וזה נקבע בדוח-בייסקי — מוטלת על המערכת הבנקאית ועל מנהלי הבנקים. והם דרשו זאת, הם ביקשו זאת, והממשלה שילמה מחיר מופקע.

דוגמה שנייה: בנק הפועלים. הממשלה מחזיקה ב-99.89% ובעלי השליטה ב-0.11%, אך אותם 0.11% שולטים ב-50.1% מהבנק, כלומר, שליטה מוחלטת. כמה כסף שילמה המדינה תמורת בנק הפועלים? — 2,331 מיליון דולר, כלומר 2,331 מיליארדי דולר. כמה שווה הבנק היום? — 600 מיליון דולר. זו היתה עסקה? על כך אפשר לבוא ולטעון: יש לכבר הסכמים? איזו חוצפה יש בכך שמישהו מעלה בכלל את הטיעון הזה.

אני רוצה לקרוא באוזניכם מה אומר דוח-בייסקי על הפער הנורא הזה. "עמדנו" — אני מצטט מעמ' 367 — "על המשמעות של העדר שוויון בזכויות ההצבעה, של המניות הנסחרות בבורסה ועל הקשר בין נושא זה לוויסות מניות הבנקים. אנו רואים בהענקת שוויון זכויות הצבעה" — אני חוזר, חבר הכנסת חיים אורון: אנחנו רואים בהענקת שוויון זכויות הצבעה — "אמצעי העשוי לתרום לשיפור הניהול בתאגידים שמוניותיהם נסחרות בבורסה. בהעדר יכולת כזאת, אין להנהלה תמריץ מספיק כדי לפעול לטובת בעלי המניות והיא עלולה לגלות אדישות לאינטרס של המשקיעים, אלה שהינם חסרי כוח הצבעה — — —"

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

גם בבנק דיסקונט?

חיים רמון (המערך):

גם בבנק דיסקונט היה פער הצבעה. אני אקרא מה היה בבנק דיסקונט.

אני ממשיך בציטוט מדוח-בייסקי: " — — — אלה שהינם חסרי כוח הצבעה או בעלי כוח הצבעה מוגבל".

אני אגיד לך דבר נוסף, חבר הכנסת חיים אורון: לא מקרה הוא, שבנק דיסקונט הסתכן פחות מבנק הפועלים ומבנק לאומי. אין זה מקרה — אם אתה מושך אותי בלשון, אין זה מקרה שהוא אינו מופיע כמעט בכל ההסדרים שצריכים להיות מובאים לכאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מרדע?

חיים רמון (המערך):

תנסה לנחש, חבר הכנסת צוקר, בניגוד לאותם בנקים, ששם היה פער עצום.

עכשיו באים ומדברים על פוליטיזציה ומפלגתיות? היום פוליטיזציה ומפלגתיות גדולות יותר מאלה הקיימות במערכת הבנקאית? מה פתאום הפך משה זנבר ליושבראש מועצת המנהלים של בנק לאומי לישראל? — כי השלטון בסוכנות החלף ומר דיניץ נבחר ליושבראש; עשו עסקה פוליטית, ומשה זנבר הוא יושבראש מועצת המנהלים של בנק לאומי לישראל ויגאל כהן-אורגד הוא ממלא-מקומו. במקרה, זה מזוהה עם המערך וזה מזוהה עם הליכוד.

אני אמרתי לידידי מבנק הפועלים: אם אתם — — —

היו"ר ש' וייס:

מרגישים שתמכת בזוויל.

חיים רמון (המערך):

מייד אומר משהו כללי לגבי מפלגת העבודה.

— הצעת חוק הבנקים (השוואת זכויות הצבעה): הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים
— בנקאים —

יש גם בעיה מוסרית: מי שחטא חטא כבד כל-כך. מי שגרם לאסון כבד כל-כך. ואין זה משנה מי הוא — חייב לשלם גם בבעלותו. הוא חייב לעשות כן אפילו מבחינה מוסרית. אנחנו תובעים מכל סקטור הבא לבקש עזרה ומגיש תוכנית הבראה: תשלם בבעלותו. לא ייתכן שהמדינה תשלם ואתה תמשיך לשלוט: כשאתה מרוויח — זה שלך. כשאתה מפסיד — המדינה משלמת ואחא ממשיך לשלוט. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים רמון.

אבל אני יודע, יש בעיות. נעכיר את הצעת החוק בקריאה טרומית. נשב בוועדת הכספים, לא בחופזה, ונדון באופן רציני. רק אל ניפול למלכודת של האינטרסנטים, שכל ההערכות שלהם וכל האזהרות שלהם וכל הנבואות שלהם התבררו כלא-מציאותיות. הם טענו שמעמדה הפיננסי הבין-לאומי של ישראל יישחק. היום מצבנו הפיננסי הבין-לאומי הוא הטוב ביותר זה שנים רבות, וזאת לפי דברי החשב הכללי, אל ניפול למלכודת של האינטרסנטים, הרוצים להמשיך לשלוט בבנקים אחרי שהמיטו עלינו את האסון הזה.

אני מבקש גם מאלה החושבים שצריך אולי להיות סקטור — לשבת ולדון בוועדה איך פותרים את העניין.

י. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים, התשמ"ט — 1989 *

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר יביא עתה את הצעת חוק רנ"ה: הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989.

כמספר הבנקים כן מספר ההצעות.

שמעון שטרית (המערך):
יש יותר בנקים.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דווקא כאשר אני רוצה להרים את קולי, נכצר ממני הדבר מטעמי מחלה. לכן אני אבקש לצרף למה שאומר את המוסיקה של חבר הכנסת חיים רמון.

היו"ר ש' וייס:

יש לך זכות הזעקה אבל אין לך היכולת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן. לכן אבקש לצרף למה שאומר את המוסיקה של חבר הכנסת חיים רמון ואת המוסיקה של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אשר לתמונת המצב — אינני יכול לחדש הרבה, אין לי מה לחדש הרבה משום שאשר לדיאגנוזה, לצילום המצב, אני מסכים לחלוטין עם חברי הכנסת רובינשטיין ורמון, שדיברו לפני.

כדי לסכם במלים קצרות את העניין, עלי-מנת שיתאפשר לי לעבור לעניין הבא, אומר כך באשר לתמונת המצב:

1. הציבור הישראלי, ציבור משלמי המסים, שילם 7 מיליארדי דולר כדי להציל כישלון, כדי להציל את בעלי הבנקים, כדי להציל את בעלי השליטה, כדי להציל אינטרסנטים — זה עלה לנו 7 מיליארדי דולר.

2. גם היום, כנעכר, הבנקים היו עם בעלות בלתי ברורה. קשה לזהות מי הבעלים של מה. אין צורך להוסיף על מה שאמר כאן — — —

שמעון שטרית (המערך):

ברור מי הבעלים, רק לבעלים אין — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הכורסה הישראלית קונה בבנקים האלה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חשמע טוב מה שאמרתי. כן, אני מאמין שבבורסה — ומייד אגיע לעניין פירוק הבנקים, חבר הכנסת רובינשטיין דיבר על כך במפורש — אם יכולת להציע במכרזים חבילות של מניות לבעלי-הון ישראלים ושאינם ישראלים, זהו הסדר שיכול בפרק זמן של שנים לא רבות למכור את עיקר הבעלות על הבנקים תוך זריית גרעין שליטה יציב. גם בעניין הזה — אל יהלכו אימים על איש. עד עכשיו היה גרעין שליטה כל כך יציב, עד שהוא הרשה לעצמו להסתכן בכל ההסתכנויות האפשריות.

נקודה שנייה שצריך לחשוב עליה, ואותה אני רוצה להדגיש בסיום דברי: מכירת בנקים היא הזדמנות נאוהה לביצוע שינויים מבניים. יש דיבורים רבים, אינני רוצה לפסוק בהם; דיבורים רבים על שינוי מבני בבנקים. יש שאלה שחבר הכנסת רובינשטיין נגע בה, בדבר האפשרות להפריד בין עסקים בנקאיים לאלה שאינם בנקאיים. יש אפשרות להקטין את הבנקים על-ידי מכירת חלקים של הבנקים. לא רק הפרדה בין הבנקים למשכנתאות לבין הבנקים המסחריים. יש גם אפשרויות אחרות להפרדה. הווי אומר, הפחתת המרכוז של המערכת — גם זאת אפשרות לביצוע שינויים ותמורות ארגוניות במערכת הבנקים. זמן של מכירה, עונת מכירה של בנקים היא עונה כשרה, טובה מאין כמוה לשינויים ארגוניים מבניים מן הסוג הזה.

לכן, אדוני סגן השר, נדמה לי שמן הטעמים האלה ומטעמים שהושמעו לפני ומטעמים שיושמעו אחרי, ראוי לה לכנסת לדון — אינני בטוח שבקצב שחבר הכנסת רמון הציע לנו. נדמה לי, שחבר הכנסת רמון הציע לנו קצב אטי במקצת, מטעמים השמורים עמו. נדמה לי שכובד המשבר ועומקו —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת צוקר, אתה עוד תתנגע לקצב האטי שלי —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למרות זאת, אני מקווה שחבר הכנסת רמון ינסה לעזור משעה שתועבר ההצעה, אם היא תועבר לוועדת הכספים, בקצב מהיר קצת יותר מכפי שהציע. יש אולי הכרל בין הקצב שאתה מציע, חבר הכנסת רמון, לבין מה שיעשו בוועדת הכספים בהצעות החוק, אבל, נדמה לי שבכל מקרה, אם העניין לא יואץ, יישארו הבנקים בידי המדינה או בידי הבעלים הנוכחיים — ושתי האפשרויות האלה גרועות ביותר.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה.

צריכה בנק, כי רק עם בנק אפשר להקים תנועה. בגלל הטעות הזאת כבר הפסדנו פעם אחת את השלטון. האם צריך להנציח את הפסד השלטון בגלל אותה תפיסה שאין לה היום עוד מקום?

ראובן ריבלין (הליכוד):

בין השר.

הי"ר ש' וייס:

זה בנק אדום. "בנקרוט".

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא היה ניתוח מקיף. נושא הדין הוא הבנקים, חבר הכנסת ריבלין.

מטרת הצעת החוק שלי — כמו מטרות הצעות החוק האחרות וזו שתובא אחרי ההצעה שלי — משולשת, ואתעכב רק על מטרה אחת, שקודמי לא דיברו עליה. המטרה היא:

א. השוואת זכויות ההצבעה של כל המניות ביחס של 1:1, חבר הכנסת רובינשטיין. את העניין הזה צריך להדגיש ביחס של 1:1.

ב. מזעור ההפסדים שנגרמו, ודיכרתי קודם על היקף ההפסדים שנגרמו לציבור הישראלי.

ג. על כך ברצוני להרחיב את הדברים — מניעת הלאמתם של הבנקים גם בתקופת הביניים, עד אשר תימכנה המניות הללו לידיים אחרות. יש שאלת מפתח, מה קורה בתקופת הביניים, מה קורה בפרק הזמן משעה שהמניות נמצאות בידי הממשלה ועד אשר הן נמכרות. בהצעת החוק שלי הבאתי ניסיון להביא נוגדן נגד התערבות בבעלות על הבנקים. איך למנוע מהממשלה להתאהב לנהל ולשלט בבנקים, איך למנוע מהממשלה להתאהב. למשל על-ידי מינוי דירקטורים. ממשלה היא מין ברייה שדי אוהבת לנהל, בעיקר דברים שהיא לא יודעת לנהל, ובעיקר היא אוהבת למנות דירקטורים. יש לה מין תכונה כזאת. זה גם עוזר לכמה דברים ולכמה בעלי עניין.

ההצעה המוכתרת בהצעת החוק שלי מרכבת על ההסדר הזה: המניות המוחזקות בידי המדינה תהפוכנה איגרות-חוב להמרה. במשך כל אותו זמן שהממשלה מחזיקה במניות, אדוני סגן השר, הן תיחשבה לאיגרות-חוב להמרה. הווי אומר, הן אינן מקנות כוח שליטה, הן אינן מאפשרות לממשלה לנהל את הבנקים בפועל, הן אינן מאפשרות מינוי דירקטורים. במקביל הממשלה תמכור בחבילות את מניות הבנקים. איפה היא תמכור? זאת תשובה לאנשים שאינם נוכחים כאן באולם — היא תמכור אותן בבורסה והמשק הישראלי יוכל לקנות חבילות. אם חלקן ייקנה על-ידי בעלי-הון יהודים מחוץ-לארץ, גם זה כשר. יש בארץ בנק אחד המוחזק על-ידי בעל מניות שלא חי בארץ. שום נזק לא קרה לבנק הבין-לאומי הראשון. שום סוד נורא לא עבר לידיי של אויב ישראל.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מסקנות ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא: הפסקת הופעת עורכי-הדין בפני כתיב-המשפט הצבאיים בגדה המערבית. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה.

הי"ר ש' וייס:

אני מזמין את סגנית מזכיר הכנסת למסור הודעה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה — הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2). התשמ"ט — 1989.

יב. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

שינוי, אתה חייב להעניק זכויות הצבעה שוות למחזיקי המניות, וכרגע זו מדינת ישראל.

מה שרוצים כרגע מנהלי הבנקים ובעלי החזקה משנים עברו הוא, בעצם, לקבל בנק במחנה. הממשלה שילמה 7.3 מיליארדי דולר, והיא תצטרך לשאת בהפסד של כ-5 מיליארדים. אבל, בינתיים השתנו כל כך הרכה אנשים ומוסדות, ואיש אינו זוכר כעצם מי אשם, שהרי מנהלי הבנקים, בניינו לבין עצמנו, צריכים היו להימצא היום מאחורי סוגר וברית. המשטרה עדיין חוקרת, וזה מה שיקרה בסופו של דבר.

יש מי שאומר, שצריך לפצות את בעלי הבנקים על הרצון שלהם לחזור על זכויות ההצבעה הנמצאות בידיהם. על כן אני רוצה להזכיר מן הדוכן למי שרוצה לפצות, שבעצם כבר פיצו אותם באמצעות 1.1 מיליארד הדולרים שניתנו לבעלי המניות, קרי בעלי הבנקים, באמצעות מניות הנוסטרו. שהרי מה רצינו בעצם ביום ההסדר? רצינו להציל את הבנקים, ומה שקרה לנו הוא שהצלנו את בעלי הבנקים ולא את הבנקים. הבנקים עדיין שרויים במצוקה קשה.

אם יש צידוק למה שאני אומר, אני רוצה לספר כאן סיפור שעלה בעבר מעל דוכן הכנסת. מעשה בבנק המזרחי שהחליט לקנות את הבנק הבין-לאומי, והעסקה נסגרה בבית-שימוש של אחד מבתי-המלון המפוארים בארץ.

קריאה:

לכן זה מסריח.

דן תיכון (הליכוד):

הסיפור היה כך בערך: בנק המזרחי, שעמד באותו יום לפני פשיטת רגל, היה מוכן לשלם כ-150 מיליון דולר לצורך קניית הבנק הבין-לאומי ורכישתו. ואיך הייתה העסקה הזאת צריכה להיעשות? היו הולכים לאוצר ומבקשים שהאוצר יסכים להנפיק מניות ללא זכויות הצבעה לבנק המזרחי, כדי שהוא יקנה את הבנק הבין-לאומי.

רבתי, למזלנו הרב, גם האוצר התנגד וגם חברים בוועדת הכספים טרפרו את העסקה. וכך ניצל בנק המזרחי מפשיטת רגל. לו היו מנהלי בנק המזרחי צריכים להנפיק אמסיה חדשה תמורת ויתורם על זכויות ההצבעה, תאמינו לי, השיגוען הזה היה נמנע עוד בטרם התקיימה השיחה המפורסמת הזאת.

לכן, אני רוצה לסכם: אין דבר צודק יותר מאשר להשוות את זכויות ההצבעה. אי-אפשר להסכים למצב שבו מי שמחזיק פחות מ-1% מהון המניות מקבל זכויות הצבעה בשיעור 75% ומעלה.

רבתי, מדברים על הלאמת הבנקים. אין דבר מגוחך מהדיבורים על הלאמת הבנקים. מה שהממשלה רוצה זה למכור את חלקה. אפשר למכור את חלקה תמורת סכום מתקבל על הדעת רק באמצעות מתן זכויות הצבעה שוות לאותן מניות. אם לא ניתן זכויות הצבעה, אנחנו כאילו אומרים: קחו, בעלי הבנקים, את הבנקים במחנה. "סידרתם" את משלם המסים בסכום של 7.3 מיליארדי דולר, ועכשיו תקבלו את ההשקעה שלכם במחיר מלא.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דן תיכון להעלות את הצעת החוק שלו. מס' רס"א: הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשתדל לקצר ולא לחזור על דברי קודמי. ספרים רבים נכתבו על משבר הבנקים ב-1983. אבל, הסיפור האמיתי עדיין לא סופר. מי שהזכיר כאן את התחמקותה של ממשלת ישראל מלטפל בנושא הזה ידע בוודאי מה הוא אומר. ואם מגיע ציון לשבח לכנסת, הוא מגיע לה, בין השאר, בשל מה שהיא עשתה בנושא המשבר הזה.

השאלה העומדת כאן על סדר-יומנו היא רחבה הרבה יותר, ואני הייתי מציב אתגר למליאת הכנסת ולוועדת הכספים: האם תחמיץ הכנסת את ההזדמנות לשנות את פני המשק? זו השאלה האמיתית. איננו עוסקים כאן בבנקים בלבד. אנחנו עוסקים כאן בשינוי מוסדי של המשק הישראלי. וזו השאלה האמיתית.

אינני רוצה לחזור על מה שקרה ביום ו', ב-7 באוקטובר, ואף לא ב-6 באוקטובר 1983. אבל אני זוכר את מנהלי הבנקים, האדוניים רקנאטי ויפת, בסדר ההפוך, שהופיעו כמה ימים לאחר מכן לפני ועדת הכספים, ורקנאטי הודיע לוועדה — אני מצטט פחות או יותר — שבאלו הכי ערכות המדינה הניתנת לא תחולט. הבנקים, בתוך כמה שבועות, לאחר שיימנע תהליך הקריסה שלהם בחוץ-לארץ, ישלמו את הכסף כעצמם והמדינה לא תצטרך להשקיע ולו אגורה אחת. רבתי, אני מצטט מן הפרוטוקול של ישיבת ועדת הכספים את הדברים הללו, ששמעתיים כמו אזוני. וראיתי ושמעתי גם דברים אחרים באותה ישיבה. מכל מקום, היה בטוח, חבר הכנסת רובינשטיין, שהממשלה לא תשלם אגורה אחת בתום חמש שנים, ואם יש להם טענה צודקת באשר לעשר שנים, אנחנו יכולים לומר, עם יד על הלב, שהבטחנו להם, שעד 1993 לא ניגע בעניין הזה, אבל גם הם אמרו לנו שלא נצטרך לגעת בעניין הזה.

עברו אלפיים ימים מאז המשבר הגדול, ואפשר לומר שלא עשינו כמעט דבר בכל מה שקשור בהשוואת זכויות ההצבעה. אני רוצה לחזור ולומר כאן, רבתי, עניין השוואת זכויות ההצבעה איננו אופייני למניות הבנקים בלבד. אין שוק הון מודרני במדינת ישראל — ומי שמדבר על רפורמה בשוק ההון צריך לדעת זאת — שיכול להחקים ללא מתן זכויות הצבעה שוות לכל המניות. קל וחומר לגבי הבנקים. ואם אני נוקט לנושא הזה של מתן זכויות הצבעה שוות, צריך לזכור שבהעדר זכויות הצבעה שוות, מה שקרה לאחר מכן מדאיג לא פחות ממה שקרה לפני יום הקריסה. כולנו זוכרים את פרשת יפת והשבר שלו. האם הדבר הזה יכול היה לקרות לו היה הדיקטטוריון של בנק לאומי ישראל חייב לדווח לאספה כללית? — בשום פנים ואופן לא. אבל, כשאין לפני מי לדווח, יכול לעשות ככל העולה על רוחו, קורה מה שקורה — יפת מקבל שכר אדיר כזה ופיצויים כאלה, ובסופו של דבר משלחים אותו הביתה בשל מחוללים של דיקטטוריונים למיניהם. בתחום הזה שום דבר לא השתנה, שכן אם אתה רוצה

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה אומר — — —

דן תיכון (הליכוד):

אם יש סיכוי לשינוי, הרי זה באמצעות מה שאנחנו נעשה בעוד כמה דקות, כשנחליט לגלגל את כל הצעות החוק הללו לדיון ראשוני בוועדת הכספים. את הפעולה הזאת צריכים היינו לעשות לפני כחמש שנים. לצערנו, השארנו את הטיפול בידי הממשלה, וזו הוכיחה, בשל סיבות אינטרסנטיות, שהיא איננה מסוגלת לטפל כהלכה בעניין הזה. אנחנו עדיין זוכרים איך נאלצנו, באמצעות הבית הזה, להדיח את המנהלים ולבצע את מסקנות ועדת בייסיק.

רבותי, מנהלי הבנקים חזקים, והם מגבירים את כוחם לאחר תקופת שפל. עם שר האוצר הזה נדמה להם שיש להם סיכוי לקבל את הכול במתנה, ואנחנו צריכים לומר את דברנו לשר האוצר, שכן הוא חדש ולא בקיא בנסיכות הטרקיות של המשבר העגום הזה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. סגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסי ביילין, בבקשה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי שכבר צוין כאן על-ידי המציעים, מועד פירעון ההלוואות על-ידי חברות הבטוחות הוא עד 31 באוקטובר, שנת 1993. מכאן שאין מקום לכהילות, ומה שצריך לעשות הוא להיערך כדי למצוא את הפתרון הטוב ביותר למצב המורכב, שאלינו נקלענו כתוצאה מההסכם שנעשה ב-1983. אני יכול, בוודאי, להוסיף הערות על ההערות שכבר הועלו כאן בהקשר הזה.

אם אני שואל את עצמי, מה הם העקרונות לפתרון הבעיה, כפי שהם מסתמנים, יהיה אומר כך: 1. שינוי כיחס בין זכויות ההצבעה לבין ההשקעה בהון — כל פתרון יצטרך לעמוד בעיקרון זה; 2. הבטחת גרעין שליטה יציב ואחראי; 3. הימנעות מהלאמת המערכת הבנקאית; 4. הפתרון לא צריך להיות עונש או נקמה כלפי הבעלים אלא לנכוע מהאינטרס הציבורי בלבד; 5. אסור שיהיה לפתרון אופי של אינטרס סקטוריאלי.

דן תיכון (הליכוד):

חשוב מאוד מה שאמר.

סגן שר האוצר י' ביילין:

תודה. ייעשה כל מאמץ כדי להגיע להסכמה עם בעלי השליטה, כדי להגיע למבנה שליטה חדש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי הם בעלי השליטה בבנק לאומי לישראל?

דן תיכון (הליכוד):

אני אגיד לך מי: אנשים שנספו בשואה הם בעלי "אוצר התיישבות היהודים", השולט בבנק לאומי לישראל. בושא לספר זאת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ומי אלה?

דן תיכון (הליכוד):

אלה אנשים שנספו בשואה. "אוצר התיישבות היהודים" לקחו את הזכויות שלהם ושל יורשיהם. זה גם כן סיפור מעניין.

סגן שר האוצר י' ביילין:

חבר הכנסת צוקר, אתה מתחיל לטפל בנושא מהנקודה שבה אתה מגיע אליו. אתה מגיע למציאות מסוימת, אתה לא יכול להתחיל כל פעם מאלף, כל פעם מחדש. יש כאן מציאות של הסכם מסוים, בעייתי ביותר.

אני מוכרח לומר גם כלפי ארבע ההצעות האלה: שתיים מהן הן בעצם וריאציה של תזכיר החוק, שהוצא על-ידי השר נסים, הועבר במשרדי הממשלה וקיבל הערות. בשתיים אחרות יש רעיונות שהם שונים מהאמור בחוק הזה. לאיש מאתנו אין פתרון מושלם. הבעיה מסובכת מאוד, כל אחד מאתנו מציע פתרון שיש בו מחיר מסוים, והוא יודע את הבעייתיות שבמחיר שלו. מחיר מסוים אחד הוא פגיעה בגרעין השליטה, מחיר אחר הוא המחיר של המניה לציבור. יש כאן מחירים שונים, ואתה מנסה להגיע לפתרון האופטימלי.

מה שקרה לתזכיר החוק באוצר הוא, שהוא הועבר, כרגיל, לגורמים שונים, קיבל הערות, והיום אנחנו מעצבים הצעה חדשה.

דן תיכון (הליכוד):

כמה זמן זה ייקח?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני חושב שמדובר בזמן לא רב, בחודשים לא רבים. אינני יכול ואינני רוצה להתחייב מראש על מועד ספציפי מדויק.

אני מציע להעביר את כל ארבע ההצעות לוועדת הכספים ולדון בהן ובהצעת החוק של הממשלה יחדיו.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת חיים אורון מבקש להסיר את הצעת החוק, במקרה זה — של חבר הכנסת רובינשטיין.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר בראשית דברי, שיסוד הצעתי להסיר את הצעת החוק של חבר הכנסת רובינשטיין מסדר-היום הוא כהיכתיב הפרלמנטרי שלה, והוויכוח הוא אולי פחות קוטבי מכפי שהוא מוצג.

אני רוצה לומר, במסגרת הזמן הקצר-מאוד שיש לי, שגם אנחנו סבורים שהמצב הקיים לא יכול להימשך. הוויכוח והתיאורים, הפלסטיים יותר והפלסטיים פחות, על מה שהתרחש באותו לילה שבין ה-6 ל-7 באוקטובר, מה שקדם לו ומה שהיה לאחריו — — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה טועה בתאריך. אתה מתכוון ל-18.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם הטעות היחידה שלי היא בתאריך, נסתדר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

יש לי הרגשה שאחרי טועה לא רק בתאריך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת פורז, יכול להיות, ודווקא לנקודה שבה אנחנו חלוקים, לא רק לתאריך, אני רוצה להתייחס.

גם אינני חושב שהכנסת אינה המקום הראוי לדון — ועדת הכספים — בשלל השאלות המועלות על-ידי ארבעת החוקים המוגשים כאן. בגלל העובדה שהממשלה לא הגישה עד עכשיו הצעת חוק, ואינני חושב שצריך להשאיר את המצב הקיים, אפילו על-פי ההסכם שנחתם עם הבנקים, עד 1993.

אבל, אני רוצה להעיר, במסגרת הזמן הקצר, שלוש הערות קצרות. האחת — אני חושב שבין התפיסה המוצגת כחפיסה סקטוריאלית ובין הגישה האומרת שבמשק הישראלי יש מקום לדו-קיום בשלום ולשיתוף פעולה בין צורות שונות של התארגנויות כלכליות וחברתיות, ובמציאות של החברה המודרנית — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו לא השאלה כלל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
תיכף אומר באיזו נקודה השאלה.

חבר הכנסת תיכון צדק כשאמר: איננו עוסקים פה בשלושה או בארבעה בנקים גדולים בלבד. הבנקים הללו, כל אחד מהם וכולם ביחד, שולטים היום בעצם בערכות, בבעלות בחברות השקעה, בכל מערכת הקשרים הכלכליים ברוב-רובו של המשק הישראלי, והיום דיון במערכת הבנקאות הישראלית, כפי שהתפתחה, הוא דיון במבנה המשק כולו.

הערה שנייה: האמירה הפשוטה של מניה אחת עם קול אחד היא נכונה עד לאותו רגע שקבוצה בבנק או בחברה משתלטת על מספר מסוים של מניות, כי אז רוב המניות של רוב מחזיקיהן הן ללא השפעה. על כך כבר יש ספריות שלמות בעולם כולו. אינני מציע שנאמץ את האמירה היפה-מאוד הזאת. השלב הזה בהתפתחות של המשק המודרני כבר עבר, ואנחנו מכירים את מבנה החברות שבהן היחס הזה מתקיים באופן שונה לחלוטין.

דן תיכון (הליכוד):
אוי, כמה שאתה טועה. תמכור זאת לאזרחי מדינת ישראל שנשאו בנטל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הערה אחרונה. אני חושב שצריך למכור זאת לאזרחי מדינת ישראל שנשאו בנטל. אני חושב, שעקרונית צריך לתת זכות העדפה לבעלים הקודמים כגרעיני שליטה, לתת להם לקנות את זכותם — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תודיע להם זאת מראש ותוריד את המחיר לאפס.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת צוקר, אני יודע שבפתיחת — — —

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע, אנחנו בשלבי סיום הדיון. אינני מקפיד כל-כך על מסגרת הזמן בגלל אופי הבעיה, אבל אל תפריעו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני רוצה לומר מראש, שאינני מבטא פה עמדות חד-משמעיות. הנושא מורכב וסבוך. יש לי גם הרגשה, שחלק מן הפתרונות הנזוקים פה עכשיו ובאים כאילו לפתור את הבעיה — אינם פותרים את הבעיה.

מתוך חמש הנקודות שהעלה פה סגן השר אני מדגיש את הנקודה הרביעית. אני חושב שמבנה הבנקאות הישראלית צריך להבטיח גרעין שליטה שיאפשר לה לפעול גם על בסיס עסקי וגם על בסיס ציבורי. הבסיס הציבורי, כפי שאני רואה אותו, מורכב גם מעמדות וגם מגישות שאני מציע שיוצגו על השולחן בתור שאלה, ולא כל גישה שמדביקים לה תווית מפלגתית או סקטוריאלית הופכת אותה לשלילית בתור שכזאת.

יגאל הורביץ (הליכוד):
תרשה לי לשאול שאלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ברשות היושב-ראש, בבקשה.

היו"ר ש' וייס:
כן, בבקשה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
יהיה השיקול גם ציבורי וגם עסקי — יפה מאוד. אבל איך ייתכן שאנחנו עומדים להטיל עכשיו על הבנקים, להוריד מהם 1.6 מיליארד, מחוץ לכל היתר? למי יהיה עניין כזה? וזאת לכר מהנשל הכבד שיוטל עלינו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
היות שחבר הכנסת דן תיכון תיקן תאריך שנקבתי, אני אחקן את הסכום שנקבת בו. על הבנקים — מיליארד.

יגאל הורביץ (הליכוד):
אבל זה רק הקיבוצים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה שאתה אומר עכשיו מדגים את הפרובלמטיקה של מעמד מערכת הבנקאות במשק הישראלי ולא מקל אותה. אני חושב שזה אחד הנושאים שעל כל פתרון להביא אותו בחשבון.

יגאל הורביץ (הליכוד):
מבחינה עסקית — אין מה לדבר; מבחינה ציבורית — זה יישאר.

היו"ר ש' וייס:
אני מעריך שבסופו של דבר העניין יעבור לוועדת הכספים ושם יימשך הדיון.

חבר הכנסת צבן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רמון. בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד בכבוד רב לבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חיים רמון מסדר-היום, אף שהתרשמתי מאוד מנאומו וגם מרבים מטעונו.

אני רוצה לומר תחילה על מה אין בינינו ויכוח. אין בינינו ויכוח על אחריות הבנקים כולם. יחד עם חבר הכנסת דן תיכון וחבר הכנסת חיים רמון נטלתי חלק במאבק הממושך והקשה שהיה בוועדה לביקורת המדינה עד שהבאנו את עניין ועדת החקירה למיצויו — הפעלת המסקנות כפי שנפסקו לגבי כל הבנקים; ולגבי כל האישים — כפי שמצאו לנכון לשפוט לגבי כל איש.

דן תיכון (הליכוד):
במישור האישי בלבד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן, ובלא אפליה בין בנק סקטוריאלית זה או זה, ואין ויכוח על השערורייה הזאת כולה. אם יש לי ויכוח עם כמה מהחברים שעלו לדוכן ודיברו גבוהה-גבוהה, הרי הוא על כך, שכאשר אני הצעתי מעל הדוכן הוזה הצעות קונקרטריות לנסיגה מההסדר השערורייתי ולמנוע את מתן 7 המיליארדים — אז קשרה המשמעת הקואליציונית את הידיים, אף שמדובר בנטל אדיר על המשק הישראלי.

אברהם שוחט (המערך):
מתי זה היה?

חברי הכנסת, האפשרות להצעה אחרת היא במסגרת של שלוש דקות. לא הקפדתי על כך מפני שהנושא מעניין, מרתק וחשוב, אבל השתדלו להיות קרובים מאוד למסגרת של שלוש הדקות. בזה אנחנו בעצם מסיימים.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למען הסדר הטוב אני רוצה רק להזכיר, שביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון כדי לרכוש, על-פי הנוהג הפרלמנטרי, רשות דיבור בנושא חשוב זה.

היו"ר ש' וייס:

זה מובן מאליו.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, הנושא הזה סבוך מאוד, מורכב, ובחודשים האחרונים הוא הפך אולי יותר מזה — לזירה של מאבק רציני שבו נוטלת חלק קבוצה של כעלי שליטה, שמתכוונת למעשה להיאבק בצורה נחרצת במגמה השואפת לבסס את התוכנית לפתרון משכר מניות הבנקים על עיקרון מרכזי אחד, והוא העיקרון של מזעור הנוק למדינה.

אני רוצה לומר, שלפני שעליתי לדון המכובד הזה שאלתי את סגן שר האוצר, האם בין חמשת העקרונות שהוא הזכירם כעקרונות שצריכים להנחות עניין זה לא כלול העיקרון שהזכרתי עכשיו, והיינו עקרון מזעור הנוק שנגרם למדינה כתוצאה ממפולת מניות הבנקים, והוא אישר לי שזה לא כך. שזה פשוט מקובל. זו הנחה מובנת מאליה, שהעיקרון הזה יקיים ובשבילו צריך לחוקק הסדר חקיקתי כלשהו, כדי לפתור את העניין, כלומר, נוסף על העיקרון של שינוי היחס בין מניות ההון למניות השליטה והבטחת גרעין שליטה יציב ואחראי.

אני רוצה להזכיר, בהקשר הזה של גרעין השליטה, שאנחנו צריכים גם לנסות לעצב את הפתרון באופן כזה, שלא יהיו רוכשים עוינים של הבנקים שלנו, כיוון שיכולים front people, אנשי חזית, לבוא ולגייס כספים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש בסמכות המפקח על הבנקים — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לי הצעה בקשר להצעתו של חבר הכנסת צוקר.

היו"ר ש' וייס:

אני אאפשר לך להציע את ההצעה.

שמעון שטרית (המערך):

חבר הכנסת צוקר, לא שמעתי את ההצעה שלך היטב, לא הבנתי אותה, כיוון שחבר הכנסת תיכון, שבהצעתו אנו דנים עכשיו, הסתיר לי אותך. אומר לך את תשובתי, חבר הכנסת צוקר, למפקח על הבנקים יש כל כך הרבה תפקידים, וההנחה היא שהוא עושה כל דבר מצוין. ההנחה הזאת הופרכה במקרים רבים מאוד. אינני מוכן להניח, שרק משום שקיים מוסד שנקרא מפקח על הבנקים והוא אמור לעשות את המלאכה שאתה מזכיר — הוא יעשה אותה טוב. אין זו ההנחה שלי. הנחתי היא, שיהיו חכמים שיעברו עליו בתוכמתם ובעזרתם, ושהוא לא יצליח לאחר אותם רוכשים עוינים. לכן ההסדר צריך להיות כזה שיימנע את האפשרות הזאת, אבל כדי שלא להפך את מצוותו של היושב-ראש, שהוא ליברלי כלפינו, אינני רוצה להאריך עכשיו בנקודה הזאת.

הנושא של הימנעות מלהלאים או הימנעות משליטה של מדינת ישראל על הבנקים, יכול להיות שהוא רלבנטי לבנק

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ככנסת הקודמת. זה היה בצורה של הסתייגויות לחוקים. חבר הכנסת דן תיכון יודע זאת. ניצלנו כל אפשרות כאמצעות החוק המשונה הזה של הסדרים לשתי-חירות במשק.

היו"ר ש' וייס:

ככנסת העשירית כולם היו באופוזיציה, גם חבר הכנסת רמון וגם חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

על מה יש בינינו ויכוח? ראשית, יש ויכוח על מיתוס של זכויות הצבעה שוות.

דן תיכון (הליכוד):

לעובדים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בריוק. ניתן לחשוב, זה גם הרושם שיכול להתקבל, שאדם הולך לבורסה, קונה מניה, ואז הוא מתחיל להשפיע על התנהגות הבנק. גם כשאתם אומרים הלאמה, הם אומרים הלאמה ובנק הפועלים אומר הלאמה — אני לא נחרד, לדעתי, יכול להיות פתרון אחד לבנק לאומי ופתרון אחר לבנק הפועלים. אין זה מדיק שבנק אחד במערכת הבנקאית יהיה מולאם. יכול להיות לזה גם שיקול נכון של איזה "בשר".

אומר משהו בקיצור נמרץ לגבי בנק הפועלים. בנק הפועלים הוא חלק מהמערכת כולה, עם כל השליטה שנחשפה בו. כאן יש ויכוח קונצפטואלי, חבר הכנסת פורז, ואינני מחבייש בו. אני בעד רפורמה רדיקלית-דמוקרטית בכל מערכות ההסתדרות: בחברת העובדים, בקופת-חולים, באיגוד המקצועי — ואני מדבר על דברים קונקרטיים. אבל אני בעד שמירת המסגרת הכוללת של ההסתדרות, וכאן יש ויכוח. משעה שאתה בעמדה הזאת, אז יש ויכוח לגיטימי אם מערכת כזאת זקוקה למכשיר כספי משלה או לא. אם אתה אומר שהיא זקוקה למכשיר — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

על חשבון מי?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

רגע אחד. אם אתה אומר שהמערכת הזאת זקוקה למכשיר כספי משלה, אין פירוש הדבר שהיא יכולה להתנהל באופן מופקר, ואין פירוש הדבר שהיא יכולה לחיות באופן פראי ובלתי מבוקר על חשבון הציבור.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שהיא תקנה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני אומר בגלוי, שנוצר משבר שעליו צריך לשלם מחיר ולהיענש, אבל אי-אפשר לשפוך את החינוק יחד עם מי האמבטיה. לכן אני מסכים עם מה שאמר קודמי, חבר הכנסת אורון, שחייב להיות דיון, ובדיון הזה יתגלו הבדלי דעות והבדלי קונצפציה. אנו נימצא באותו צד ונהיה שותפים לרצון להקפיד על כספי הציבור, לרצון לנמנע שחיתויות ועיוותים. אך אנו לא נימצא באותו צד אשר לתפיסה העקרונית של השאלה, האם יש זכות, יש אפשרות לתנועת העבודה בארץ הזאת לקיים מערכות כוללות כאלה, והאם יש לה תועלת מכך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. הצעה אחרת, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון, לחבר הכנסת שמעון שטרית, בבקשה. אחר כך תתקיים הצבעה.

שאנחנו הבנו אותה, והיא להשאיר את בנק הפועלים כפי שהוא, על 2 מיליארדי הדולרים שהוא חייב ערב ההסדר. אני מבקש להוסיף זאת לכל הצעה והצעה, בין השאר גם להצעת הממשלה. אני חושב שכך אני מביע את עמדת הליכוד כולו.

היו"ר ש' וייס:

אתה כעורך-דין רגיש ודאי לפרוצדורות. תלביש עכשיו את הפרוצדורה על זכות הדיבור שנתתי לך.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר מסדר-היום ולהוסיף את הצעתי לכל שאר ההצעות.

היו"ר ש' וייס:

לא, זאת אינך יכול להציע. יש גבול לגמישות, חברי הכנסת. אנחנו כבר מודעים למצב. כיוון שלכל אחת מן ההצעות יש גם הצעה שכנגד, יש לכם גם זכות להגיב, כי מדובר על הצעות חוק. אני ממליץ שהפעם לא תשתמשו בזכות הזאת.

חיים רמון (המערך):

אנחנו נענים לבקשתך.

היו"ר ש' וייס:

זאת משום שליבנו היטב את הנושא בשלב זה.

כידוע לכם, סגן שר האוצר אכן מסכים להעביר את כל הצעות החוק לוועדת הכספים להכנות לקריאה ראשונה. נצביע בנפרד על כל הצעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת רובינשטיין לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק השוואת

זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים.

התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעת החוק הועברה לוועדת הכספים. מי בעד העברת

הצעת החוק של חבר הכנסת חיים רמון לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבנקים

(השוואת זכויות הצבעה), התשמ"ט — 1989,

לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעת החוק הועברה לדיון מוקדם בוועדת הכספים. מי

בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דדי צוקר לוועדת הכספים, כהצעת סגן שר האוצר? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק השוואת

זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים.

התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעת החוק הועברה לוועדת הכספים. מי בעד העברת

הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון לוועדת הכספים? מי נגד?

שיש לו פעילות בחוץ-לארץ. לגבי בנק שעיקר פעילותו בישראל, אינני רואה בזה שום קושי.

אגב, אינני חושב שאנחנו צריכים לקבוע בהכרח עקרונות אחידים לכל בנק ובנק. ייתכן שאנחנו יכולים לקבוע — וחבר הכנסת צבן כבר הלך בכיוון זה — שלגבי בנק הפועלים, המשרת מגזר מסוים, ושלקח על עצמו, כתוצאה מאותם דברים שעליהם דיבר חבר הכנסת חיים רמון, חובות מסופקים ולא פנה למדינה, צריך אולי לנקוט גישה שונה. אינני מוציא זאת מכלל אפשרות.

דן תיכון (הליכוד):

מחקר את החובות שלו. זה מספיק.

שמעון שטרית (המערך):

חבר הכנסת דן תיכון, הרי אתה יודע, שהמחיקה של מיליארד דולר היא באופן יחסי לשיעור החוב שיש, למשל, לתק"ם כלפי הבנקים. אתה יודע שבמחיקה יצטרך בנק הפועלים לספוג יותר חובות לעומת בנק לאומי, כשם שהסדר בין "סולל-בונה" — אינני רוצה להיכנס פה לדיון טכני — לבין הבנקים התייחס למצב של בנק הפועלים. אינני יודע אם מותר לי להיכנס כאן למספרים, אינני יודע אם זה פורסם אם לא.

על כל פנים, אני סבור שאחד העקרונות שצריך להוסיפם על אותם חמישה עקרונות שמנה סגן שר האוצר יוסי ביילין, נוסף על העיקרון השישי, שהוא עיקרון-על של מועזר הסיכון למדינה, הוא העיקרון של סלקטיביות בהסדר. מותר לנו לקבוע הסדר אחד לבנק אחד והסדר אחר לבנק אחר. אינני מציע שנהיה עיוורים עד כדי כך לאפשרות שפתרונות שונים יאם לבנקים שונים, כמו בדוגמה שהבאתי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

שמעון שטרית (המערך):

חבר הכנסת פורז, אני מציע לך שלא לזלזל בתרומה של מפא"י, על כל מוסדותיה, למדינת ישראל, למפעל הציוני, עד היום. אני מציע שלא לחבר את השם מפא"י לאיזה מין מושג שאיננו קשור אליו. יש גם מפעלים מפוארים וחיוביים שבנו את המדינה הזאת. משיקולים ענייניים אני אומר לך, שצריך לעשות הבחנה.

אני חושב, שטוב מאוד שהובאו שלוש ההצעות האלה, כדי שהנושא הזה יידון, יתחיל להתקדם לקראת הסדר, ושלא יקרה שכתוצאה ממאבקי כוח בתוך המערכות העוסקות בזה לא יהיה הסדר.

היו"ר ש' וייס:

אתה מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון מסדר-היום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש לי הצעה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת ריבלין, בבקשה, מהמקום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צוקר מסדר-היום. אני חושב שאביע את עמדת הליכוד כולו אם אומר, שאנחנו תומכים בהצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן, כפי

חוברת י"ח, ישיבה מ"ט, ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989)
— הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים —

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק השוואת
זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים,
התשמ"ט—1989, לדיון מוקדם בוועדת
הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעת החוק הועברה לוועדת הכספים.

חברי הכנסת, אני מסיים בזאת את ישיבת הכנסת ליום זה.
הישיבה הבאה תתקיים כיום שני, 27 במרס 1989, כ' באדר ב'
התשמ"ט, בשעה 16:00. הישיבה תמה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:58.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות מ"ח — מ"ט

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1988, התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. הערכות הממשלה לטיפול במגזר המיעוטים — הצעת חבר הכנסת מיכאל איתן.
- ז. הצעות לסדר-היום.
- ח. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון מס' 5), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק מלווה ביטחון (הארכה מרצון) (תיקון), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת סיעות המערך, ר"צ ומפ"ם שלא להחיל דין רציפות על הצעות חוק אלו: 1. הצעת חוק איסור הונאה בכשרות (תיקון), התשמ"ח — 1988; 2. הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988; 3. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח — 1988.
- יג. בחירת נציגי הכנסת כחברים בוועדה לבחירת שופטים.
- יד. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת א' מזרחי, ע' עלי וא' גמליאל.
- טו. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
- טז. הסכם תוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, א' פורז, ת' רמון, א' מזרחי ו' שמאי.
- יז. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות מ"ח ומ"ט

190. התעללות בקשישים — הצעת חברת הכנסת א' הכנסת א' בורג וע' לנראו.
191. עשר שנים להסכם השלום עם מצרים — השלכות ומסקנות — הצעת חבר הכנסת י' נאמן.
- 192 — 193. התוכנית האמריקנית החדשה — הצעות חברי הכנסת א' בורג וע' לנראו.
194. ארצות-הברית, ישראל ואש"ף — לקראת ביקור ראש הממשלה בוושינגטון — הצעת חבר הכנסת י' שריד.

ג. הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1989, התשמ"ט — 1989

1. שינוי סכומים
נוסף על הסכומים שהממשלה רשאת להוציאם על-פי חוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988¹ (להלן — החוק העיקרי), רשאת היא בשנת הכספים 1988 להוציא סכום נוסף של 6,977,650 אלפי שקלים חדשים.
2. שינוי סכומי הלוואה מבנק ישראל
נוסף על הסכומים שהממשלה מורשית ללוות מבנק ישראל בשנת הכספים 1988 על-פי סעיף 7 לחוק העיקרי, רשאת
3. תחלת הוראות החוק העיקרי יחולו גם על הסכומים לפי חוק זה.
4. תחילה
תחילתו של חוק זה כיום תחילתו של החוק העיקרי.

¹ ח"ת התשמ"ח, עמ' 509.
² ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

תקציב נוסף לשנת הכספים 1988

(אלפי שקלים חדשים)

ריכוז התוספת הראשונה

תקציב נוסף	תקציב נוסף	סה"כ כללי
8,960	השכלה גבוהה 21	6,977,650
4,140	המשרד לענייני דתות 22	
531,800	משרד העבודה והרווחה 23	1,276,650
22,450	משרד הבריאות 24	5,701,000
8,500	תגמולים לנכים 25	
3,021	משרד הבינוי והשיכון 29	1,276,650
1,385	המשרד לקליטת עלייה 30	101,692
383,000	תמיכות במחירי מצרכי יסוד 32	
	ובייצור חקלאי 25	
121,702	כלכלה ומשק 1,177	
70,366	משרד החקלאות 33	773
700	משרד האנרגיה והתשתית 34	1,475
1,259	משרד התעשייה והמסחר 36	9,689
452	משרד החירות 37	949
47,000	פיתוח שווקים ליצוא 38	21,000
249	משרד התקשורת 39	4,697
1,191	משרד התחבורה 40	6,050
485	אגף המידות 43	82
— 77,000	סכסוד אשראי 44	1,192
— 500,000	תשלום ריבית 45	54,400
5,701,000	חלק ב': תקציב פיתוח וחשבון הון	183
770,000	תקציב פיתוח	459,500
770,000	השקעות בענפי משק	
770,000	מפעלים שונים 83	458,000
4,931,000	תשלום חובות 84	1,500
		20,000
		1,150,756
		187,500

תקבולים ומלוות נוספים לשנת 1988

(אלפי שקלים חדשים)

תקציב נוסף	תקציב נוסף	1. סה"כ כללי
— 187,000	מכס והיטל על היבוא 011	6,977,650
120,000	מע"מ, כולל מע"מ על יבוא ביטחוני 012	
8,000	מס קנייה 013	1,276,650
— 50,000	בלו 015	5,701,000
102,000	מס דלק 018	
— 16,000	מס נסיעות לחו"ל 019	1,276,650
14,000	מס בולים 020	
— 11,000	היטל על רכישת מטבע חוץ 021	732,000
— 40,000	אגרות כלי רכב 024	856,000
— 40,000	אגרות ורשיונות אחרים 025	
1,000	הפקדות יבוא 026	661,000
— 11,000	היטל יבוא שירותים 027	200,000
— 14,000	היטל אשראי במטבע חוץ 028	60,320
150,000	ריבית ורווחים	— 8,320
150,000	גביית ריבית 035	33,000
		— 90,000
		— 124,000

1. סה"כ כללי

חלק א': תקבולים שוטפים

חלק ב': תקבולים ממלוות וחשבון הון

חלק א': תקבולים שוטפים

מסים ותשלומי חובה

מסי הכנסה ורכוש

001 מס הכנסה

002 מע"מ על מלכ"רים ומסודות פיננסיים

003 מס שבח

004 מס רכישה

005 מס רכוש

007 מס מעסיקים

מסי הוצאה

תקציב נוסף	תקציב נוסף	העברה מחלק ב'
מלוות ומענקים מארה"ב:	394,650	
ביטחון 902 — 40,000	5,701,000	חלק ב': תקבולים ממלוות וחשבון הון
מקדמה מבנק ישראל למימון הוצאות 726,500	200,000	החזר השקעות והלוואות הממשלה
הלוואות אחרות 7,814,000	200,000	051 גביית קרן
מקדמה מבנק ישראל למימון הוצאות 726,500	— 2,604,850	מלוות הארץ
העברה לחלק א' — 394,650	268,000	081 מלווה מהמוסד לביטוח לאומי
2. סה"כ מקדמות מבנק ישראל 726,500	— 2,872,850	082 הכנסה קאמיסיות והפקדות
מקדמה למימון הוצאות 726,500	7,774,000	מלוות ומענקים מחו"ל

הסתייגויות לחוק הנ"ל

מסחרי תתן הממשלה הודעה לוועדת הכספים של הכנסת.

לסעיף 1

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "6,977,650 אלפי שקלים חדשים" יבוא "6,977,649 אלפי שקלים חדשים".

אחרי סעיף 3 יבוא:

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "6,977,650 אלפי שקלים חדשים" יבוא "6,977,640 אלפי שקלים חדשים".

4. תיקון חוק יסודות התקציב

בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, אחרי סעיף 1 יבוא:

לסעיף 2

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

1א. סייג לתוכנית

לא תיוחד תוכנית לאדם יחיד או לגוף יחיד.

במקום "726,500 אלפי שקלים חדשים" יבוא "726,499 אלפי שקלים חדשים".

לסעיף 4

חברי הכנסת ש' שטרית וח' אורון מציעים:

הסעיף ימוספר 5, ובו, אחרי "חוק זה", יבוא "למעט סעיף 4".

אחרי סעיף 3

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

לתוספת הראשונה

אחרי סעיף 3 יבוא:

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

4. תיקון חוק יסודות התקציב

א. לסעיף 0301, חברי ממשלה — 1,710 במקום 2,323.

בחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, אחרי סעיף 49 יבוא:

"49א. תקציב נוסף

ב. למחוק סעיף 30 0402 — לשכת ממלא-מקום ראש הממשלה.

(א) לא תוגש הצעת חוק תקציב נוסף לשנת הכספים אחרי שהוגשה הצעת חוק תקציב לשנה שלאחריה.

ג. למחוק סעיף 32 0402 — לשכת השר שפירא.

(ב) לא תוגש הצעת חוק תקציב נוסף אלא לאחר שמולאו חובות הדיווח על ביצוע חוק התקציב המוטלות על שר האוצר.

ד. למחוק סעיף 33 0402 — לשכת השר הורביץ.

(ג) בדברי הסבר להצעת חוק תקציב נוסף יימסרו נתונים על הוצאות הממשלה והכנסותיה, מעורכנים למועד הגשת ההצעה.

ה. למחוק סעיף 34 0402 — לשכת השר ריצמן.

ו. למחוק סעיף 36 0402 — לשכת השר מודעי.

ז. למחוק סעיף 39 0402 — לשכת השר פרץ.

ח. למחוק סעיף 050306 — יחידה לקשרים בין-לאומיים ורשות השקעות.

(ד) לא יאושרו בתקציב הנוסף סעיפי הוצאה בשל פעולות שכבר נעשו.

ט. למחוק סעיף 050406 — שירותי מס רכוש.

י. למחוק סעיף 050410 — תפעול מס רכוש ביחידות.

49ב. דוח על הלוואה מבנק מסחרי

יא. למחוק סעיף 060604 — רשות פס"ח.

על כל הלוואה שלוותה הממשלה מאת בנק

- יב. למחוק סעיף 1001 — משרד הכלכלה והתכנון, תחום הפעלה כללי.
- יג. למחוק סעיף 19 — משרד המדע והפיתוח.
- יד. סעיף 203302, טלוויזיה חינוכית, תוכניות טלוויזיה והפקות — 2,002 במקום 2.
- טו. סעיף 230207, חוק הבטחת הכנסה — 38,637 במקום 35,637.
- טז. סעיף 243010, משרד הבריאות, רזרבה להתייקרות שכר — להפחית 1 ש"ח.
- יז. סעיף 320106 — תמיכה בתחבורה ציבורית: להפחית 1 ש"ח.
- יח. סעיף 330580 — סיוע לנזקי שרב 1988: 40,000 במקום 35,000.
- יט. להעביר סעיף 3410 — משרד האנרגיה והתשתית — המרכז למידע טכנולוגי לסעיף 19 — משרד המדע והפיתוח.
- כ. סעיף 3605 — משרד התעשייה והמסחר — עידוד למחקר תעשייתי: 28,072 במקום 72.
- כא. סעיף 3703 — עידוד התיירות לישראל: 1132 במקום 132.
- כב. סעיף 3804 — פעילות שונות לפיתוח שווקים לייצוא: 3,000 במקום 2,000.
- כג. לסעיף 83 — מפעלים שונים: להפחית 1 ש"ח.
- חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:
- א. סעיף 01 — נשיא המדינה: להפחית 1 ש"ח.
- ב. סעיף 04 — משרד ראש הממשלה: להפחית 1 ש"ח.
- ג. סעיף 07 — משרד המשטרה: 22,000 במקום 21,000.
- ד. סעיף 08 — משרד המשפטים: 4,197 במקום 4,697.
- ה. סעיף 09 — משרד החוץ: 5,550 במקום 6,050.
- א. סעיף 20 — משרד החינוך והתרבות: להפחית 1 ש"ח.
- ז. סעיף 21 — השכלה גבוהה: להפחית 1 ש"ח.
- ח. סעיף 24 — משרד הבריאות: להפחית 1 ש"ח.
- ט. סעיף 29 — משרד הבינוי והשיכון: להפחית 1 ש"ח.
- י. סעיף 34 — משרד האנרגיה והתשתית: להפחית 1 ש"ח.
- יא. סעיף 37 — משרד התיירות: להפחית 1 ש"ח.
- יב. סעיף 40 — משרד התחבורה: להפחית 1 ש"ח.
- חבר הכנסת ר' כהן מציע:
- א. למחוק סעיף 03 — חברי ממשלה.
- ב. למחוק סעיף 05 — משרד האוצר.
- ג. למחוק סעיף 15 — משרד הביטחון.
- ד. למחוק סעיף 38 — פיתוח שווקים לייצוא.
- ה. למחוק סעיף 40 — משרד התחבורה.
- חבר הכנסת ח' אורון מציע:
1. סעיף 04 — משרד ראש הממשלה: 1,465 במקום 1,475.
2. לסעיף 07 — משרד המשטרה: 22,000 במקום 21,000.
3. סעיף 09 — משרד החוץ: 6,040 במקום 6,050.
4. סעיף 15 — משרד הביטחון: להפחית 1 ש"ח.
5. סעיף 20 — משרד החינוך והתרבות: להוסיף 1 ש"ח.
6. סעיף 2031 — תרבות: להוסיף 1 ש"ח.
7. סעיף 2302 — השתתפות משרד העבודה והרווחה בכיטוח לאומי: להוסיף 1 ש"ח.
8. סעיף 45 — תשלום ריבית: 550,000 (—) במקום 500,000 (—).

ד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) (ערעור על תוצאות הבחירות), התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

1. תיקון סעיף 86
- בסעיף 86 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשמ"ט — 1969¹ —
- (1) בסעיף קטן (א) במקום "הכנסת" יבוא "בית-המשפט העליון";
- (2) בסעיף קטן (ב) במקום "לכנסת" יבוא "לבית-המשפט העליון";
- (3) ברישא של סעיף קטן (ג), במקום "רשאי הכנסת" יבוא "רשאי בית-המשפט העליון";
- (4) בסיפא של סעיף קטן (ג), במקום "החלטת הכנסת" יבוא "החלטת בית-המשפט העליון".

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 196.

דברי הסבר

והכנסת אינה גוף שיפוטי אין להטיל עליה מטלות זרות לאופיה ולמהותה. מוצע על כן להעביר את הסמכות לדיון בערעור לבית-המשפט העליון, אשר משמש מוסד עליון לערעור לגבי כל הליכי הבחירות.

בקבלת החיקון המוצע יש משום מימוש עקרון הפרדת הרשויות והבטחת יעילות הדיון בערעורים והגנתו.

הצעת חוק זו התקבלה בכנסת האחת-עשרה בקריאה טרומית, ביוזמתו של חבר הכנסת מיכה רייסר וזיכרוננו לברכה.

ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון — ערעור תוצאות הבחירות), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת מ"ר גפני)

1. תיקון סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) בערעור לפי סעיף זה ידון בית-המשפט העליון בשלושה שופטים ופסק-דינו יהיה סופי";

(4) בסעיף קטן (ג), במקום "רשאת הכנסת" יבוא "רשאי בית-המשפט העליון", והסיפא המתחיל במלים "החלטת הכנסת" — יימחק.

1. תיקון סעיף 86
בסעיף 86 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשמ"ט — 1969 —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "הכנסת" יבוא "בית-המשפט העליון";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "לכנסת" יבוא "לבית-המשפט העליון";

דברי הסבר

הכנסת מטבעה ומאופיה אינה גוף שיפוטי, ואין להטיל עליה מטלות זרות לאופיה ולמהותה.

בחיקון לחוק יש משום מימוש עקרון הפרדת הרשויות. יש יותר מאשר פגם אתי במצב הנוכחי.

חוק זה הוגש בשעתו בא' בחשוון התשמ"ז, 3 בינואר 1986, על-ידי המנחה חבר הכנסת מיכה רייסר, ונתקבל בקריאה טרומית.

מאחר שבית-הדין העליון משמש מוסד עליון לערעור לגבי כל הליכי הבחירות, ראוי שהוא ישמש גם הגוף העליון שיכריע לגבי תוצאות הבחירות לכנסת.

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון — הצעת מועמד),

התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת יצ' לוי)

(ב) הצעת מועמד המוגשת מאת סיעה של

הכנסת או סיעה של המועצה היוצאת, תיחתם בידי בא-כוח הסיעה או ממלא-מקומו; הצעת מועמד המוגשת מאת שתי סיעות או יותר של הכנסת או של המועצה היוצאת תיחתם בידי בא-כוחן של כל אותן סיעות או ממלאי-מקומם.

1. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) התשל"ה — 1975¹ —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "הכול לפי המספר הקטן ביותר יבוא" "כל סיעה או יותר של הכנסת".

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 248; התשמ"ח, עמ' 86.

דברי הסבר

במקרה שבא-כוח הסיעה המקומי מתנגד למועמד המוצע על-ידי סניף המפלגה במקום, ולעתים אפילו גרמה לכך, שמועמד שנקבע על-ידי הסיעה בכנסת והסניף המקומי לא הוגש בסופו של דבר בגלל סירוב בא-כוחה המקומי של הסיעה לחתום על מועמדותו.

אין היגיון להבדיל בין הגשת רשימה לבין הגשת מועמד לראשות לגבי יכולתה או סמכותה של סיעת האם להגיש את מועמדותם או לחתום עליה.

תיקון זה בא להשוות את יכולתה של סיעה המוצגת בכנסת להגיש מועמד לראשות רשות מקומית ללא הזדקקות לבא-כוחה המקומי של הסיעה, כפי שהדבר קיים לגבי הגשת רשימת מועמדים לרשות המקומית.

המציאות הנוכחית, שחוסר האפשרות של בא-כוח הסיעה בכנסת להגיש מועמד לראשות ונתינת זכות החתימה על הגשת המועמדות לבא-כוח הסיעה המקומי גרמה להתנגשויות רבות

ז. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון — פרמיות), התשמ"ט — 1988 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 3 בסעיף 3 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987 —
(1) בסעיף קטן (ב) בסיפא, אחרי "מענקים על בסיס שנת" יבוא — "פרמיה מדודה, מוסמכת, קבועה או קבוצתית".
 - (2) סעיף קטן (ג) — בטל.
- 1 ס"ח התשמ"ז, עמ' 68.

דברי הסבר

חשוב הפרמיה כרכיב לצורך חישוב וקביעת שכר המינימום של עובדי הייצור יש בו משום פגיעה קשה ברמת חייהם של עובדים אלה, והדבר עלול להרחיק אנשים מהשתלבות בעבודות ייצור. על כן מוצע, כי הפרמיה המגיעה לעובד תשולם לו נוסף על שכר המינימום המגיע לו לפי חוק ולא כחלק מאותו שכר.

יש לציין, שהצעת חוק זאת, שהוגשה על ידי חבר הכנסת לשעבר יעקב ז'אק אמיר נדונה במליאה ועברה בקריאה טרומית לוועדת העבודה והרווחה ב-25 במאי 1988.

ח. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 3), התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 11 בסעיף 11 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ז — 1986 (להלן — החוק העיקרי), המלים "גבר, שהוא" — יימחקו.
 2. תיקון סעיף 14 בסעיף 14(א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ואולם די בהסכמת הורה אחד אם קיים קושי של ממש לקיים קשר עם ההורה השני כדי לברר עמדתו".
 3. תיקון סעיף 18 בסעיף 18 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) לעניין סעיף זה ולעניין סעיף 31, יראו כתקופת כליאה תקופה שבה אדם —

 - (1) ריצה עונש מאסר או מחבוש בפועל;
 - (2) נשא עונש מאסר בעבודת שירות לפי חוק העונשין, התשל"ז — 1977², או בעבודה צבאית לפי חוק השיפוט הצבאי, התשמ"ז — 1955³;
 - (3) הוחזק במוסד סגור לפי סימן ז' לפרק ו' לחוק העונשין, התשל"ז — 1977".
 4. תיקון סעיף 30 בסעיף 30 לחוק העיקרי, במקום הסיפא המתחיל במלים "סייג זה", יבוא "הוראה זו לא תחול על סוגי יוצאי צבא ששר הביטחון קבע בתקנות".
 5. תיקון סעיף 35 בסעיף 35 לחוק העיקרי —
 - (1) בסעיף קטן (א), במקום "יהא נמנה" יבוא "רואים
- אחר, לעניין חוק השיפוט הצבאי, התשמ"ז — 1955, כמי שנמנה";
- (2) בסעיף קטן (ב), במקום "רואים אותו כאילו היה בשירות" יבוא "רואים אותו לעניין חוק השיפוט הצבאי, התשמ"ז — 1955, כאילו היה בשירות".
 6. תיקון סעיף 38 בסעיף 38(ד) לחוק העיקרי, במקום הרישא המסתיים במלים "אם כבר החל בשירות" יבוא "מי שחל עליו צו רחיה לפי סעיף 36(3) ולא נקרא להתייצב במועד אחר לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות ביטחון או להמשך השירות, חייב להתייצב למילוי חובתו בתום תקופת הרחיה, אולם שירותו יתחיל במועד שהורה לו הפוקד בצו".
 7. תיקון סעיף 39 בסעיף 39 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) אם לילד ואשה הרה יהיו פטורות מחובת שירות ביטחון משהודיעו על כך; אופן ההודעה והראיות שיצורפו אליה ייקבעו בתקנות."
 8. תיקון סעיף 43 בסעיף 43 לחוק העיקרי —
 - (1) סעיפים קטנים (ג) עד (ו) יסומנו (ו) עד (ט) כסדרם;
 - (2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) יוצא צבא, הנמנה עם כוחות המילואים, לא יצא לחוץ-לארץ אלא לפי היתר מאת שר הביטחון.
 - (ד) יוצא צבא שאינו נמנה עם כוחות המילואים, למעט יוצא צבא כאמור בסעיפים קטנים (א)

¹ ס"ח התשמ"ז, עמ' 107; התשמ"ז, 84, עמ' 137.
² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.
³ ס"ח התשמ"ז, עמ' 171.

(1) בסעיף קטן (ה)(2), בסופו יבוא "לעניין זה יראו כמען מקום מגוריו הקבוע של אדם את המען שמסר לפי חוק זה, ואם לא מסר — את מענו הרשום במרשם האוכלוסין";

(2) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ז) צו אישי (בסעיף קטן זה — לרבות תעודה והיתר) לפי חוק זה יכול שייחתם בידי מי שהוסמך להוציאו או בידי חייל שהורשה לכך על ידיו ובלבד שצוינו בצו שמותיהם, דרגותיהם ותפקידיהם."

10. תחילה

תחילתו של סעיף 8 ביום קבלת חוק זה בכנסת.

ר(ב), לא יצא לחוץ-לארץ אלא לפי תעודה, המעידה שהוא יוצא צבא כאמור, שהוצאה על-ידי שר הביטחון.

(ה) הוראות סעיפים קטנים (ג) ו(ד) לא יחולו אלא בתקופה שקיים במדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה לפי סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח—1948¹;

(3) בסעיף קטן (ז), במקום "סעיף קטן (ג)" יבוא "סעיף קטן (ו)";

(4) בסעיף קטן (ט), במקום "סעיף קטן (ה)" יבוא "סעיף קטן (ח)".

9. חיקון סעיף 55

בסעיף 55 לחוק העיקרי —

¹ ע"ר התש"ח, חוס' א', עמ' 1.

ט. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

פרק א': הגדרות ומטרות

1. הגדרות

בחוק זה —

"אי די בי" — אי די כי חברה לאחזקות בנקאיות בע"מ;

"בנק דיסקונט" — בנק דיסקונט לישראל בע"מ;

"בנק לאומי" — בנק לאומי לישראל בע"מ;

"בנק איגוד" — בנק איגוד בע"מ;

"בנק הפועלים" — בנק הפועלים בע"מ;

"בנק המזרחי" — בנק המזרחי המאוחד בע"מ;

"בנק למימון ולסחר" — בנק למימון ולסחר בע"מ;

"בנק כללי" — בנק כללי לישראל בע"מ;

"החברות" — אי די בי, בנק דיסקונט, בנק לאומי, בנק איגוד, בנק הפועלים, בנק המזרחי, בנק למימון ולסחר ובנק כללי;

"תאגיד בנקאי" — כל אחת מן החברות;

"המניות", לגבי כל אחד מהתאגידים הבנקאיים — המניות וניירות הערך האחרים המצוינים בתוספת תחת שמו;

"היום הקובע" — כ"א בחשוון התשמ"ט (1 בנובמבר 1988);

"יום הפקיעה" — היום שבו תהיה המדינה לראשונה בעלת פחות מ-25% מזכויות ההצבעה בתאגיד הבנקאי;

"דירקטור מקרב הציבור" — כמשמעותו בסמ"ב לפקדון ד' לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג—1983¹;

"חברות הבטוחות" — חברת אי די כי בטוחות (1983)

3. השוואת זכויות

החל מן היום הקובע יישו זכויות ההצבעה המוקנות מכוח המניות של כל תאגיד בנקאי, כך שבהצבעה במניין קולות יהיה לכל חבר קול אחד לכל מניית הצבעה שהוא מחזיק. יהא סוגה וכינויה אשר יאה, ואם ערכן הנקוב של כל המניות אינו זהה, יהיה לכל מניה מן המניות שערכן הנקוב הנמוך ביותר קול אחד ולכל מניה מן המניות האחרות יהיה מספר קולות גדול יותר, לפי היחס שבין ערכן הנקוב של

בע"מ, חברת כל"ל בטוחות (1983) בע"מ, בטוחות בה"פ בע"מ, מזרחי בטוחות (1983) בע"מ;

"הסדר המניות הבנקאיות" או "ההסדר" — ההסכמים שנחתמו בין הממשלה לבין חברות הבטוחות ופורסמו בילקוט הפרסומים 2971 התשמ"ד, כפי שתוקנו בהסכמים שפורסמו בילקוטי הפרסומים 3007 ו-3024 התשמ"ד, 3477 התשמ"ז, ו-3590 התשמ"ט, ההודעות שנתנו חברות הבטוחות ופורסמו בילקוטי הפרסומים האמורים והסכמי ההלוואות שנחתמו בין הממשלה לבין חברות הבטוחות בעקבות ההסכמים האמורים.

2. מטרות

מטרות חוק זה הינן לאפשר למדינת ישראל —

(1) לממש בהקדם האפשרי את המניות שנרכשו על-ידי חברות הבטוחות כהתאם להסדר המניות הבנקאיות, ואשר יועברו לבעלות מדינת ישראל, על-פי הוראות חוק זה, במטרה להימנע מהלאמת הבנקים לצמיתות;

(2) להסדיר את זכויות ההצבעה, בחירת הדירקטורים וכן הוראות ניהוליות נוספות, לתקופת מעבר מיום קבלת חוק זה ועד לפקיעתו.

¹ דמ"י, נ"ח 37, עמ' 764; ס"ח התשמ"ז, עמ' 72.

(ב) הכלל הקבוע בסעיף קטן (א) יחול גם בהצבעות לבחירת דירקטורים מקרב הציבור, ואולם הן ייערכו בנפרד וחישוב הקולות לגביהן ייעשה בנפרד.

5. עדיפות

- (א) הוראות פרק זה יחולו על אף האמור במסמכי היסוד של התאגידים הבנקאיים, כל עוד לא שונו הוראות מסמכי היסוד, כאמור בסעיף 15(ב).
(ב) רשם החברות ירשום את הוראות פרק זה בתיקי החברות.

מניות אלה, לערכן הנקוב של המניות שערכן הנקוב הנמוך ביותר.

4. הצבעה

(א) בהצבעות לבחירת דירקטורים בחברה יהיה לכל חבר מספר הקולות כאמור בסעיף 3 כפול מספר הדירקטורים שיש לבחור באותו מועד, והוא רשאי להצביע במלוא כמות הקולות כאמור בעד מועמד אחד או לפצל את כמות הקולות בין שניים או יותר מן המועמדים, לפי בחירתו; בסעיף קטן זה, "דירקטורים" — למעט דירקטורים מקרב הציבור.

פרק ג': העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה

7. אפשרות העברה לחברת האחזקות

(א) בסעיף זה, "חברת האחזקות" — חברה שהממשלה תמנה לעניין פרק זה.

(ב) על אף האמור בסעיף 6 רשאית הממשלה להורות כי הבעלות במניות תעבור לחברת האחזקות במקום למדינה.

(ג) לא הורתה הממשלה כאמור בסעיף קטן (ב) רשאית היא להעביר את המניות לבעלות חברת האחזקות או להעביר לחברת האחזקות על-מנת שתחזיקן כנאמנות בעבור המדינה.

(ד) הוחזקו המניות בידי חברת האחזקות —

(1) יחולו הוראות חוק זה על חברת האחזקות ועל דירקטור מטעמה כפי שהן חלות על המדינה ועל דירקטור מטעמה;

(2) על חברת האחזקות לא יחולו הוראות החוקים המנויים בסעיף 11(1) ו-13(3) והוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981.²

6. העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה

על אף האמור בהסדר המניות הבנקאיות יחולו ההוראות הבאות:

(1) הבעלות במניות אשר נרכשו לפני היום הקובע בידי חברות הבטוחות בהתאם להסדר, תעבור ביום הקובע למדינת ישראל;

(2) העברת המניות שנרכשו בידי חברות הבטוחות לפני היום הקובע לבעלות המדינה תהווה חזרה מלא של קרן ההלוואה והריבית והפרשי ההצמדה או השער עליה, שנתנה הממשלה לחברות הבטוחות לצורך קיום התחייבויותיהן לרכישת אותן מניות על-פי ההסדר;

(3) הבעלות במניות אשר יירכשו אחרי היום הקובע בידי חברות הבטוחות בהתאם להסדר, תעבור ביום רכישתן למדינת ישראל, והעברה זו תהווה תמורה מלאה של חברות הבטוחות עבור הסכומים שהממשלה תעמיד לרשותן לצורך קיום התחייבויותיהן לרכישת אותן מניות על-פי ההסדר.

פרק ד': דירקטורים

הדירקטורים אשר יועברו מתפקידם בשל המתחייב על-פי ההסכם האמור.

(ה) החלטות הוועדה יתקבלו ברוב דעות.

9. סייגים

הוועדה לא תציע לדירקטורים ובאי-כוח המדינה לא יצביעו בעד מי שהינו שר, סגן שר, חבר הכנסת, עובד המדינה, חבר רשות ניירות ערך או דירקטוריון הבורסה או עובד שלהן.

10. פיצול הצבעה לעניין בחירת דירקטורים

(א) בהסכם בין הממשלה לבין מי שיחזיק עשרה אחוזים או יותר של המניות של תאגיד בנקאי (להלן — בעל גרעין שליטה), רשאית בחירת הממשלה לפצל את הצבעתה באספה כללית, שבה נבחרים דירקטורים שאינם דירקטורים מקרב הציבור, כולם או מקצתם, ולהצביע בעד בחירתם של כמה דירקטורים, ולא פחות מדירקטור אחד, לפי הצעת בעל גרעין השליטה, בהתאם להוראות ההסכם האמור עמו.

8. בחירת דירקטורים

(א) באי-כוח המדינה כאספות הכלליות של תאגיד בנקאי יציעו ויצביעו בעד בחירתם של דירקטורים או בעד העברתם מכהונתם, בהתאם להחלטת ועדה לבחירת דירקטורים (להלן — הוועדה), שתמנה שלושה חברים ותהיה מורכבת מהאנשים כלהלן:

(1) נשיא בית-המשפט העליון או שופט בית-המשפט העליון שהוא מינה;

(2) מבקר המדינה;

(3) נגיד בנק ישראל.

(ב) הוועדה תקבע את מספר הדירקטורים בכל חברה, משך כהונתם, הנסיבות שבגללן יועברו מכהונתם, שכרם וכל דבר הקשור לבחירתם ולמילוי תפקידם.

(ג) מי שנבחר על ידי הוועדה לכהן כדירקטור בתאגיד בנקאי אחד לא יכהן כרזומנט בתאגיד בנקאי אחר.

(ד) נערך הסכם כאמור בסעיף 10, תקבע הוועדה את

²ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

יהיה לתקופה שלא תעלה על 6 חודשים, ואולם רשאת הממשלה להאריכו לתקופות נוספות אם ראתה שקיים סיכוי טוב שהמשא-ומתן המתנהל עם בעל השליטה הקודם יסתיים ברכישה כאמור, ובלבד שסך-כל תקופות ההארכה לא יעלו על 6 חודשים.

(ב) הסכם כאמור בסעיף קטן (א) רשאית הממשלה לעשות גם עם מי שעבר תחילתו של חוק זה החזיק ב-50% או יותר מזכויות ההצבעה בתאגיד הבנקאי (להלן — בעל שליטה קודם), אם בעל השליטה הקודם הגיש לממשלה הצעה לרכישת 10% לפחות מן המניות בתאגיד הבנקאי; חוקפו של הסכם כזה

פרק ה': הוראות שונות

תחילתו של חוק זה יחדלו מלכהן בתפקידים כיום בחירתם של דירקטורים אחרים במקומם.

(ב) בתוך שישה חודשים מיום תחילתו של חוק זה תכונס אספה כללית של כל אחד מן התאגידים הבנקאיים והיא תבחר את הדירקטורים.

(ג) דירקטור המכהן בתאגיד בנקאי ערב תחילתו של חוק זה לא יהיה פסול בשל כך מלהיבחר כדירקטור באותו תאגיד בנקאי או בתאגיד בנקאי אחר.

(ד) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא יחולו לגבי דירקטורים מקרב הציבור.

15. תחולה

(א) חוק זה יחול לגבי כל תאגיד בנקאי עד ליום הפקיעה.

(ב) לאחר יום הפקיעה יראו את הוראות פרק ב' כחלק ממסמכי היסוד של התאגידים הבנקאיים, והן יחולו על אף האמור בהוראות אחרות של מסמכי היסוד, וזאת כל עוד לא שונו בדרך הקבועה בפקודת החברות (נוסח חדש), התשמ"ג—1983, ובמסמכי היסוד.

11. סייג לתחולת חוקים

הוראות החוקים הבאים לא יחולו לגבי התאגידים הבנקאיים:

(1) חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה—1975³;

(2) חוק מבקר המדינה, התשי"ח—1958 (נוסח משולב)⁴;

(3) פרק ד' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה—1985⁵;

12. תחולת חוק ניירות ערך

הוראות פרק ו' לחוק ניירות ערך, התשכ"ח—1968⁶, יחולו על התאגידים הבנקאיים אף אם ניירות הערך שלהם אינם נסחרים בבורסה.

13. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

14. הוראות מעבר

(א) הדירקטורים המכהנים בתאגידים הבנקאיים ערב

תוספת

5. בנק הפועלים —

- (1) מניה מיוחדת (מנית הכרעה);
- (2) מניות רגילות (סטוק רגיל) בנות 0.10 שקל רשומות על שם;
- (3) מניות רגילות (סטוק רגיל) בנות 0.10 למוכ"ז;
- (4) מניות רגילות מבכורות, צוברות 10% ומשתתפות בנות 1 שקל.

6. בנק המזרחי —

- (1) מניות יסוד;
- (2) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — רשומות על שם;
- (3) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — למוכ"ז.

7. בנק למימון ולסחר —

- (1) מניות רגילות רשומות על שם בנות 1 שקל;
- (2) מניות רגילות רשומות על שם בנות 5 שקל.

8. בנק כללי —

- (1) מניות רגילות בנות 0.2 שקל;
- (2) מניות רגילות א' בנות 1 שקל;
- (3) 18% שטרי הון נדחים 1988—1997 (סדרה 7).

1. אי די בי —

- (1) מניות רגילות;
- (2) מניות "ב";
- (3) מניות בכורה "א" ניתנות לפדיון ולהמרה.

2. בנק דיסקונט —

- (1) מניות רגילות "א";
- (2) מניות "ב";
- (3) 2% שטרי הון נדחים 1987/92 (סדרה ב').

3. בנק לאומי —

- (1) מנית הצבעה מיוחדת בת 0.1 שקל;
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל;
- (3) שטרי הון 11 (0.1 שקל).

4. בנק איגוד —

- (1) מניות רגילות א';
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל.

³ ס"ח התשל"ה, עמ' 132.

⁴ ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

⁵ ס"ח התשמ"ה, עמ' 60.

⁶ ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.

דברי הסבר

שהבעלות במניות שבידי כל אחת מחברות הבטוחות או מהמניות שתהינה בידיה תועבר לממשלה ביום הקובע או ביום שבו יירכשו על-ידיה לאחר היום הקובע. העברת המניות כאמור תיחשב כפירעון מלא של ההלוואה שניתנה לאותן חברות לצורך רכישת אותן מניות על-פי ההסדר, לרבות הרכיבת וההצמדה שנצטברו עליהן.

סעיף 7

מוצע כי הממשלה תהיה רשאית להורות על העברת הבעלות במניות לחברת אחזקות או להורות על העברתן לחברה האמורה על-מנת שזו תחזיקן בנאמנות בעבור המדינה. על החברה לא יחולו הוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981, והוראות החוקים המנויים בסעיף 11 לחוק.

סעיפים 8, 9 ו-10

מוצע כי הדיקטטורים בחברות יכתרו על-ידי באיכות המדינה כהתאם להחלטה של ועדה ציבורית כהרכב נשיא בית-המשפט העליון, מבקר המדינה ונגיד בנק ישראל. דיקטטור כאמור לא יוכל להיות שר, סגן שר, חבר כנסת, עובד המדינה, חבר הרשות לניירות ערך או עובד שלה, או דיקטטור בכורה לניירות ערך או עובד שלה.

הממשלה תהיה רשאית לוותר בהסכם על זכויותיה לבחירת דיקטטורים, שאינם דיקטטורים מקרב הציבור, לטובת מי שיחזיק ב-10% או יותר ממניות החברה, ויתור כאמור יוכל להיעשות, לפרק זמן מוגבל, גם למי שערכ חחילתו של החוק היה בעל שליטה בחברה. הויתור ייעשה בדרך של הצבעה מפוצלת.

סעיף 11

מוצע כי חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975, חוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב], ופרק ד' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, העוסק, בין היתר, בגופים מתוקצבים, לא יחולו על התאגידים הבנקאיים.

סעיף 12

מוצע להחיל את הוראות פרק ו' לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968, שעניינן חובת דיווח לרשות ניירות ערך ולרשם החברות, גם על אותן חברות — כמוגדר בסעיף 1 — שניירות הערך שלהן אינם נסחרים בכורה.

סעיף 14

מוצע לקבוע פרק זמן מרבי של שישה חודשים ממועד תחילת החוק, לבחירת דיקטטורים חדשים, למעט דיקטטורים מקרב הציבור.

סעיף 15

מאחר שהממשלה שואפת למכור את המניות במחיר כלכלי בתוך פרק זמן קצר ככל האפשר, מוצע לקבוע שהוראות החוק לא יחולו לגבי חברה החל מהיום שבו תהיה הממשלה לראשונה בעלת פחות מ-25% מזכויות ההצבעה בחברה. על-מנת שלא לגרום לשינוי זכויות ההצבעה עם פקיעת החוק, מוצע לקבוע שהוראות החוק בדבר זכויות ההצבעה ימשיכו לחול גם כאשר שאר הוראות החוק לא יחולו, וזאת כל עוד לא שונו כדין. על-ידי החלטה מיוחדת באספה כללית של החברה, כפי שקובעת פקודת החברות לגבי כלל החברות בישראל.

סעיף 1

בחודש אוקטובר 1983 חתמה הממשלה על הסדר, המכונה הסדר המניות הבנקאיות, על-מנת לחלץ את מערכת הבנקאות ממשבר פיננסי. על-פי ההסדר, חברות המכונות חברות הבטוחות, השייכות לבעלי השליטה של הבנקים, התחייבו לרכוש את המניות הבנקאיות מן הציבור המחזיק בהן, בתאריכים נתונים ובמחירים נקובים מראש.

הממשלה התחייבה להעמיד לרשות חברות הבטוחות את הסכומים הדרושים לצורך הרכישה, ותמורת סכום זה התחייבו החברות להעביר לממשלה בריזמית את המניות במחיר ששולם לציבור, או להחזיר סכומים אלה בתוך תקופה של 5 שנים (בין על-ידי תשלום במוזמן ובין על ידי העברת המניות לממשלה בתום חמש השנים), לפי בחירתן.

עם השלמת פדיון המניות הבנקאיות הגיעה הבעלות על הבנקים לידי המדינה.

המדיניות המוצהרת של הממשלה הינה להימנע מהלאמת הבנקים ומהשליטה בהם, ולכן על הממשלה לממש בהקדם האפשרי את המניות שהגיעו לידיה, כדי למנוע את ההלאמה הלכה למעשה.

הצעת חוק זו מבוססת על תוכיר הצעת חוק שהפיץ משרד האוצר לפני הבחירות, על הערות שהגישה לשכת רואי חשבון בישראל ועל חקיקונים נוספים, כגון הכללת נגיד בנק ישראל בוועדה לבחירת דיקטטורים כאמור בסעיף 8.

סעיף 2

החוק המוצע בא ליצור את הכלים הדרושים כדי לאפשר את מימוש המניות שבידי המדינה במהירות ובמחיר מרביים, למען החזרת ההשקעה או מרביתה, שהושקעה על-ידי המדינה ברכישת המניות, לידי משלם המסים.

כדי שהמדיניות והמטרות דלעיל יהיו ברורות לכול וגם נראות לעין, מוצע לציין אותן במפורש.

סעיף 3

מוצע להשוות את זכויות ההצבעה של המניות הבנקאיות בכל אחד מהתאגידים הבנקאיים המצוינים בסעיף 1, באופן יחסי לערכה הנקוב של המניה, על-מנת שהמניות שגיעו למדינה תהיינה בעלות זכויות הצבעה, כדי שניתן יהיה להשיג מחיר מרבי בעבורן.

סעיף 4

מוצע לקבוע את עקרון ההצבעה המצטברת לגבי בחירת דיקטטורים בחברה, באופן שלכל חבר יהיו מספר הקולות בהתאם לסך-כל המניות שברשותו כפול מספר הדיקטטורים שיש לבחור באותו מועד, והוא רשאי להצביע במלוא כמות הקולות בעד מועמד אחד או לפצלם בין שניים או יותר מן המועמדים.

סעיף 5

מוצע לקבוע את עדיפות הוראות החוק על ההוראות המצויות במסמכי היסוד של כל אחת מהחברות, כל עוד לא ירד חלקה של המדינה בתאגיד הבנקאי מתחת ל-25%.

סעיף 6

סעיף זה עניינו שינוי הסדר המניות הבנקאיות באופן

י. הצעת חוק הבנקים (השוואת זכויות הצבעה), התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

1. הגדרות
בחוק זה —
"בנקים" — מוסדות בנקאיים אשר לגביהם נקבעו הסדרים לרכישת ניירות ערך כפי שפורסמו בילקוט הפרסומים 2971 מיום ט"ז בחשוון התשמ"ד (23 באוקטובר 1983);
"בעל מניות קודם" — מי שביום הקובע החזיק מניות של בנק בעלות זכויות הצבעה מועדפות כפי שייקבעו בתקנות;
"היום הקובע" — כ"ח בחשרי התשמ"ד (5 באוקטובר 1983).
2. השוואת זכויות
כל מניותיהם של בנקים שהיינה בעלות זכויות הצבעה שוות לכל דבר ועניין.
3. זכויות של בעלים קודמים
(א) בעל מניות קודם יקבל מממשלת ישראל ביום תחילת חוק זה 20% ממניות בנק אשר החזיק במניותיו ביום הקובע.
4. ועדה למינני מנהלים
נשיא בית-המשפט העליון ימנה ועדה בת שלושה חברים, בראשות שופט בית-המשפט העליון, שתבחר את הדירקטוריונים של הבנקים מכוח זכויות ההצבעה של המניות שבהחזקת הממשלה.
5. עדיפות החוק
הוראות חוק זה יחולו על-אף האמור בכל מסמך התאגדות של הבנקים.
6. תקנות
שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יתקין תקנות לכביצו חוק זה.

דברי הסבר

שנתיים תמורת העברה זו. בעלים קודמים שלא יעמדו בהסדר התשלומים ישיבו את המניות שקיבלו לידי הממשלה. הסדר זה מבטיח את יציבות הבנקים ואת רציפות הניהול בשנים הבאות, חוץ הקטנת הסיכון של משכרי השתלטות וועזועים עקב עסקות בלתי מבוקרות במניות.

בשל מורכבות הנושא, מוצע להקנות לשר האוצר, באישור ועדת הכספים, סמכות-חובה להתקין תקנות לכביצו החוק. על התקנות להסדיר, בין השאר, מנגנון לקביעת ערך המניות והתמורה שאותה יידרשו לשלם הבעלים הקודמים.

כן מוצע כי הממשלה, באמצעות ועדה בת שלושה חברים, שייקבעו על-ידי נשיא בית-המשפט העליון, תבחר חברים למועצות המנהלים של הבנקים מכוח זכות ההצבעה של המניות שבדידה.

ממשלת ישראל קיבלה לידיה את מניות הבנקים שלגביהן נקבע הסדר לאחר המשבר שהבנקים נקלעו אליו באוקטובר 1983. מניות אלה, ברובן, הן בעלות זכויות הצבעה נחותות, ולפיכך המחזיקים בהן מופלים לרעה באפשרות ההשפעה על ניהול הבנקים. מוצע, לפיכך, להשוות את זכויות ההצבעה של כל המניות באופן שלכל מניה יהא כוח הצבעה שווה, ללא העדפה. בכך יתבטל המצב המעוות, שהיה מגורמי המשבר של 1983, שקבוצות מצומצמות, ששלטו בשיעור אפסי מהון המניות, החזיקו בניהול ובשליטה מוחלטים בבנקים. השוואת הזכויות תשביח את ערכן של המניות שבידי הממשלה ותאפשר את מכירתן לציבור הרחב.

מי שהחזיקו מניות שליטה בבנקים באוקטובר 1983 יקבלו 20% ממניות הבנק שבו שלטו עם תחילת החוק. חוץ עשר שנים יהא על הבעלים הקודמים לשלם בתשלומים

יא. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

פרק א': הגדרות

1. הגדרות
בחוק זה —
"אי די בי" — אי די בי חברה לאחזקות בנקאיות בע"מ;
"בנק דיסקונט" — בנק דיסקונט לישראל בע"מ;
"בנק לאומי" — בנק לאומי לישראל בע"מ;
"בנק איגוד" — בנק איגוד בע"מ;
"בנק הפועלים" — בנק הפועלים בע"מ;
"בנק המזרחי" — בנק המזרחי המאוחד בע"מ;
"בנק למימון ולמסחר" — בנק למימון ולסחר בע"מ;
"בנק כללי" — בנק כללי לישראל בע"מ;
"החברות" — אי די בי, בנק דיסקונט, בנק לאומי, בנק איגוד, בנק הפועלים, בנק המזרחי, בנק למימון ולסחר ובנק כללי;

"היום הקובע" — כ"א בחשוון התשמ"ט (1 בנובמבר 1988):
 "דירקטור מקרב הציבור" — כמשמעותו בסעיף ב' לפרק ד' לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983.

"חברה" — כל אחת מן החברות;
 "המניות", לגבי כל אחת מן החברות — המניות המצויות בחוספת תחת שמה;

פרק ב': השוואת זכויות הצבעה

אחד או לפצל את כמות הקולות בין שניים או יותר מן המועמדים, לפי בחירתו: בסעיף קטן זה, "דירקטורים" — למעט דירקטורים מקרב הציבור.
 (ב) הכלל הקבוע בסעיף קטן (א) יחול גם בהצבעות לבחירת דירקטורים מקרב הציבור, ואולם הן ייערכו בנפרד וחישוב הקולות לגביהם ייעשה בנפרד.

4. עדיפות

(א) הוראות פרק זה יחולו על אף האמור במסמכי היסוד של החברות.
 (ב) רשם החברות ירשום את הוראות פרק זה בתיקי החברות.

פרק ג': העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה

(1) הבעלות במניות אשר נרכשו לפני היום הקובע בידי חברות הבטוחות בהתאם להסדר, תעבור ביום הקובע למדינת ישראל;
 (2) העברת המניות שנרכשו בידי חברות הבטוחות לפני היום הקובע לבעלות המדינה תהווה חזר מלא של קרן ההלוואה והריבית עליה, שנתנה הממשלה לחברות הבטוחות לצורך קיום התחייבויותיהן לרכישת אותן מניות על-פי ההסדר;
 (3) הבעלות במניות אשר יירכשו אחרי היום הקובע בידי חברות הבטוחות בהתאם להסדר תעבור ביום רכישתן למדינת ישראל, והעברה זו תהווה תמורה מלאה של חברות הבטוחות עבור הסכומים שהממשלה תעמיד לרשותן לצורך קיום התחייבויותיהן לרכישת אותן מניות על-פי ההסדר.

2. השוואת זכויות הצבעה

החל מן היום הקובע יושוו זכויות ההצבעה המוקנות מכוח המניות של כל חברה, כך שבהצבעה במניין קולות יהיה לכל חבר קול אחד לכל מניה שהוא מחזיק, יהא סוגה וכינויה אשר יהא, ואם ערכן הנקוב של כל המניות אינו זהה, יהיה לכל מניה מן המניות שערכן הנקוב הנמוך ביותר קול אחד, ולכל מניה מן המניות האחרות יהיה מספר קולות גדול יותר לפי היחס שבין ערכן הנקוב.

3. הצבעה מצטברת בבחירת דירקטורים

(א) בהצעות לבחירת דירקטורים בחברה יהיה לכל חבר מספר הקולות כאמור בסעיף 2 כפול מספר הדירקטורים שיש לבחור באותו מועד, והוא רשאי להצביע כמלוא כמות הקולות כאמור בעד מועמד

5. הגדרות

בפרק זה —

"הסדר המניות הבנקאיות" או, "ההסדר" — ההסכמים שנחתמו בין הממשלה לבין חברות הבטוחות ופורסמו בילקוט הפרסומים 2971 התשמ"ד, כפי שתוקנו בהסכמים שפורסמו בילקוט הפרסומים 3007 ו-3024 התשמ"ד, 3477 התשמ"ז ו-3590 התשמ"ח, ההורעות שנתנו חברות הבטוחות ופורסמו בילקוטי הפרסומים האמורים והסכמי ההלוואות שנחתמו בין הממשלה לבין חברות הבטוחות בעקבות ההסכמים האמורים;
 "חברות הבטוחות" — חברת אי די בי בטוחות (1983) בע"מ, חברת כל"ל בטוחות (1983) בע"מ, בטוחות בה"פ בע"מ, מזרחי בטוחות (1983) בע"מ וכללי בטוחות (1983) בע"מ.

6. העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה על אף האמור בהסדר המניות הבנקאיות יחולו ההוראות הבאות:

פרק ד': הפיכת מניות לאיגרות חוב

9. תחילת הברירה

הברירה להעביר איגרת חוב למניה תהיה קיימת רק מהמועד שבו מכרה אותה הממשלה או חברת האחזקות לאדם אחר.

10. ריבית

שר האוצר בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל יקבע בחקנות את הריבית שיישאו איגרות החוב.

7. איגרות חוב

כל המניות שבידי הממשלה ייהפכו לאיגרות חוב להמרה, הנושאות ריבית כלכד, שהערך שלהן איננו עומד לפירעון (להלן בפרק זה — איגרות החוב).

8. סמכות הממשלה

הממשלה רשאית להורות כי הבעלות באיגרות החוב תעבור לחברת האחזקות במקום למדינה.

פרק ה': הוראות שונות

11. סייג לתחולת חוקים הוראות החוקים הבאים לא יחולו לגבי החברות:
- (1) חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975;
- (2) חוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב];
- (3) פרק ד' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985.
12. תחולת חוק ניירות ערך הוראות פרק ו' לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968, יחולו על החברות אף אם ניירות הערך שלהן אינם נסחרים בבורסה.
13. כיצוע ותקנות שר האוצר ממנה על כיצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לכיצועו.

תוספת

1. אי די בי —
- (1) מניות רגילות;
- (2) מניות "ב";
- (3) מניות בכורה "א" ניתנות לפדיון ולהמרה.
2. בנק דיסקונט —
- (1) מניות רגילות "א";
- (2) מניות "ב";
- (3) 2% שטרי הון נדחים 1987/92 (סדרה ב').
3. בנק לאומי —
- (1) מניית הצבעה מיוחדת בת 0.1 שקל;
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל;
- (3) שטרי הון 11 (0.1 שקל).
4. בנק איגוד —
- (1) מניות רגילות א';
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל.
5. בנק הפועלים —
- (1) מניה מיוחדת (מניית הכרעה);
- (2) 18% שטרי הון נדחים 1988 — 1997 (סדרה 7).
6. בנק המזרחי —
- (1) מניות יסוד;
- (2) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — רשומות על-שם;
- (3) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — למוכ"ז.
7. בנק למימון ולסחר —
- (1) מניות רגילות רשומות על שם בנות 1 שקל;
- (2) מניות רגילות רשומות על שם בנות 5 שקל.
8. בנק כללי —
- (1) מניות רגילות בנות 0.2 שקל;
- (2) מניות רגילות א' בנות 1 שקל;
- (3) 18% שטרי הון נדחים 1988 — 1997 (סדרה 7).

יב. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה במניות תאגידים בנקאיים, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

פרק א': הגדרות

1. הגדרות
- בחוק זה —
- "אי די בי" — אי די בי חברה לאחזקות בנקאיות בע"מ;
- "בנק דיסקונט" — בנק דיסקונט לישראל בע"מ;
- "בנק לאומי" — בנק לאומי לישראל בע"מ;
- "בנק איגוד" — בנק איגוד בע"מ;
- "בנק הפועלים" — בנק הפועלים בע"מ;
- "בנק המזרחי" — בנק המזרחי המאוחד בע"מ;
- "בנק למימון ולסחר" — בנק למימון ולסחר בע"מ;
- "בנק כללי" — בנק כללי לישראל בע"מ;
- "החברות" — אי די בי, בנק דיסקונט, בנק לאומי, בנק איגוד, בנק הפועלים, בנק המזרחי, בנק למימון ולסחר ובנק כללי;
- "חברה" — כל אחת מן החברות;
- "המניות", לגבי כל אחת מן החברות — המניות המצוינות בתוספת תחת שמה;
- "היום הקובע" — כ"א בחשוון התשמ"ט (1 בנובמבר 1988);
- "דירקטור מקרב הציבור" — כמשמעותו בסימן ב' לפרק ד' לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983;
- "הסדר המניות הבנקאיות" או "ההסדר" — ההסכמים שנחתמו בין הממשלה לבין חברות הבטוחות ושפורסמו בילקוט הפרסומים 2971 התשמ"ד, כפי שתוקנו בהסכמים שפורסמו בילקוט הפרסומים 3007 ו-3024

"חברות הבטוחות" — חברת אי די כי בטוחות (1983)
 בע"מ, חברת בל"ל בטוחות (1983) בע"מ, בטוחות בה"פ
 בע"מ, מזרחי בטוחות (1983) בע"מ וכללי בטוחות
 (1983) בע"מ.

התשמ"ד, 3477. התשמ"ז ו-3590. התשמ"ח, ההודעות
 שנתנו חברות הבטוחות ופורסמו בילקוטי הפרסומים
 האמורים והסכמי ההלוואות שנחתמו בין הממשלה לבין
 חברות הבטוחות בעקבות ההסכמים האמורים;

פרק ב': השוואת זכויות הצבעה

אחד או לפצל את כמות הקולות בין שניים או יותר
 מן המועמדים, לפי בחירתו; בסעיף קטן זה
 "דירקטורים" — למעט דירקטורים מקרב הציבור.

(ב) הכלל הקבוע בסעיף קטן (א) יחול גם בהצבעות
 לבחירת דירקטורים מקרב הציבור, ואולם הן
 ייערכו בנפרד וחייב הקולות לגביהם ייעשה
 בנפרד ובהתאם לפרק ד'.

4. עדיפות

(א) הוראות פרק זה יחולו על אף האמור במסמכי
 היסוד של החברות.

(ב) רשם החברות ירשום את הוראות פרק זה כתיקי
 החברות.

2. השוואת זכויות הצבעה

החל מן היום הקובע יושוו זכויות ההצבעה המוקנות מכוח
 המניות של כל חברה, כך שבהצבעה במניין קולות יהיה
 לכל חבר קול אחד לכל מניה שהוא מחזיק, יהא סוגה
 וכינויה אשר יהא, ואם ערכן הנקוב של כל המניות אינו
 זהה, יהיה לכל מניה מן המניות שערכן הנקוב הנמוך ביותר
 קול אחד, ולכל מניה מן המניות האחרות יהיה מספר קולות
 גדול יותר לפי היחס שבין ערכן הנקוב.

3. הצבעה מצטברת בבחירת דירקטורים

(א) בהצבעות לבחירת דירקטורים בחברה יהיה לכל
 חבר מספר הקולות כאמור בסעיף 2 כפול מספר
 הדירקטורים שיש לבחור באותו מועד, והוא רשאי
 להצביע במלוא כמות הקולות כאמור בעד מועמד

פרק ג': העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה

5. העברת המניות שנרכשו על-פי ההסדר לבעלות המדינה

על אף האמור בהסדר המניות הבנקאיות יחולו ההוראות
 הבאות:

(1) הבעלות במניות אשר נרכשו לפני היום הקובע בידי
 חברות הבטוחות בהתאם להסדר, תעבור ביום
 הקובע למדינת ישראל;

(2) העברת המניות שנרכשו בידי חברות הבטוחות
 לפני היום הקובע לבעלות המדינה תהווה חזר
 מלא של קרן ההלוואה והריבית עליה, שנתנה
 הממשלה לחברות הבטוחות לצורך קיום
 התחייבותיהן לרכישת אותן מניות על-פי
 ההסדר;

(3) הבעלות במניות אשר יירכשו אחרי היום הקובע
 בידי חברות הבטוחות בהתאם להסדר תעבור ביום
 רכישתן למדינת ישראל, והעברה זו תהווה תמורה
 מלאה של חברות הבטוחות בעד הסכומים
 שהממשלה תעמיד לרשותן לצורך קיום
 התחייבותיהן לרכישת אותן מניות על-פי ההסדר.

6. אפשרות העברה לחברת אחזקות

(א) בסעיף זה, "חברת האחזקות" — חברה
 שהממשלה תמנה לעניין פרק זה.

(ב) על אף האמור בסעיף 5, רשאית הממשלה להורות
 כי הבעלות במניות תעבור ישירות לחברת
 האחזקות במקום למדינה.

(ג) לא הורתה הממשלה כאמור בסעיף קטן (ב),
 רשאית היא להעביר את המניות לבעלות חברת
 האחזקות או להעבירן לחברת האחזקות על-מנת
 שתחזיקן בנאמנות בעד המדינה.

(ד) הוחזקו המניות בידי חברת האחזקות —

(1) יחולו הוראות חוק זה על חברת האחזקות
 ועל דירקטור מטעמה כפי שהן חלות על
 המדינה ועל דירקטור מטעמה;

(2) על חברת האחזקות לא יחולו הוראות
 החוקים המנויים בסעיף 10 והוראות חוק
 הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981.

פרק ד': דירקטורים

יצביעו בעד מי שהינו שר, סגן שר, חבר הכנסת, עובד
 המדינה, או חבר רשות ניירות ערך או דירקטוריון הבורסה
 או עובד שלהן.

9. ויתור על זכויות המדינה לעניין הסכם מינוי דירקטורים

(א) בהסכם שבין הממשלה לבין מי שיחזיק עשרה
 אחוזים או יותר של המניות של חבר (להלן —
 בעל גרעין שליטה) רשאית הממשלה לוותר על
 זכויותיה לעניין הצבעה בבחירת דירקטורים
 שאינם דירקטורים מקרב הציבור, כולן או מקצתן,
 לטובת בעל גרעין השליטה; כאמור ניתן לעשות
 עם בעל גרעין שליטה אחד או יותר.

7. ועדה לבחירת דירקטורים מטעם המדינה

(א) שר האוצר, בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל, ימנה
 ועדה לבחירת דירקטורים.

(ב) באי-כוח המדינה באספות הכלליות של החברות
 לא יציעו ולא יצביעו בעד בחירתם של דירקטורים
 או בעד העברתם מכהונתם, אלא בהתאם להחלטת
 הוועדה.

8. סייגים

הוועדה לא תציע לדירקטורים, ובאי-כוח המדינה לא

הממשלה להאריכו לתקופות נוספות אם ראתה שיקים סיכוי טוב שהמשא-ומתן המתנהל עם בעל השליטה הקודם יסתיים ברכישה כאמור, ובלבד שסך כל תקופות ההארכה לא יעלו על 6 חודשים.

(ג) ויתור כאמור בסעיף זה ייעשה לאחר התייעצות עם נגיד בנק ישראל.

(ב) הסכם כאמור בסעיף קטן (א) רשאית הממשלה לעשות גם עם מי שערכ תחילתו של חוק זה החזיק ב-50% או יותר מזכויות ההצבעה בחברה (להלן — בעל שליטה קודם) אם בעל השליטה הקודם הגיש לממשלה הצעה לרכישת 10% לפחות מן המניות בחברה; חוקפו של הסכם כזה יהיה לתקופה שלא תעלה על 6 חודשים, ואולם רשאית

פרק ה': הוראות שונות

13. הוראות מעבר

(א) הדיקטורים המכהנים בחברות ערכ תחילתו של חוק זה יחדלו מלכהן בתום חודש מיום התחילה. (ב) בתוך חודש מיום התחילה תתכנס אספה כללית של כל אחת מן החברות והיא תבחר את הדיקטורים. (ג) הוראות סעיף זה לא יחולו לגבי דיקטורים מקרב הציבור.

14. תחולה

(א) חוק זה יחול לגבי כל חברה עד ליום שבו תהיה הממשלה לראשונה בעלת פחות מ-10% מזכויות הצבעה בחברה כאמור בסעיף 2 (להלן — יום הפקיעה). (ב) לאחר יום הפקיעה יראו את הוראות פרק ב' כחלק ממסמכי היסוד של החברות והן יחולו על אף האמור בהוראות אחרות של מסמכי היסוד, וזאת כל עוד לא שונו בדרך הקבועה בפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג—1983, ובמסמכי היסוד.

10. סייג לתחולת חוקים

הוראות החוקים הבאים לא יחולו לגבי החברות:

- (1) חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה—1975.
- (2) חוק מבקר המדינה, התשי"ח—1958 (נוסח משולב);
- (3) פרק ד' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה—1985.

11. תחולת חוק ניירות ערך

הוראות פרק ו' לחוק ניירות ערך, התשכ"ח—1968, יחולו על החברות אף אם ניירות הערך שלהן אינם נסחרים בבורסה.

12. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

תוספת

- (2) מניות רגילות (סטוק רגיל) בנות 0.10 שקל רשומות על שם;
- (3) מניות רגילות (סטוק רגיל) בנות 0.10 שקל למוכ"ז;
- (4) מניות רגילות מבוכרות, צוכרות 10% ומשחתפות בנות 1 שקל.

6. בנק המזרחי —

- (1) מניות יסוד;
- (2) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — רשומות על שם;
- (3) מניות רגילות בנות 0.5 שקל — למוכ"ז.

7. בנק למימון ולסחר —

- (1) מניות רגילות רשומות על שם בנות 1 שקל;
- (2) מניות רגילות רשומות על שם בנות 5 שקל.

8. בנק כללי —

- (1) מניות רגילות בנות 0.2 שקל;
- (2) מניות רגילות א' בנות 1 שקל;
- (3) 18% שטרי הון נדחים 1988—1997 (סדרה 7).

1. אי די בי —

- (1) מניות רגילות;
- (2) מניות "ב";
- (3) מניות בכורה "א" ניתנות לפדיון ולהמרה.

2. בנק דיסקונט —

- (1) מניות רגילות "א";
- (2) מניות "ב";
- (3) 2% שטרי הון נדחים 1987/92 (סדרה ב').

3. בנק לאומי —

- (1) מניית הצבעה, מיוחדת בת 0.1 שקל;
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל;
- (3) שטרי הון 11 (0.1 שקל).

4. בנק איגוד —

- (1) מניות רגילות א';
- (2) מניות רגילות בנות 0.1 שקל.

5. בנק הפועלים —

- (1) מניה מיוחדת (מניית הכרעה);

דברי הסבר

בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל, דירקטור כאמור לא יוכל להיות שר, סגן שר, חבר כנסת, עובד המדינה, חבר הרשות לניירות ערך או עובד שלה, או דירקטור בבורסה לניירות ערך או עובד שלה.

הממשלה תהיה רשאית לוותר בהסכם על זכויותיה לבחירת דירקטורים שאינם דירקטורים מקרב הציבור לטובת מי שיחזיק ב-10% או יותר ממניות החברה. ויתור כאמור יוכל להיעשות, לפרק זמן מוגבל, גם למי שערב תחילתו של החוק היה בעל שליטה בחברה.

בסעיף 10 מוצע, כי חוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975, חוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב], ופרק ד' לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985, העוסק, בין היתר, בגופים מתוקצבים — לא יחולו על החברות.

בסעיף 11 מוצע להחיל את הוראות פרק ו' לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968, שעניינן חובת דיווח לרשות ניירות ערך ולרשם החברות, גם על החברות שלפי חוק זה אף אם ניירות הערך שלהן אינם נסחרים בבורסה.

בסעיף 13 מוצע ששר האוצר יהיה ממונה על ביצוע החוק, כפיקוח ועדת הכספים.

בסעיף 14 מוצע לקבוע פרק זמן של חודש, ממועד תחילת החוק, לבחירת דירקטורים חדשים, למעט דירקטורים מקרב הציבור.

בסעיף 15 — מאחר שהממשלה שואפת למכור את המניות במחיר כלכלי בתוך פרק זמן קצר ככל האפשר — מוצע לקבוע שהוראות החוק לא יחולו לגבי חברה החל מהיום שבו תהיה הממשלה לראשונה בעלת פחות מ-10% מזכויות ההצבעה בחברה. על-מנת שלא לגרום לשינוי זכויות ההצבעה עם פקיעת החוק, מוצע לקבוע שהוראות החוק בדבר זכויות ההצבעה ימשיכו לחול גם כאשר שאר הוראות החוק לא יחולו, וזאת כל עוד לא שונה כדן.

חוק זה, לכשיחקל, יהיה בו כדי —

(א) להקטין את עלות הסדר המניות הבנקאיות לממשלה;

(ב) ליצור מצב שלפיו השליטה בתאגידים בנקאיים תבטא את ההשקעה בהון, שכן על-פי המצב היום, השליטה המלאה בבנקים נשארה בידי גופים שהשקיעו רק מעט מזערי בהון הבנק, בעוד ההון רוכז ככולו היה הונו של הציבור;

(ג) לשמור על היציבות של המערכת הבנקאית;

(ד) ליצור אפשרות למכור את המניות הבנקאיות בהקדם, במחיר כלכלי, על-מנת להימנע ככל האפשר משליטת הממשלה בבנקים לטווח ארוך.

בחודש אוקטובר 1983 חתמה הממשלה, על-מנת לחלץ את מערכת הבנקאות ממשבר פיננסי, על הסדר המכונה הסדר המניות הבנקאיות. על-פי הסדר, חברות המכונות חברות הבטוחות השייכות לבעלי השליטה של הבנקים התחייבו לרכוש את המניות הבנקאיות מן הציבור המחזיק בהן, בתאריכים נתונים ובמחירים נקובים מראש.

הממשלה התחייבה להעמיד לרשות חברות הבטוחות את הסכומים הדרושים לצורך הרכישה ותמורת סכום זה התחייבו החברות להעביר לממשלה ברוזמנית את המניות במחיר ששולם לציבור, או להחזיר סכומים אלה בתוך תקופה של 5 שנים (בין עליידי תשלום כמזומן ובין עליידי העברת המניות לממשלה בתום 5 השנים), לפי בחירתן. עם השלמת פדיון המניות הבנקאיות שבהסדר עברה הבעלות על הבנקים לידי הממשלה.

בסעיף 2 לחוק מוצע להשוות את זכויות ההצבעה של המניות הבנקאיות בכל אחד מהתאגידים הבנקאיים המצוינים בסעיף 1 (להלן — החברות) באופן יחסי לערכה הנקוב של המניה, על-מנת תשלום שגיעו למדינה תהייה בעלות זכויות הצבעה, וכך ניתן יהיה להשיג מחיר מרבי כעבורן, למען החזרת ההשקעה או מרביתה שהושקעה על-חשבון המדינה.

לכן, בסעיף 3 מוצע לקבוע את עקרון ההצבעה המצטברת לגבי בחירת דירקטורים בחברה, באופן שלכל חבר יהיו מספר הקולות בהתאם לסך כל המניות שברשותו כפול מספר הדירקטורים שיש לבחור באותו מועד, והוא רשאי להצביע במלוא כמות הקולות בעד מועמד אחד או לפצלם בין שניים או יותר מן המועמדים.

בסעיף 4 מוצע לקבוע את עדיפות הוראות החוק על ההוראות המצויות במסמכי היסוד של כל אחת מהחברות.

סעיף 5 עניינו שינוי הסדר המניות הבנקאיות באופן שהבעלות במניות שבידי כל אחת מחברות הבטוחות או מהמניות שתהייה בידה תועבר לממשלה ביום הקובע או ביום שבו תרכוש אותן לאחר היום הקובע. העברת המניות כאמור תיחשב כפירעון מלא של ההלוואה שניתנה לאותן חברות לצורך רכישת אותן מניות על-פי ההסדר, לרבות ריבית והפרשי הצמדה.

בסעיף 6 מוצע, כי הממשלה תהיה רשאית להורות על העברת בעלות במניות לחברת אחזקות או להורות על העברתן לחברה האמורה על-מנת שזו תחזיק בנאמנות בעד המדינה. על החברה לא יחולו הוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981, והוראות החוקים המגויסים בסעיף 11 לחוק.

בפרק ד' לחוק (סעיפים 7, 8 ו-9) מוצע, כי הדירקטורים בחברות ייבחרו על-ידי באי-כוח כוח המדינה, בהתאם להחלטה של ועדה שתמונה לעניין זה על-ידי שר האוצר.

יג. מסקנות ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא: הפסקת הופעת עורכי-הדין

בפני בתי-המשפט הצבאיים בגדה המערבית

הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות ושמעה את נציגי הפרקליטים השוכתים ואת נציגי הפרקליטות הצבאיות. נציגי הפרקליטים השוכתים הציגו בפני הוועדה את עיקר טענותיהם ובקשותיהם: לא מודיעים למשפחת העצור את עובדת המעצר או מקום המעצר ולא תמיד נמסרת לעצור עילת מעצרו; חיפוש

ביום ט"ו באדר א' התשמ"ט, 20 בפברואר 1989, העבירה מליאת הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט את הצעתו לסדר היום של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה בנושא "הפסקת הופעתם של עורכי-הדין בפני בתי-המשפט הצבאיים בגדה המערבית".

באשמה כיום בתיקי הפרות סדר הוא אפסי בשל איום ומעשי התעללות חמורים שנעשו כלפי נאשמים שהודו באשמה. מצב זה יוצר לחץ עצום, המחייב שמיעת ראיות בכל התיקים.

4. על אף המאמצים שכבר נעשו, הוועדה ממליצה כי ייעשה מאמץ נוסף לגיוס כוח-אדם מיומן למערכת השיפוטית בשטחים..

4. מומלץ לעשות מאמצים נוספים לייעול ושיפור הנחיות הפרקליטות בתחומים האלה:

א. הודעה למשפחה על מעצרו של אדם;

ב. הודעה לאדם על עילת מעצרו; אם מדובר בביצוע מעצר יום בביתו של אדם תובא לידיעתו עילת המעצר קודם הביצוע ותוגדר, ככל האפשר, למבצעי המעצר עילת המעצר;

ג. נהלי הסדרת ביקורי עורכי-הדין בבתי המעצר;

ד. נהלי חיפוש בביתו של חשוד ורישום חפצים שניטלו ממנו. תוך הקפדה על שמירת טוהר המידות ומניעת פגיעה ברכוש.

5. הוועדה ממליצה לבחון את כל הדרכים האפשריות על-מנת לצמצם ככל האפשר את הזמן הדרוש להשלמת משפטו של מי שנעצר עד תום ההליכים.

6. מומלץ גם, כי על אף העומס הקיים ייעשו פעולות חירום, גם בדרך של משפטים מהירים, על-מנת לצמצם את הזמן החולף מיום המעצר עד להשלמת משפטם של החשודים בהפרות סדר. מומלץ גם, כי נוסף על שינון הוראות הפרקליטות והבהרתן לכל רמות הפיקוד והחיילים בשדה, ייעשה מאמץ לצמצם את הפער בין הנורמות הנקבעות על-ידי הפיקוד בצה"ל לבין הפעולות בשטח, בפרט בכל הקשור עם הליכי מעצרים, העברת מידע למשפחות וביצוע חיפושים.

7. הוועדה קוראת לרמטכ"ל ולשר הביטחון לפעול בתיאום מלא עם הפרקליטות הצבאית לשם יישום מסקנות אלה.

בביתו של אדם לא תמיד נערך בנוכחות עדים ותוך רישום החפצים שנחפסו; קיים קושי כשמיעת בקשות לשחרור בערבות; אי-יכולת של עורכי-דין להיפגש עם עצורים בתנאים הולמים. אי-קיום עסקות טיעון. חרגום כתבי-האישום לערבית. אין תיאום מועדי הארכת מעצר עם עורכי-הדין.

נציג הפרקליטות הצבאית הודיע, כי משפחת העצור יכולה לקבל במינהל האזרחי במקום מגוריה מידע על עובדת מעצרו של אדם ועל מקום מעצרו. כמו כן ניתנת לעצור אפשרות משלוח גלויה למשפחתו. קיימת חובה להודיע לעצור על עילת מעצרו. חיילים העורכים חיפושים בביתו של חשוד מונחים כאשר לדרך ביצוע החיפוש. בהעדר סיבות מיוחדות מאפשרים מפגש מידי של העצור עם עורך-דינו. מוכיחות בית-המשפט מתרגמת כתבי-אישום וחומר החקירה לערבית לפי בקשה. אין אפשרות לתאם הארכת מעצרים עם עורכי-הדין. עורך-דין מוזמן לדיון בהארכת מעצר אם העצור מבקש זאת.

עוד מסר נציג הפרקליטות לוועדה כי הוכפל מספר השופטים והוכפל מספר אולמות המשפט. נוסף על הגידול העצום בתיקי הפרות הסדר, מטפלים בתי-המשפט גם בתיקי פח"ע — פעילות חבלנית עוינת — בהיקף גדול מבעבר. במעצרים מינהליים, בהליכי גירוש וכן בתיקים פליליים רגילים, לרבות עבירות תעבורה, וזאת בשל שיחוק מערכת בתי-המשפט המקומיים. על כך יש להוסיף את מדיניות הכפירה באשמה, שאותה נוקטים כמעט כל הנאשמים.

6. הוועדה, לאחר ששמעה סקירה מפי נציג הפרקליטות ולאחר קיום דיון עם נציגות משלחת הפרקליטים, הגיעה למסקנות האלה:

1. הוועדה מביעה הערכה לצה"ל ולפרקליטות הצבאית על הצעדים החשובים שאותם נקטו במסגרת ההיערכות לטיפול במספר הגדול של התיקים. יש לציין בסיפוק את הכפלת מספר השופטים ביחס לאולמות המשפט. זאת כדי לייעל את המערכת השיפוטית ולהתמודד עם המצב הקיים.

2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת הפרקליטות בדבר מדיניות הכפירה באשמה של העצורים. אחוז ההודאות